భారతనీతికథలు

రెండవ భాగము

కృతికర్త:

భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు

విజయనగర సంస్థానాస్థానకవి

పబ్లిషర్సు:

వేంకట్రామ అండ్ కో.,

సికింద్రాబాదు

1945

[వెల 0—12—0

భారత నీతి కథలు

రెండవ భాగము

1. అంగారపర్ణుఁడు - గర్వభంగము

పాండవులు బ్రాహ్మణవేషములతో నేకచక్రపురమున జీవించుచు నొకనాఁడు ద్రౌపదీస్వయంవర వార్తలు వినిరి. ద్రౌపది పాంచాల దేశాధీశ్వరుండైన ద్రుపదుని కూఁతురు. లోకమునఁ జాటింపఁబడిన యామెస్వయంవర వార్తవిని ప్రసిద్ధులైన రాజకుమారులెల్లరుఁ బాంచాలరాజధానియగు కాంపిల్య నగరమునకుఁ బ్రయాణమగుచుండిరి. స్వయంవరోత్సవమున బహువిధ దక్షిణలం బడయఁగల మని వేదాధ్యయన సంపన్ను లగు బ్రాహ్మణులుగూడఁ బాంచాలపురము చేరుకొనుచుండిరి. ఆ దినములలోఁ బట్టణములయందును బల్లెలయందును బ్రజలల్లో నిదియే ప్రసంగము.

ఈ వార్తలన్నియు వినుచుండుటచేత ద్రౌపదీ స్వయంవరమును దర్శింపవలయునని పాండవుల కుత్సాహముకలిగినది. తల్లియైన కుంతి కుమారుల యభీష్టమును గ్రహించి "నందనులారా! మన మీ యేకచక్రపురమునఁ బ్రవేశించి చాలకాలమైనది. ఇంకెంతకాల మిందుండఁగలము? ఉన్నను నేమి లాభము? మఱియు నొరులయింట నింతకాలముండుట యుచితముకాదు. దక్షిణ పాంచాలదేశములు మిక్కిలి రమ్యంబులనియుఁ బాంచాలరాజు పరమధార్మికుం డనియును మనము వినుచుందుము. అంతియెగాక, యాదేశమునందలి గృహస్థులు

కోరకయే బ్రాహ్మణులను దమంత పిలిచి సత్కరించుచుందు రఁట. కావున మన మింకఁ బాంచాలరాజ్యమునకుఁ బోవుద" మని చెప్పెను. ధర్మరాజాదు లా మాటల కమందానందము నుందెంది, "తల్లీ! నీ యాజ్ఞానుసారమే కావించెద" మనిరి.

ఇట్లు ప్రయాణమును నిశ్చయించుకొని, తమయింటి బ్రాహ్మణునకుఁ జెప్పి సెలవుగైకొని, యొక శుభదినంబునఁ బాండవులు తల్లితోఁ గాంపిల్యనగరమునకు బయలుదేఱిరి. అడవులు, గొండలు, నేఱులు, నదులు దాటుకొనుచు వారు పెక్కుదినములు ప్రయాణముచేసిరి. ఒకనాటి ప్రయాణములో వారికి మార్గమధ్యమున మహావిష్ణు సమానుఁడగు వ్యాస మహర్షి కానవచ్చెను. పాండవులును గుంతియు మిక్కిలి భక్తి వినయములతో నాతనికి నమస్కరించిరి. వ్యాసుఁడు వారి యెడఁ బ్రసన్నుఁడై, "ధర్మమూర్తులగు మీకందఱకు శుభం బగుఁగాక! మీ రుపేక్షింపక కాంపిల్య నగరంబున కేఁగుఁడు. అక్కడ మీకు మేలుకాఁగల"దని యాశీర్వదించి తనత్రోవం జనియెను. వ్యాసుని మహదాశీర్వాదమునకుఁ దల్లియుఁ గొడుకులు నమితానందభరితులై మార్గాయాసంబును బాటింపక రాత్రులును బగళ్ళును బయనము సాగించుచుండిరి.

ఆ ప్రయాణములో నొకనాటి యర్ధరాత్రమునఁ గటిక చీఁకటిలో దారి తెలియుటకు మండుచున్న యొకకొఱివి చేతఁ బట్టుకొని యర్జునుఁడు ముందు నడచుచుండెను. తక్కిన వారా వెలుఁగులో వానివెనుక వచ్చుచుండిరి. గంగానదియందలి సోమశ్రవం బను పుణ్యతీర్థంబున స్నానము చేయవలయునని వారి సంకల్పము. అందుచే వారా తీర్థపుమార్గముననే పోవు

చుండిరి. వారు గంగను సమీపించుసరికి, భార్యలతో జలక్రీడా
ర్థము వచ్చిన యంగారపర్ణుడను గంధర్వుడు పాండవుల పాద
ధ్వనివిని, యాగ్రహించి విల్లునమ్ముల ధరించి ముందు నడచు
చున్న యర్జునునడ్డగించెను. వానిం జూచిన తోడనే యర్జును
డును, దక్కినవారును దటాలున నిలిచిపోయిరి. అప్పు డంగార
పర్ణుండు గంభీరధ్వనితో వారికిట్లనియె. అర్ధరాత్రములును
సంధ్యలును భూత యక్ష దానవ గంధర్వులు సంచరించెడు
సమయములు. ఈ రెండు వేళలయందును నెంతటి బలవంతు
లైన రాజులైన నీప్రాంతముల సంచరింపనేరరు ఇదంతయు
నేను విహరించుచుండు ప్రదేశము. నే నంగారపర్ణుండను గంధ
ర్వుడను. కుబేరుని సఖుండను. ఈవనంబున గంగయు "నంగార
పర్ణ"యను పేర నొప్పుచుండు. మీరెవ్వరు? ఇట్లేలవచ్చితిరి?
నన్నెన్నడును మీరువినలేదా?,

వానిమాటల కర్జునుడునవ్వుచు 'ఓయీ! గంధర్వా!
అర్ధరాత్రములయందును సంధ్యలందు నిందు సంచరించుట కశ
క్తులుగాని మేమట్లు భయపడము. ఎప్పుడైనను నెచ్చటనై
నను మేము స్వేచ్ఛగా విహరింపఁగలము. మఱియుఁ బుణ్యనది
యైన యీ భాగీరథి లోకమునకెల్ల సేవ్యయేకాని యొక్కని
సొమ్ముకానేరదు. జననీ భ్రాతృసహితుండనై నేనిప్పుడు
గంగాభిషేకార్థము వచ్చితి. నీవువలదన్న నుడుగువాడనుగా
నని పలికెను. అప్పు డంగారపర్ణుడు క్రోధోద్దీపిత మానసుండై
'యట్లనిన నీక గాచుకొ' మ్మని పలుకుచు నర్జునునిపై
నఖండ బాణవర్షమును గురియించెను. చేతంగల కొఱవి
ద్రిప్పుచు నయ్యమ్ములు తన్ను దాకకుండఁ గాచుకొని పార్థుఁ

డా గంధర్వునిపై నాగ్నేయాస్త్రమునువిడిచెను. అయ్యస్త్రము నుండి వెడలిన పెనుమంటలా గంధర్వుని రథముపైఁ గ్రమ్మి దానిని భస్మమొనరించినవి. అంగారపర్ణుఁడు నేలఁగూలి సొమ్మసిల్లి పడియె.

నేలఁగూలినంతనే యర్జునుఁడు వానిం గొప్పువట్టి ధర్మజాదులకడ కీడ్చి తెచ్చెను. అప్పుడు గంధర్వభార్యయైనకుంభీనస బోరన నేడ్చుచు వచ్చి ధర్మరాజు పాదములపైఁబడి తనకుఁ బతిదానమును గావింపుమని ప్రార్థించెను. కుంతీ ధర్మనందను లామెను గరుణించి యౌదార్య యంగారపర్ణుని విడిచిరి. అట్లనుగ్రహింపబడిన యా గంధర్వుఁడు ముకుళితహస్తుఁడై యర్జునున కిట్లనియె. "నీచేతఁ బరాజితుండ నగుటచే నేటి నుండియు నీయంగారపర్ణత్వమును విడిచి చిత్రరథుండను పేరసంచరించుచుందు, నేను స్త్రీలోలుండనై యుండుటచేతను నీవుబ్రహ్మచర్య వ్రతస్థుండవగుటచేతను నీవుజయించుటయు నేనోడుటయుఁ దటస్థించినది. మఱియొకఁ డీయర్ధరాత్రంబున నన్ను గెలిచి పోఁజాలఁడు.

గీ. పాండుపుత్ర! నీవు బ్రహ్మచర్యస్థుండ
వగుటఁజేసి మన్మథార్తు నన్ను
నొడిచి తిందు రాత్రి యుద్ధంబుసేసి కా
మోపభోగ నిరతుఁ డోఁటువడఁడె?

2. సంవరణచరిత్రము-పురోహితప్రభావము

నాటియర్ధరాత్రమునఁ బాండవులును జిత్రరథుఁడును జాలసేపు సంభాషించిరి. ఆగంధర్వుఁడు వారికిఁ గడుంగూర్చు

మిత్రుఁడయ్యెను. పాండవులును వానికి మిత్రులైరి. నాటిరాత్రి సంభాషణములోఁ జిత్రరథుఁడు 'పాండుకుమారులారా! పవిత్ర చరిత్రుఁడును ధర్మజ్ఞుఁడు నగునొక బ్రాహ్మణుని మీరుపురోహితునిగా నెంచుకొనుఁడు. అట్టిపురోహితునిఁ బురస్కరించు కొను రాజులకుఁ బాపభయంబును నపజయంబును గలుగవు. మీపూర్వుఁడైన సంవరణుం డను రాజు పురోహితుని యనుగ్రహంబుననే తపతియను కన్యకను బడయఁగల్గె'నని చెప్పెను. తోడనే పాండవులు సంవరణ చరిత్రంబును, బురోహిత ప్రభావంబును దమకెఱింగింపవలసినదని కోరిరి. గంధర్వుఁ డిట్లు చెప్ప నారంభించెను.

సూర్యునకు సర్వశుభలక్షణ లక్షితాంగి యగు తపతి యను కూతురు గలిగెను. కాలక్రమంబున నక్కన్యారత్నము రూపగుణవిద్యాసమృద్ధినియొవర్ధిల్లుచు, యౌవన ప్రాప్తయైనంతనే యాదిత్యుఁ డామెవివాహముమగూర్చి విచారింపసాగెను. సర్వవిధములఁ దపతి కనుగుణుండైన పతిం బడయుటకుఁ దపనుఁడు నిరంతరము పయత్నించుచుండెను. అట్టియెడ భరత వంశజుండును అజామీఢునికుమారుండు నగు సంవరణుం డను రాజు తపతి గుణరూప విద్యావిశేషములను విని యామెయందు బద్ధానురాగుఁడయ్యెను. కాని తన ప్రభుత్వగౌరవము చేత సామాన్య రాజకన్యను బడయఁగలిగినట్లు సంవరణుం డాదిత్యకన్యను బడయఁజాలఁడుకదా! అందుచే సూర్యభగవానుఁడు తనకుఁ బ్రసన్నుఁడై తపతీసతిని దనకనుగ్రహించుటకై యా రాజు జపోపవాసాది విధులతో నిత్యమును వాని నారాధించు చుండెను. భగవంతుడైన భాస్వంతుఁడు వాని భక్తి

రెండియు దుర్చి గగనమండలమున నధికప్రభతో నేను వెలుంగుచున్నట్లు భూమండలమున సుప్రసిద్ధుడై వెలుంగు సంవరణుండె నా పుత్రికిం దగిన వరుండని నిశ్చయించుకొనెను.

ఇట్లు సూర్యోపాసనాయత్తచిత్తుండై రాజు కాలము గడుపుచు నొకనాడు మృగయావినోదార్థము వనమున కరిగెను. ఆ వనంబున వేటతమకంబున సంచరించుచు సంవరణుని తురంగము క్షుత్పిపాసా పీడితమై నేల వ్రాలినది. అందువలన నతడు పాదచారియై సంచరించుచుఁ గ్రమక్రమముగ నొక పర్వతప్రదేశమును సమీపించి, యాకస్మికముగ నచ్చట నిరతిశయ రూపలావణ్యాతిశయములు గల యొక కన్యాలలామం గాంచెను. సంవరణుం డామెనుజూచినంతనే యనిమిష లోచనుండై 'ఓహో! ఈహేమగాత్రి తనుకాంతిచే నీ వృక్షలతాదు లన్నియు బంగారువికారము నొందుచున్నవి. ఈమె త్రిభువన సామ్రాజ్యలక్ష్మియో, యక్షకాంతయో, సిద్ధకన్యకయో, యమర సుందరియో కావలయును! దివ్యాంగనలకైన నిట్టి రూప విలాస సంపదలుండుట యసంభవము.' అని పలు విధముల శ్లాఘించుచు మెల్లఁగ నామెను సమీపించెను. సమీపించి రాజు తత్సౌందర్యావలోకనమునందు నిశ్చలత్వము నొందిన తన చూపు లామెయందె నిలిపి 'అబలా! నీవెవ్వరిదానవు? ఒంటరిగ నిర్జనంబున నేల మెలంగుదానవు?' అని యడిగెను. దానిమాటల కక్కన్య నిరుత్తరయై మేఘ మధ్యమున సౌదామిని వోలెఁ దటాలున మాయమైనది.

ఇట్లదృశ్యయైన యక్కన్యంగానక సంవరణుడు ప్రలాపించుచు మిక్కిలి దుఃఖించుచుండ గొంతసేపునకు వానిం

గరుణించి మఱల నా సుందరి ప్రత్యక్షమై యిట్లెల వగచెదవని యడిగెను. తోడనే యతఁడత్యానంద భరితుఁడై "సుందరీ! అధికప్రతాప బలదర్పంబుల రాజలోకమున కెల్ల నేనే పెద్దను. మున్నెవరికి నెందుకు భయంపడనివాఁడను. నేఁడు నీ యెడ భయార్తుఁడనైతిని. ప్రాణదానము గావించి నన్ను రక్షింపుము. గాంధర్వవివాహంబున నన్ను వరింపు"మని ప్రార్థించెను. రాజు మాటలకు లజ్జావనతవదనయైన యా మదవతి కొంతవడికి మొగంబెత్తి, "రాజేంద్రా! భువనైక దీపకుండగు సవితృనకు నేను తనూజను. సావిత్రి కవరజను. తపతి యనుదానను. నా యందు నీకుఁ బ్రియంబుగలదేని మా తండ్రి నడుగుము. అతండు నన్ను నీకీయఁగలండు. ఇట్టి సందర్భములఁ గన్యలకు స్వాతంత్ర్యంబులేమి నీ వెఱుంగుదువు గదా! కావున నాకై యాదిత్యు నారాధింపు"మని చెప్పి, తపతి సూర్యమండలమున కరిగెను.

తపతి యరిగినంతనే సంవరణుండు మూర్ఛాగతుండయ్యెను. అప్పుడు వానిమంత్రులలో నొకండువచ్చి రాజును శీతలోపచారంబుల సేదదీర్చెను. సంవరణుఁ డాపర్వతమున సూర్యునతిభక్తి నారాధించుచు నొకనాఁడు తన పురోహితుఁడైన వసిష్ఠమహర్షిని దలంచుకొనెను. బ్రహ్మసమానుండును మహాతపశ్శాలియు నగు వసిష్ఠమహాముని వానికిఁ బ్రత్యక్షమై వ్రతోపవాస కృశీభూత శరీరుండైయున్న పతిభువుం జూచెను. చూచి చూచిన మాత్రమున నే, యాతఁడు తపనతనూజయైన తపతియందు బద్ధానురాగుండై యుండుట యోగదృష్టిచే, గ్రహించి సంవరణునకు శుభంబొనఁగూర్ప నిశ్చయించి

యాక్షణమ యప్రతిహత ప్రభావుండగు నమ్మునికులతిలకుండు సంకల్పమాత్రంబుననే యాదిత్యమండలమును సమీపించి, లోకలోచనుండైన కమలబాంధవుని సందర్శించి వేదమంత్రంబుల నెంతయు సన్నుతించెను. మునీశ్వర వరిష్ఠుండైన వసిష్ఠుని లోకబాంధవుం డతిగౌరవంబున సంభావించి "మహాత్మా! మీయాగమనంబునకుం గారణంబే"మని యడిగెను. తోడనే వసిష్ఠుఁడు "ప్రభాకరా! మా రాజు సంవరణుఁడు విద్యా గుణ సౌందర్య లావణ్యాదులయందు నీ తనయకుం దగిన వరుండు కూఁతుంగన్న ఫలంబుగా నీవక్కన్నియ నాతని కొసంగవలయు'నని యడిగెను. భగవానుఁడాతని నెంతయు నాదరించి' మహాత్మా! రాజవంశకరుండైన సంవరుణుండే తపతికి దగిన పతి,'యని పలుకుచు,నాక్షణమె యక్కన్యారత్నమును వసిష్ఠువెంటఁ బుత్తెంచెను.

ఇట్లొకనిమిషార్థంబున రెండువేల యోజనంబులునడచు నాదిత్యురథంబుతో నశ్రమంబున నరిగి తపనదత్తయైన తపతిందోడ్కొనివచ్చి, వసిష్ఠుండు విధిమంతముగాఁ దనరాజునకు వివాహంబుచేసెను. కావున మహాత్ములైన పురోహితులను బడసినరాజులకు నిష్టశుభంబులగుట నిశ్చయంబు.

ఉ. వేదము వేదియుంగలుగు విప్రవరేణ్యుఁ డగణ్యపుణ్య సం
పాది పురోహితుండయినఁ బాపమువొందునె భూపతింబ్రతా
పోదయ! కాన మీదగు గుణోన్నతికిందగు ధర్మతత్త్వసం
వేదిఁబురస్కరింపుఁడు పవిత్రచరిత్రు మహీసురోత్తమున్.

3. విశ్వామిత్రుఁడు - గర్వభంగము

గంధర్వుఁడు చెప్పినకథ విని పాండవులు మిక్కిలి సంత సించిరి. ఆ తపతీ సంవరణులకుఁ బుట్టిన కురుని మూలంబుననే మీవంశము కౌరవవంశ మయినది యని కూడ నాతఁడు వారి కెఱింగించెను. అంతయు విని యర్జునుం డత్యానందభరితుఁడై 'గంధర్వోత్తమా! పూజ్యులును బుణ్యభాగులును నగు మా పూర్వులకుఁ బురోహితుఁడైన వసిష్ఠమహర్షి మాహాత్మ్యము మేమింకను వినఁగోరెదము. మ మ్మనుగ్రహించి వచియింపు' మని ప్రార్థింప గంధర్వుఁ డిట్లనియె.

తొల్లి కన్యాకుబ్జమున గాధినందనుండగు విశ్వామిత్రుం డను రాజు కలఁడు. అతఁడు తన పరాక్రమాతిశయంబున ధాత్రి నిరమిత్రంబుగాఁజేసి తన్నెదుర్కొనువారు లేకుండ నిర్భయుంబుగ రాజ్యపరిపాలనము గావించుచుండెను. తాను క్షత్రియుం డగుటయుఁ దన్నెదిరింపఁగల శత్రుబలంబులు లేకుం డుటయుఁ దలంచి, గాధేయుఁడు క్షత్రబలముకంటె మించిన బలము లేదని గర్వించు చుండెను. ఆ గర్వాతిశయంబున నతఁడు బ్రాహ్మణ ప్రభావంబులను గాని, తపః ప్రభావంబు లను గాని లేశమును బాటింపకుండెను.

ఇట్లు రాజ్యమదాంధుఁడైన విశ్వామిత్రుం డొక్క నాఁడు మృగయా వినోదార్థం బపార సేనాసమేతుండై మహారణ్యంబుల కరిగి, పెద్దయుం బ్రొద్దు వేటాడి మిక్కిలి డస్సెను. అయ్యరణ్య భాగంబున ననతిదూరంబుననే వానికొక మున్యాశ్రమము గానవచ్చినది. అయ్యాశ్రమాంతరంబున గాధేయుం డొక్కింత విశ్రమింపఁదలంచి మెల్లగా నచ్చటఁ

జేరుకొనియెను. చేరి ప్రాంతముల సంచరించు ఋషికుమారులం బిలిచి యక్కఁ డియ్యాశ్రమ మెవ్వరిదని యడుగ వసిష్ఠమహర్షి దని చెప్పి వారాతనితో లోనికిఁగొనిపోయిరి. అప్పుడుమహాత్ముఁ డైన వసిష్ఠుఁడు వానిరాక నెఱిఁగి యెదురుగవచ్చి యర్ఘ్య పాద్యాదులొసంగి, విశ్వామిత్రు నతిప్రీతిం బూజించెను. మఱియురాజునున్నై నికులును మృగయావిహారంబునఁ గడుంగడు డస్సినవా రగుటచే నయ్యందఱంగూడ నభిమతాహారంబు లొసంగి పరితృప్తులఁ గావింపుమని వసిష్ఠుఁడు తన హోమ ధేనువైన నందినిని నియోగించెను.

మహర్షి యాజ్ఞానుసారముగ నా నందిని తన సంకల్ప మాత్రంబుననే ఘృతంబును నదిగా బ్రవహింపఁజేసెను. అన్న రాసులను బర్వతపంక్తులుగాఁ బేర్చెను. రసపూరితంబులగు బహువిధోపదంశముల ననేకములఁ గల్పించెను. వివిధభక్ష్య భోజనంబుల నపారంబుగా సృష్టించెను. ఇట్లు తనకును లక్షల కొలఁదిగల తన సేనలకును క్షణమాత్రంబుననే చతుర్విధా హారంబులఁ బ్రసాదించి పరితృప్తులఁ గావింపఁగలిగిన యా హోమధేనువుంజూచి, దాని యద్భుతకృత్యంబునకు విశ్వా మిత్రుండెంతయు నిశ్చేష్టితుండయ్యెను. అతఁడట్లు విస్మితుం డగుచు నాత్మగతంబున 'అద్దిరా! శంఖంబులంబోలు కర్ణంబు లును, మెత్తని వలుదపొదుఁగును, గుఱచలై పొలుచు కొమ్ము లును, మృదువైన రోమంబులును, శరత్కాల చంద్రికా సన్ని భంబైన మేనిచాయయుఁ గల యిమ్మొదవు "పెన్నిధి చిక్కిన" ట్లిమ్మని కెట్లు చిక్కెను? దీనినెట్లైన నేను దక్కించు కొందు' నని నిశ్చయించుకొనెను. అట్టి నిశ్చయముతో విశ్వా

మిత్రుఁడు వసిష్ఠుని సమీపించి యిట్లనియె. "మునిచంద్రమా! మీ రొసంగిన యాతిథ్యంబున మేము కృతార్థులమైతిమి. మీయాజ్ఞానుసారముగ నాశ్రిత జనానందినియగు నందిని సంకల్పమాత్రంబుననే షడ్రసోపేత భోజనంబుల మమ్ముఁ బరితుష్టులఁగావించె. సకలభోగంబులు వర్జించి యరణ్యంబులం జేరి వారిభక్షులును బర్ణభక్షులునై తపము చేసికొనుచుండు మీవంటి ఋషులకు మహదైశ్వర్యదాయకంబగు నీ హోమ ధేనువువలన నేమి ప్రయోజనంబున్నది? ప్రయోజనము లేకుండుటయె కాదు. అనర్థదాయకంబుగాఁగలదు. ఈ నందిని కల్పించు భోగములయందు మీకాసక్తి వొడముచుండును. అట్టియాసక్తివలనఁ దపోభంగము జరుగుచుండును. కామ ధేనువుంబోలు నిట్టి హోమధేనువు మీవంటి యుత్తమ తపస్వులకడ నుండరానిది. కావున దీనిని నాకనుగ్రహింపుఁడు. నందినికన్న నుత్తమంబులగు నొకలక్ష మొదవుల మీకిచ్చెద.'

వసిష్ఠుఁడు వానిమాటలకు నవ్వుచు, 'రాజేంద్రా! ఈచిడిపికుట్టికి లక్ష మొదవుల నొసంగనేల? వానిని నేనెట్లు కాపాడఁగలను? పితృదేవతలను, మీవంటి యతిథులను దీని చేతనే నిత్యమును సంతృప్తులఁజేయఁగలుగుచున్నాను. అందుచే నియ్యది 'యన్యుల కీయఁబడ'దని బదులుచెప్పెను. తోడనే కోపస్వభావుఁడగు విశ్వామిత్రునకు వసిష్ఠునిపై దురాగ్రహము జనించినది. "నేనుక్షత్రియుండను.నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుండను. నీవు బ్రాహ్మణుఁడవు. పరమశాంతుండవు. నన్నేమిసేయఁ గలవు? లక్ష మొదవుల నిచ్చెదనన్న నొల్లవైతివి గావున నవశ్యముగ బలిమింజేసియైనను దీనిం బరిగ్రహింతు"నని పలు

కుచు నందినిం బట్టుకొనుఁడని తన సైనికులకు నియోగించెను. పరులవలన బాధ కలుగకుండ సాధుజనుల రక్షింపవలసిన రాజు తానే సాధుబాధ కుపక్రమించునెడ నింక నెవరేమి చేయఁగలరు!

గాధేయుని యనుమతిచొప్పున నాతని సైనికులు నందినిం జుట్టుముట్టిరి. కాని యయ్యది వారికిం బట్టువడక, తీవ్రములగు వారి దండతాడనంబులచేఁ బీడింపఁబడి యఱచుచు వసిష్ఠునొద్దకువచ్చి యిట్లనియె. "మహాత్మా! అధర్మపరులగు నిన్నరులకు నన్నిచ్చితిరే? నన్నేల యుపేక్షించితిరి? ఇది మీకు ధర్మమా?" వసిష్ఠుఁడామాటల కేమియుఁ బ్రత్యుత్తరం బీయక యూరకుండె. అందువలన దాని యభిప్రాయంబెఱింగి తన్ను వారి కీయలేదని గ్రహించి, నందిని తన వత్సంబును బట్టుకొను చుండిన సైనికులవంకకుఁబరుగెత్తెను. తోడనే తక్కిన సేనలును నందినిని వెంబడించెను. అప్పట్టున నాకామధేనువు విజృంభించి మండు వేసంగిలోని మధ్యందిన మార్తాండమూర్తియుం బోలె దుర్నిరీక్ష్యయై యుక్కుమా రంగవిక్షేపంబు గావించెను. తోడనే భయంకరమగు నంగారవృష్టి కురియసాగెను. మఱియు నందిని వాలంబునుండి శబర సేనలును, శకృన్మూత్రమునుండి శక యవన పుండ్ర పుళింద ద్రవిడ సింహళ సైన్యములును, ఫేనంబులనుండి దరద బర్బర సైన్యములును జనించినవి. ఇట్లు జనించి శత్రుసైన్యములకంటె నధిక సంఖ్యాకంబులై యాయద్భుతసైన్యములు విశ్వామిత్రుని సేనల నెల్ల నిముసములో నేలపాలు గావించెను.

అట్టి బ్రహ్మతేజోజనితంబైన ప్రభావంబుచూచి విశ్వా

మిత్రుఁడు లజ్జావనత వదనుఁడై తన క్షత్రబలమును నిందించి యెల్ల బలంబులకు మిక్కిలి తపోబలంబె యని తెలిసికొనెను.

చ. పొలుపగు రాజ్యసంపదల భోగములెల్లఁ దృణంబుగా మదిం
దలఁచి విరక్తుఁడై విడిచి దారుణ శైల వనాంతరంబులన్
వెలయఁ దపంబుసేసి గుణవిశ్రుతుఁడై పడసెన్ మహాతపో
బలమున సర్వసంపదలు, బ్రహ్మఋషిత్వము, దివ్యశక్తియున్

4. కల్మాషపాదుఁడు-బ్రాహ్మణ తిరస్కారము

వసిష్ఠుని యద్భుత ప్రభావమునకుఁ బాండవులు మహాశ్చర్యచేతస్కులైరి. 'చిత్రరథా! నీవు సర్వజ్ఞుండవు. నీ మూలంబున బ్రహ్మ తేజోధికుండైన వసిష్ఠుని మాహాత్మ్యమును వినఁగలిగి కృతార్థుల మైతిమి. మిత్రమా! ఆ మహాత్మున కిల్లాలై ధన్యురాలైన పుణ్యురాలెవరు? పురాణదంపతులం బోలు నా పుణ్యదంపతులకుఁ బుట్టిన పుత్రులెవ్వరు? వారును దండ్రియంతటి తపస్సంపన్నులు కాఁగలిగిరా?' అని వసిష్ఠ కథాశ్రవణ కౌతూహలంబున నర్జునాదు లెన్నియో ప్రశ్నలడుగుచుండ నా గంధర్వుండు వెండియు వారి కిట్లనియె.

జగత్పావనశీలయైన యరుంధతి వసిష్ఠుని భార్య. అమ్మహాసాధ్వియం దాయనకు నూర్వురు పుత్రులు జనించిరి.

అయోధ్యా పురాధీశ్వరుండును నిక్ష్వాకు కుల సంభవుండును నగు కల్మాషపాదుం డను రాజు మృగయావినోదంబున నొక్కనాఁడు వసిష్ఠాశ్రమ సమీపారణ్య భూముల విహరించుచు గిరి గహన సంచారంబున నెంతయు డస్సి విశ్రా

మార్గము డదాశ్రమమువంకకు వచ్చుచుండెను. అప్పుడువసిష్ఠ పుత్రశతంబున కగ్రజన్ముండును నధిక తపశ్శక్తియుక్తుండును నగు శక్తియను మహాముని యయ్యరణ్యంబున నింధనార్థంబు పోవుచు మార్గమధ్యంబున వానికెదురయ్యెను. రాజులదర్శించి నంతనే మ్రొక్కుటయుఁ బ్రక్కకుఁ దొలంగుటయు మున్నగు భక్తివినయ సూచనంబులు తన యెడఁ జూపని శక్తిఁజూచి, రాజాభిమానంబునఁ గల్మాషపాదుఁడు తెరువు దొలంగుమని యాసడించుచుఁ బలికెను. "రాజా! ఎట్టి రాజులైనను బ్రాహ్మణోత్తము లెదు రగుపడెంచు నప్పుడు భక్తియుక్తులై నమస్కరించి ప్రియంబులు పలికి మార్గం బొసంగెదరు. ఇదియే యుత్తమ ధర్మము. దీనిని నీవేల యెఱుంగకున్నా" వని శక్తి బదులు చెప్పెను. అంతఁ గల్మాషపాదుఁడు వానిపై నాగ్రహించి తన చేతనున్న కశకోలతో నమ్మునీంద్రుని దీవ్రముగ వ్రేసెను. ఇట్లవమానితుండైన శక్తియు నపార కోపారుణిత నయనుండై వానిం జఱచుచుఁ జూచి "ఓరీ! రాజాధమా! నీవు రాక్షసాకారంబున నకారణంబ నాకపకారంబు గావించితివి. కావున రాక్షసుండవై మనుష్య మాంసం బాహారంబుగ నుండు" మని శపించెను. అప్పుడు రాజు వానిని వసిష్ఠతన యునిగా గ్రహించి తన యపరాధంబునకు వగచుచు ముకు ళితహస్తుఁడై "మునీంద్రా! నన్ను మన్నించి యీ శాపంబు బాపుకొను నుపాయంబును బ్రసాదింపు"మని ప్రార్థింపసాగెను. అంతలో వసిష్ఠునకు బద్ధవైరుండైన విశ్వామిత్రుఁడచ్చటికి వచ్చి వారలు తన్నెఱుంగకుండ నంతర్హితుఁడయి యుండి, కింకరుఁ డను నొక్క రక్కసుని రాజహృదయంబునఁ బ్రవేశింపుమని

యాజ్ఞాపించెను. విశ్వామిత్రు నాదేశంబునను, శక్తి శాపంబునను గింకరుఁడు కల్మాషపాదుని యంతరంగంబున నావేశింపఁగలెను.

ఇట్లు రాక్షసావిష్టుఁడై యారాజు తన రాజ్యంబునకు వచ్చి, పూర్వపు మనఃప్రవృత్తి లేశంబును లేక క్రూరదృష్టులు క్రూర స్వభావమును వహించి రాజకార్యములయందు మతిలేకుండ సంచరింపసాగెను. వానికడ కొకనాఁ డొక బ్రాహ్మణుం డపార క్షుధార్తుండై వచ్చి, సమాంసంబైన భోజనంబు తనకు బెట్టుమని యడుగఁ గల్మాషపాదుం డట్లే యొసఁగెదనని యంతఃపురంబునకుఁ బోయి యాసంగతి మఱచిపోయెను. నాఁటి యర్ధరాత్రంబున స్ఫురణకు వచ్చినంతనే యతఁడు తన వంటవానిం బిలిచి, యా బ్రాహ్మణునకు భోజనము నొసంగుమని నియోగించెను. కాని బ్రాహ్మణుం డయ్యకాలభోజన మంగీకరింప లేదు. ఆసంగతి బానసంబువాఁ డెఱింగింప మనుష్యమాంసంబు గొని పోయి పెట్టుమని కల్మాషపాదుఁ డనెను. వాఁడును వధ్యస్థానంబునకుం జని నరమాంసమును గొని బ్రాహ్మణునకు వడ్డించినంతనే యతఁ డయ్యది దివ్యదృష్టిని గ్రహించి, యాగ్రహించి, "ఓరీ రాజాధమా! అభోజ్యంబైన మానవ మాంసమును బెట్టిన నీవు మనుష్యాదుండవుకమ్ము" అని శపించెను. కల్మాషపాదుండును మానుషభావంబు విడిచి రాక్షసుండయ్యె.

ఇట్లురాక్షసుండైన తత్క్షణంబుననే యతం డతిత్వరిత గతిని శక్తి యొద్దకువచ్చి "నీకారణంబున నాకిట్టి శాపవ్యాపారంబు సంభవించెను. కావున దీని ఫలంబు మున్ముందు నీవె యనుభవింపు"మని పలుకుచు వానిం జంపివేసెను. ఆ కృత్య

మునకు విశ్వామిత్రుం డెంతయు సంతసించి, యా రాక్షసునకు బోధించి వసిష్ఠపుత్రుల నందఱంగూడ వానిచేఁ జంపించెను. ఇట్లొక్కమాఱుగ రాక్షసనిహతులైన కుమారకులం జూచి, పరమయోగధురుండయ్యు బాపము వసిష్ఠుఁడు శతపుత్రశోక దందహ్యమానమానసుండయ్యెను. క్రమక్రమముగ నతఁడు దుఃఖాతిశయంబున వివశాత్ముండై యాత్మహత్య మహాపాపం బని తలంపనేరక, యావిషాదంబున దావానల మధ్యంబునఁ జొచ్చెను. కాని యాతఁడు చొచ్చినంతనే యమ్మహానలంబు వానికి శీతంబై వానికెట్టి యపాయంబును గావింపదయ్యె.

అంత వసిష్ఠుఁడు కంఠదేశంబున రాయి గట్టుకొని సముద్రమధ్యమున నుఱికెను. తోడనే సముద్రస్వామి తన యుత్తుంగ తరంగహస్తంబుల నాతనింబట్టియెత్తి యతిభద్రంబుగఁ దీరంబునం జేర్చె. సుతశత వర్జితంబైన యాశ్రమంబింకఁ జూడనొల్లనని వసిష్ఠుం డింటికిఁ బోనొల్లక యచ్చటినుండి మేరు పర్వతంబునకుఁ బోయి యత్యున్నతంబయిన తచ్ఛిఖరం బెక్కి యందుండి తటాలున నేలకు దుమికెను. అత్యధిక తపస్సంపన్నుఁడైన యమ్మహాత్ముని దేహబంధము లేశమైన గాయము పడదయ్యె. పిమ్మట నతఁ డతిభయంకరముగఁ బ్రవహించుచుండిన యొక మహానదిం బ్రవేశించెను. అయ్యది శతవిధంబులఁ బరిద్రుతయై వసిష్ఠునకు స్థల మొసంగుటచే దానికి శతద్రు నామము వచ్చినది.

ఇట్లు శరీర పరిత్యాగంబున కెన్నివిధంబుల ప్రయత్నించినను గడ కప్రాప్తమరణుండై వసిష్ఠుండు విసిగి, మరణ వ్యవసాయంబు విడిచి యాశ్రమంబునకు వచ్చుచు నొకచో శక్తి

భార్యయగు నదృశ్యంతినిఁ జూచెను. తోడనే గర్భవతియగు తనకోడలి యుదరంబునుండి షడంగాలంకృతంబైన వేదనాద మతి మనోహరముగ వానికి వినవచ్చెను. ఆ ధ్వని శక్తికంఠ ధ్వనిగా నూహించుటచే వేదవేదాంగముల ధరించిన పౌత్రుఁ డామె పుణ్యోదరమున నున్నవాఁడని సంతసించి మనుమని ముఖముచూచి యేను కృతార్థుఁడ నయ్యెద నని యతఁడు నిశ్చయించు కొనెను. నాటినుండియు వసిష్ఠుఁడు మరణ ప్రయత్నమును సంపూర్ణముగా విడిచి నిజాశ్రమంబునఁ గోడలిని గాపాడుచుండ నొకనాఁ డాకస్మికముగ రాక్షసుం డైన కల్మాషపాదుం డచ్చటికి వచ్చెను. వాని భయంకరాకృతిం జూచి యదృశ్యంతి వెఱచి గడగడ వడఁకుచుండ, వసిష్ఠుఁ డామెకు ధైర్యముచెప్పి మంత్రపూతంబులైన కమండలూద కంబుల నా రక్కసునిపైఁ జల్లెను. తోడనే వాఁడు శాప విముక్తుండై రక్కసు రూపు విడిచి నిజరూపంబును దాల్చి యత్తపోధనునకుఁ బాదాక్రాంతుఁడయ్యెను. అప్పుడు వసిష్ఠుఁడు వాని కిట్లు నీతి నుపదేశించెను.

చ. గుణములనొప్పి బ్రాహ్మణులకుం గడుభక్తుఁడవై సమస్తధా
రుణిఁ బ్రజఁ బ్రోచుచున్ విగతరోషుఁడవైసుఖముండుమింక బ్రా
హ్మణులకవజ్ఞ సేయక శమంబును జేకొను మింద్రుఁడైన బ్రా
హ్మణులకవజ్ఞ సేసి యవమానముఁబొందుఁ బ్రతాపహీనుఁడై.

5. ఔర్వుఁడు - భయంకర కోపాగ్ని

"గంధర్వోత్తమా! నీవు కథాకథన కుశలుండవు. మహాత్ముల పుణ్యచరిత్రములను నీవలననే వినవలయు. మహర్షి

మైన వసిష్ఠున కుద్భవించిన పౌత్రుం డెట్టివాఁడయ్యె ? వాని వృత్తాంతముకూడ నొకింత మా కెఱింగింపు'' మని ధర్మ రాజాదులు మఱలఁ బ్రార్థింపఁ జిత్రరథుండు వారి కిట్లనియె.

పాండుకుమారులారా! వసిష్ఠుని మనుమఁడు జగత్ప్రఖ్యాత పురుషుం డగు పరాశరుండు. అతఁ డుదయించినంతనే పితామహుఁడు వానికి జాతకర్మాది విధివిధానములను గావించి యుల్లాసముద్దుగఁ బెంచుచుండెను. తాతచేతను దాతకంటె నెక్కుడుగఁ దల్లిచేతను గారవింపఁబడుచు నొకనాఁడు పరాశరుండు మా తండ్రిగా రెందున్నారని తన జనయిత్రి నడిగెను. ఆమాటల కదృశ్యంతి ప్రత్యుత్తరంబీయక కన్నీరుగార్చుచు వల వలయేడ్వదొడంగెను. అందువలనఁ దనతండ్రి పంచత్వమొందె నట్లు గ్రహించి యమ్మునికుమారుఁడు "తల్లీ! దుఃఖింపకుము. కన్నీరు దుడుచుకొనుము. మాతండ్రి కపరాధంబు గావించి నీకిట్టిదుఃఖంబు గల్పించినవా రెవ్వరో నా కెఱింగింపుము. తగిన ప్రతిక్రియ గావించి నీ సంతాపం బడంగించెద'' ననుటయు, నదృశ్యంతి "నాయనా! నీజనకుఁ డొక్కరక్కసునిచే భక్షింపఁ బడియె'' నని యా వృత్తాంతం బంతయు వినిపించెను. గర్భ వాసమునందే సకల వేదవేదాంగ పారీణుండై యత్యంత తపశ్శక్తియుక్తుండై జనించిన పరాశరుండు జనకవధ విధా నంబు విని కోపదహన దందహ్యమాన హృదయుండై తన తపోమహత్త్వంబున సకలలోకముల సంహరించెదనని కమండ లువు గైకొనుచుండ వసిష్ఠుఁడు వచ్చి మనుమని వారించి యిట్లనియె.

తండ్రీ! నీ దుస్సాహసం బుడుగుము. నీ కొక్క యితి

హాసంబు చెప్పెద వినుము. కృతవీర్యుం డను రాజు కలఁడు. అతఁడు భృగువంశమువారిని గురువులుగాఁ జేసికొని యనేక యజ్ఞములొనర్చి యా యజ్ఞములయందు వారి కపరిమితము లైన ధనము లిచ్చి తృప్తిపరచెను. కృతవీర్యుఁడు స్వర్గస్థుఁడైన యంతనే యతని వంశస్థులైన రాజు లందఱు నతి ధనలుబ్ధులై "ఓ భృగువంశ బ్రాహ్మణులారా! కృతవీర్యుని మోసపుచ్చి మీరార్జించిన ధనంబులెల్ల మాకు దిరిగి చెల్లింపుఁ" డని తీవ్రముగ శాసించిరి. భార్గవులు రాజశాసనంబునకు భయపడి తమ తమ ధనకనక వస్తువాహనాదులను గొనిపోయి వారికి సమర్పించుకొనుచుండిరి. కొందఱు బ్రాహ్మణులు తమ ధనంబుల రహస్యముగఁ బాతిపెట్టి యూరకుండిరి. రాజు లనుమానించి యట్టివారి గృహముల శోధింపఁ దద్ధనంబులెల్ల బయలు పడినవి. అంత నా క్షత్రియు లాగ్రహించి "యీ భార్గవులు రాజధన వంచకులు. వీరినిఁ గడ తేర్చ వలయు"నని యెంచి, గర్భంబులనున్న యర్భకులు మొదలుగా భార్గవకుల సంహారంబును బ్రారంభించిరి. ఆ దారుణసంహారమునకు భయపడి కొందఱు భార్గవభార్యలు హిమవంతమునకుఁ బాఱిపోయిరి. వారిలో గర్భవతియగు నొక భార్గవి క్షత్రియులవలన నపాయంబు శంకించి, తన గర్భంబు నూరుదేశంబున ధరించెను.

ఇట్లు పలాయనలైన భార్గవ భార్యలను వెదకుచు క్షత్రియులు హిమవంతమును సమీపించిరి. అంతకు మున్నె భార్గవియూరు ప్రదేశమునుండి ప్రళయకాలచండమార్తాండునిం బురుడించు తీవ్రతేజంబుతో నౌర్వుండను నర్భకుం డుద్భవించెను. భార్గవ భార్యల సమీపించిన రాజులెల్లరు నమితో

గుఱిండగు నబ్బాలకుంజూచి, హతదృష్టులై యంధులై చేయున దేమియు లేక తత్పర్వతారణ్య ప్రదేశములఁ గ్రుమ్మరుచుండిరి. అట్లు గ్రుమ్మరుచు నొకనా డంధులైన యా క్షత్రియులెల్లరు భృగుపత్నికడకు వచ్చి మాకు దృష్టిదానంబు ప్రసాదింపవలయునని ప్రార్థింపసాగిరి. 'నేను మీదృష్టు లపహరించినదానను గాను. మీచేఁ దనగురువులు పరిభూతులైరని మీపై నలిగి మిమ్మంధులఁ గావించినవాఁడు భానుతేజుండైన యిక్కుమారకుండు. వీఁడు నూరు సంవత్సరములు నా యూరుగర్భంబునం దుండి సకల వేద వేదాంగములు నేర్చినవాఁడు. మహాత సిద్ధిఁ వీనిం బ్రార్థించిన మిమ్ముఁ గరుణింపఁగలఁ' డని భృగుపత్ని పలికెను. అంత క్షత్రియులు మహాప్రసాదమని యతిభక్తితో నౌర్వునిం బ్రార్థించి వానిప్రసాదంబున నేత్రంబులఁబడసి చనిరి.

పిదప నౌర్వుండు తన పితృబంధుజనులెల్ల నొక్కటం బరలోకగతులగుటకు దుఃఖించి సకలలోక ప్రళయార్థంబు ఘోరతపంబు సేయందొడఁగెను. అప్పుడు వాని తపంబు పెంపునఁ జరాచర సావృతంబులైన లోకంబులెల్ల సంక్షుభితంబులు గాఁజొచ్చె. దానంజేసి పితృలోక నివాసులైన భార్గవులు భూలోకమునకు డిగ్గి యౌర్వునకుఁ బ్రసన్నులై “అయ్యా! నీ తపోమహత్వమును జూచి లోకములెల్ల భయంపడియె. లోకానుగ్రహంబుగ నీ క్రోధంబు విడువుము. మేమసమర్థులమై క్షత్రియులచే వధియింపఁబడినవారము కాము. తపోమాహాత్మ్యమున మాకాయుష్యంబు కడు పెద్దదియైయుండుటయు, మనుష్యలోకంబున నుండుట కిష్టము లేకపోవుటయు నూహించి పాపభయముచే నాత్మఘాతముచేసికొనక, క్షత్రి

యులతో వైరంబు తెచ్చుకొని తన్నిమిత్తంబున దేహంబులు విడిచితిమి. దీనికి నలిగి సకల లోకంబుల కుపద్రవంబు గలి గింపక శాంతింపుము. ఇదియె మాయిష్ట" మని పలికిరి. ఔర్వుండును గొంత శాంతుఁడై ముకుళిత కరకమలుండై "మహాత్ములారా! క్రోధాతిశయంబున ముల్లోకములకుఁ బరా భవం బాచరింతునని ప్రతిజ్ఞఁబూనితి. నాక్రోధానలం బమో ఘంబు. దీని నెందు విడువుమనెద" రని యడిగెను. అంతఁ బితృదేవతలు "కుమారా! జలములయందు సర్వలోకంబులు నుండు గావున నీ మహోగ్రక్రోధాగ్ని సముద్రమధ్యంబున విడిచి నీవుసత్యప్రతిజ్ఞుండవుకమ్ము. అయ్యది జలధి జలములను దహింపఁగల" దని చెప్పిరి.

పితృదేవతాదేశమున నౌర్వుండు తన కోపానలమును సముద్రమునందు విడిచెను. దాని కౌర్వానలం బను పేరు కలిగి నది. నా యాదేశమున నీవును నౌర్వునివలె నింక శాంత చిత్తుండవై సకలలోక హితార్థం బీ యుద్యమమునుండి తొలంగుమని వసిష్ఠుఁడు బోధించినంతనే పరాశరుండును శాంతించెను.

క. కామంబును గ్రోధంబును
నేమఱక జయింపవలయు నెల్ల విధములన్
ధీమహిత యిదియె సతత
క్షేమంకరమైన పథము శ్రితబుద్ధులకున్-

6. అర్జునుఁడు - ధనుర్విద్యాఫలము

గంధర్వుఁడు చెప్పిన యుపాఖ్యానంబులకుఁ బాండవులు మిక్కిలి సంతసించి "చిత్రరథా! నీవు మా కతిప్రియుండవు. సమస్త విదుండవు. నీ యెఱుఁగని మహాపురుషులు లేరు. మాకుఁ బురోహితుఁడు గాఁదగిన ధర్మతత్త్వవిదుం డెవ్వఁడో యెఱిఁగింపు" మని యడిగిరి. అంత గంధర్వుఁడు పెద్దయుం ప్రొద్దు చింతించి, యచ్చటికి సమీపంబుననే యుత్కచం బను పుణ్యతీర్థంబునఁ దపము సేయుచున్న ధౌమ్యుఁ డను బ్రాహ్మణునిఁ బురోహితునిగాఁ బ్రార్థింపుఁ డనియు, నమ్మహాత్ముఁడు పురోహితుఁడైన మీకు సర్వార్థసిద్ధియగుననియుఁ జెప్పెను. పాండవులును సంగీకరించి గంధర్వుని వీడ్కొని ధౌమ్యునిపాలి కేగి వానిని సందర్శించి, మాకుఁ బురోహితుండవు గమ్మని, యతిభక్తిం బ్రార్థించిరి. ధౌమ్యుండును వారి నతిప్రీతింబూజించి పురోహితత్వంబు పరిగ్రహించె. ధౌమ్యుని యాశీర్వాదపూర్వకంబగు ననుమతి వడసి పాండవు లాతని వీడ్కొని పాంచాలపురమునకు బయలుదేఱిరి.

ద్రౌపదీస్వయంవర మహోత్సవంబును దర్శించుటకై ద్రుపదపురంబునకుం బోవు బ్రాహ్మణుల ననేకుల మార్గమధ్యమునఁ బాండవులు కలిసికొనిరి. బ్రాహ్మణవేషధారులై యున్న పాండవులనుజూచి, యాబ్రాహ్మణు లెల్లరు వారిని బ్రాహ్మణులుగా నిశ్చయించుకొనిరి. అంతియగాక, యాజానుబాహుండగు నర్జునునిజూచి, యాబ్రాహ్మణులు వీనిని ద్రౌపది వరియింపవచ్చుననియును బలుక సాగిరి.

ఇట్లు బ్రాహ్మణులతోఁ గూడఁ బాండు నందనులు

బ్రాహ్మణరూపధరులయి పోవుచు మార్గమధ్యమున నొక్క యెడఁ గృష్ణమృగాజినధరుండైన కృష్ణద్వైపాయనుని గాంచి వినయంబున నమ్మునీంద్రునకు నందఱు నమస్కారంబులు సేసి కృతాంజలులైరి. వ్యాసుండు హృదయపూర్వకంబుగా వారి నాశీర్వదించి వారికి హృదయానందం బగునట్లు కాఁగల శుభం బులు నివేదించి చనియెను. అత్యానందముతో ధర్మజాదులు కతిపయ దినంబులకు ద్రుపదపురంబు ప్రవేశించి, నాలుగు సముద్రంబులం బోలె ఘూర్ణిల్లి మ్రోయుచున్న పురము నకు నాలుగు దిక్కులను విడిసియున్న నానాదేశాగత మహీనాథుల బహువిధ స్కంధావారంబులుఁ జూచుచుఁ బోయి తమ్ము నన్యు లెఱుంగకుండ నొక కుంభకార గృహం బున విడిసిరి.

ద్రుపదుఁ డర్జునునిచే నోడింపఁబడి, ద్రోణునకు గురు దక్షిణగా నొసంగబడిన కథ బాలురకు జ్ఞప్తియుండవచ్చును. ఆనాటినుండియు ద్రుపదుఁడు ద్రోణునియందు మత్సరము కలవాఁడై, ద్రోణుని వధించునట్టి కొడుకును నర్జునునకు భార్య యగునట్టి కూతునుం బడయుదునని నిశ్చయించుకొని బ్రాహ్మ ణుల నాశ్రయించి పుత్రకామేష్టి యను యజ్ఞమును గావిం చెను. ఆ యజ్ఞంబున నగ్నిదేవుఁడు వానికిఁ బ్రసన్నుఁడై ధృష్టద్యుమ్నుం డను కుమారునిఁ గృష్ణ యను కుమారికను ననుగ్రహించెను.

పాండవులు లక్కయింటఁ గడతేఱి రను వార్తలు విన్నది మొదలుగ ద్రుపదుఁడు ఖిన్నుండై యర్జునుఁడు తన కల్లుఁడు కాఁగల భాగ్యంబు పోయెనని వగచుచు, నింకను

ననుమానంబు తీరక పాండవు లెందైనఁ గలరేమో యని నానా దేశంబులు వెదకించెను. కాని విప్రవేషధరులై యున్న వారి నెవ్వరును గుర్తింప లేక పోయిరి. ఆ కారణంబునఁ బాంచాలపతి స్వయంవరము చాటించెను. అంతరిక్షంబున నొక మత్స్యయంత్రమును లక్ష్యముగా నమర్చి యత్యున్నతంబును మహాభారంబు నగు విల్లు దెప్పించి, యవ్వింట నేను బాణంబుల నెవ్వఁ డా లక్ష్యము నేయువాఁడో వాఁడు పాంచాలినిం బడయఁగలడని ద్రుపదుఁడు రాజలోకమున కెల్ల వెల్లడించెను.

మహాపవిత్రయు నగ్నికుండ సంభూతయు నగు కృష్ణను బడయఁ బ్రయత్నించుటకై భూమండలమునంగల సకల దేశాధీశ్వరులును స్వయంవరమునకువచ్చిరి. కుంభకారగృహంబున బ్రాహ్మణవృత్తిని సంచరించుచుండిన పాండు కుమారులును బ్రాహ్మణవర్గంబులతోఁగూడి యమ్మహోత్సవమునకువచ్చిరి. అత్యంత రమణీయంబుగ నలంకరింపఁబడిన నాఁటి స్వయంవర రంగమున వీరాగ్రగణ్యులగు రాజపుత్రుల కెల్ల ద్రుపదుఁ డుచిత స్థానంబులఁ గల్పించి గౌరవించెను. వేదవేదాంగవిదులైన విప్రవరులెల్లరు వేఱొక్కెడను నాదరింపఁబడిరి. రాజలోకములో నొకయెడ నున్న శ్రీకృష్ణుఁడు బ్రాహ్మణ మధ్యంబున నున్న పాండునందనులంజూచి సంతసించి పార్థుండు పాంచాలిం బడయుఁగాకయని కోరుచుండెను. అట్టి యవసరంబున మహావైభవంబుగ నలంకృతయై కేల సితపుష్ప మాలంగొని పాంచాలకన్యక రంగమధ్యంబున నుండి సకల రాజలోకంబుల కన్నులకు మిఱుమిట్లు గల్పించుచుండెను. భూసుర ప్రవరుల

పుణ్యాహ ఘోషములతోడను మంగళధ్వానంబులతోడను రాజకుమారుల పరస్పర సంభాషణములతోడను స్వయంవర రంగమెల్ల బోరన మ్రోయుచుండెను.

అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు రంగమధ్యమునకు వచ్చి చేయెత్తి కలకలంబెల్ల వారించి, మూఁగిన రాజలోకంబునెల్ల జూచి, యగ్నిసమీపంబున గంధ పుష్ప ధూప దీపార్చితంబైన విల్లును నమ్ములును వైహాయసంబైన లక్ష్యంబును వారలకుంజూపి యిట్లనియె. "ఈ విల్లు మోపెట్టి యైదు బాణంబుల నీమత్స్యయంత్రంబు నేయు వాఁ డిబ్బాలకుం దగిన వరుండు. కావున మీమీ కార్ముక కళాకౌశలంబులును, బాహుబలాతిశయంబులును జూపుట కిద్యాది యవసరంబు." అట్లు వలికి ధృష్టద్యుమ్నుండు పాంచాలిం జూచి వచ్చిన రాజవీరులనెల్ల నామె నెఱింగించుచుండెను.

ధృష్టద్యుమ్నుని పలుకులు వినినంతనే రాజపుత్రులకెల్ల నూతన సంభ్రమోత్సాహములు జనించినవి. ఒక్కొక్కఁడు వచ్చి విల్లుపట్టి తనభాగ్యమును బరిక్షించుకొని పోవుచుండెను. మహాభారంబగు నాకార్ముకంబు నెత్తఁజాలకయు, నెత్తి వంపఁ జాలకయు, వంచి లక్ష్యంబు నేయఁజాలకయు, రాజకుమారు లనేకులు లజ్జావనతవదను లగుచుండిరి. బలవంతులయ్యును గొందఱు రాజులు జగన్మోహినియైన పాంచాలిం జూచుచు మతిహీనులును బలహీనులు నగుచుండిరి. ఇయ్యది మాయా ధనువు. దీనిని మోపెట్టఁదలపెట్టరాదని కొందఱు బుద్ధిమంతులు తటస్థులై యూరకుండిరి. కృష్ణుని యనుమతంబున యదు వృష్టిభోజాంధకవీరులు మిన్నకుండిరి. శిశుపాల జరాసంధ శల్య

కర్ణ ప్రముఖులైన మహావీరు లెల్లరు గుఱితప్పి విఫలమనోరథు లైరి. అట్టిసమయంబున ధర్మజుని యనుజ్ఞచొప్పున బ్రాహ్మణ సమూహమునుండి యర్జునుఁడు నిలువంబడెను. తోడనే విప్రు లెల్లరు నొండొరులం జూచుకొని నవ్వుచు, పరాభవంబు లేకుండ మిగిలినవారు మన బ్రాహ్మణులేయని యా లోపము దీర్చుటకుఁ గాఁబోలు నీతఁడును బయలుదేరుచున్నాఁ డని పలికిరి. సామర్థ్యంబులేకున్న నీతఁ డేల సిద్ధపడునని కొందఱు పలికిరి. అత్యంత తేజస్వియైన వీనికి జయము తప్పక చేకూఱు నని కొందఱు నిశ్చయించిరి.

ఇట్లు బ్రాహ్మణు లెల్లరుఁ దమలో సంభాషించుకొను చుండ, నత్యాశ్చర్య నిమగ్నులై రాజకుమారు లెల్లరు నిశ్చల దృష్టితోఁ దన్ను వీక్షించుచుండ, నర్జునుం డవ్వింటి సమీపంబునకు వచ్చి గురువులం దలంచి నమస్కారంబుసేసి, ధనువునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగావించి మ్రొక్కి, పూర్వపరిచితంబైన విల్లు మోపెట్టిన ట్లశ్రమంబున మోపెట్టి యెల్లవార లాశ్చర్యపడు నట్లుగ నేనమ్ముల నమ్మత్స్యయంత్రంబు నాక్షణంబ కూలవేసినం జూచి బ్రాహ్మణ క్షత్రియప్రముఖులైన జనులెల్ల విస్మితులై యుట్లనిరి.

చ. ఫలపవనాంబుభోజన శుభవ్రతవృత్తులఁ జేసిచూడ దు
ర్బలతనులయ్యు బ్రాహ్మణులపారతపోబలసంపదన్ మహా
బలయుతు,లట్టివారలకు భవ్యుల కెందు నసాధ్య మెద్దియుం
గలదె చరాచరాఖిలజగంబులఁ బూజ్యులుగారె సద్ద్విజుల్.

7. కర్ణాదుల మత్సరము - పరాజయము

ఒక్క నిమిషంబులో నిట్లశ్రమంబున నంతరిక్షమునం గల మత్స్యమును దెగవేయుట మానవమాత్రున కసాధ్యం బనియు, నీతఁడు బ్రాహ్మణరూపముతో వచ్చిన సురేశ్వరుఁడో, హరుఁడో, భానుఁడో, గుహుఁడో కావలయుననియు నెల్ల వారలు నర్జునుని శ్లాఘించుచుండిరి. అంతరిక్షముననుండి దేవతలు పార్థుపైఁ బుష్పవృష్టి గురియించిరి. బ్రాహ్మణవరు లెల్లరును దమ పయిపుట్టంబులు వీచి, యానందాతిశయమునఁ గొప్పన గేకలిడుచుండిరి. ధృష్టద్యుమ్నుండును, ద్రుపదుండును నర్జునుని సమీపించి వానికడనే నిలిచియుండిరి. అట్టి సంతోష సమయంబున సుందరాంగియైన పాంచాలి, రాజనందనులెల్లరు దన్నతి ప్రీతితోఁ జూచుచుండ, మందయానంబుతో వచ్చి, మన్మథాకారుఁడును మహాతేజశ్శాలియునగు నర్జునుని మెడయందుఁ బుష్పహారమును వైచెను.

అమ్మహోత్సవమును గనులారఁ జూచినంతనే మత్సరగ్రస్తులైన దుర్యోధనాదులకుఁ గన్నులు గుట్టినట్లయ్యె. "ఔరా! ఈద్రుపదుఁడు మనల నెంత పరాభవించె? బంధువునివలె మన రాజలోకము నితఁడేల రప్పింపవలయు? రప్పించి మనలం గాదని కన్యక నీబ్రాహ్మణున కేల యొసంగవలయు? మనల నింత పరిభవించిన వీనికి గర్వభంగము గావింతము. ఉత్సవ భంగ మొనరింతము లెండు? రం"డని రాజకుమారు లొండొరుల బిలుచుకొనఁ జొచ్చిరి. తన విద్యా ప్రభావంబున నీ విప్రకుమారుఁడు రాజకన్యకను బడయఁగలిగె. వీనియం దెట్టి లోపంబును లేదు. మఱియు నెట్టిదోషంబు చేసినను

బ్రాహ్మణుఁడు వధ్యుండుకాఁడు. కావునవీనినివిడిచి గర్వాంధుఁడైన పాంచాలుని మర్దింపుఁ''డని యుద్ధసన్నద్ధులైన రాజనందనులెల్లఁ బార్థునిపైఁబోక ద్రుపదునిపై విజృంభించిరి. ఆ సమరసంరంభమును జూచి పాంచాలపతి భీతిం గొని బ్రాహ్మణ సమూహంబునంజొచ్చె, బ్రాహ్మణులెల్లరు శరణాగతుండైన ద్రుపదున కభయంబొసంగి, తమ తమ దండాజినంబులెత్తి రాజులపై విసరుచుండ, నర్జునుఁడు వారలంజూచి నవ్వుచు నిట్లనియె. "నా యస్త్రంబు లను మంత్రములచే నీరాజసర్పం బుల దర్పంబుడిగించెద. మీరించుక దూరము తొలంగి నన్ను జూచుచుండుఁడు.

ఇట్లు పలుకుచుఁ బాండవమధ్యముఁడు రాజచక్రంబుపై విజృంభించి యవక్రపరాక్రమంబున నపార బాణ పరంపరలు వర్షింపఁ గడంగెను. అప్పుడు భీముండొక్క మహావృక్షంబు పెఱికికొని వచ్చి దండహస్తుండైన దండధరుండునుం బోలె నర్జునునకు సహాయుండై నిలిచె. అయ్యిరువుర మహాసంరంభంబుఁ జూచి యాదవవర్గంబునందున్న బలరాముఁ డత్యాశ్చర్య నిమగ్నమానసుండగుచుండఁ గృష్ణుఁడు మెల్లఁగ వానికిట్లనియె. "అగ్రజా! వనితాలాభదంబగు నమ్మహాకోదండమును దాల్చి విరోధివర్గంబును బారఁదోలుచున్న వాఁడు మన యర్జునుఁడు. వానిచెంతనే మహావృక్షహస్తుండై విజృంభించుచున్న వీరుఁడు వృకోదరుఁడు. అర్జునుఁడు మత్స్యయంత్రము వేసినప్పుడు బ్రాహ్మణవర్గమునుండి లేచి యావలికిఁ బోయిన గౌరవర్ణుఁడు ధర్మనందనుఁడు. వానివెనువెంటనే యరిగిన యిరువురు కుమారులును నకులసహదేవులు.'' ఇట్లయ్యైవురును బాండవులని

విన్నంతనే బలరాముఁడు మహానంద పరవశుండును నిశ్చేష్టితుండునై 'ఏమేమీ? కృష్ణా! వీరు పాండవులా? ఎంత భాగ్యము! లక్క యింట నగ్నిదాహమునుండి వీరెట్లు బ్రతికిరో కదా! ఈమహాపురుషుల దర్శింపగలిగిన యీ దినం బెంతటిపుణ్యదినము!' అని పలుమారు లనుకొనుచు నానందాశ్రువులు గురియుచుండెను.

నాటి రణరంగమున భీమార్జునులఁ దాకి, రాజులనేకులు పరాజితులగుచుండ, దుర్యోధనునకుఁ బ్రాణసఖుండును, నంగరాజ్యాధీశ్వరుండు నగు కర్ణుఁడు పార్థునిం దాకెను. మద్రదేశాధీశ్వరుండైన శల్యుఁడు భీమసేనునెదిరించెను. తత్ప్రాంత ప్రదేశంబులంగల వారలెల్లఁ దమ తమ రణకళాకౌశలంబులఁ గడు వినోదంబుగ వీక్షించుచుండఁ గర్ణార్జునులు, భీమశల్యులును ఘోరముగఁ బోరాడుచుండిరి. కర్ణార్జునులొండొరులపై విడుచుచుండిన బాణపరంపరలచే నంతరిక్షంబంతయు నీరంధ్రంబయి' నది. అత్యంత సమర సంరంభముతో నర్జున ప్రయుక్తంబులైన యపార శరావళులనెల్ల గర్ణుఁడు వారింపలేక వెలవెలఁబోవుచు నింతటి యస్త్రకళాకౌశలము నార్జించిన యీ విప్రుండెవ్వడో యని మెంచుచు నాతని కిట్లనియె: 'విప్రకుమారా! బ్రాహ్మణులలోఁ బరశురాముఁడును, క్షత్రియులలో నర్జునుఁడునుదక్క రణరంగమున నాయెదుర నిలిచి నన్నెదిరింపఁ గలుగువాఁ డింకొక్కఁడు లేడు. నీవిక్రమమును నీవిల్లునేర్పు నునా కెంతయు మెచ్చు గలిగించినవి.'

అర్జునుఁడు మందహాసపూర్వకంబుగ రాధేయు నవలోకించి 'ఓయీ! నీవిప్పుడు చెప్పినవారిలో . నేనెవ్వఁడనుగాను,

సకలశస్త్రాస్త్రవిద్యల సుప్రసిద్ధి వహించిన బ్రహ్మతేజోధి కుఁడను. రణరంగమున నిన్నోడించి పాఱఁదోలనున్న వాఁడను. అప్రస్తుత ప్రసంగమునింక జాలించిచక్క నిలువు' మని పలికెను. ఆమాటలకుఁ గర్ణుఁడు లజ్జపడి బ్రాహ్మణతేజం బజేయంబని విజయుతోడ యుద్ధంబు సేయనొల్లక మెల్లఁగ నచ్చటినుండి తొలంగెను. శల్య భీమసేనులు పెనంగి మల్లయుద్ధంబు సేయు నెడ భీముఁడు భీమబలంబున బట్టి శల్యుం ద్రెళ్ళవైచిన నతండు వెచ్చెరలేచి యొడలు దులుపుకొనుచు బ్రాహ్మణులు నవ్వు చుండ నెడలిపోయెను. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుఁడు దుర్యోధనాదుల వారించుచు నెల్లవారును విన నిట్లనియె,

చ. పరులకు దుష్కరంబయిన భాసుర కార్యము సేసి యా
స్వయం । వరమునఁబత్నిగాఁబడసె వారిరుహాయత నేత్ర
గృష్ణ నీ । ధరణిసురాన్వయోత్తముఁడు ధర్మవిధిం
జెపుడయ్య యింక నె । వ్వరికిని జన్నె వీని ననవద్య
పరాక్రమము నాక్రమింపగన్.

8 పాండవులు - మాతృభక్తి

కృష్ణునిచే నివారితులై స్వయంవరాగతులైన భూపతు లెల్లరు దమతమ దేశంబులకుం జనిరి. భీమార్జును లిరువురు నెల్లవారును జూచుచుండ ద్రౌపదిని వెంటనిడుకొని తమనివా సంబునకు బయలుదేఱిరి. అమితోత్సాహ పరవశులైయున్న బ్రాహ్మణు లెల్లరునుగూడ వారిచుట్టును గుమిగూడి నడుచు చుండిరి.

అచ్చటఁ గుంభకార గృహంబునఁ గుంతి యొంటరిగఁ గూర్చుండి పాండవాగమనమును గోరుచు నిట్లు చింతింపఁ జొచ్చె. "అయ్యో!ఇంతప్రొద్దెక్కినను కుమారులు రాకున్న వారేమి?ఉత్సవ సందర్శనోత్సుకులై పోయినవా రింతవఱకు నేమి మసలుచున్నారు? పాపస్వభావులైన కౌరవులు నా కుమారుల గుర్తించి వారికెట్టి యపాయంబును గావించి యుండరుకదా ? దివ్యజ్ఞానసంపన్నుండైన వేదవ్యాసుండు మాకచ్చట శుభంబగునని చెప్పె. అమ్మహాత్ముని వచనంబు నిక్కము గాకుండునా? ఓ వేల్పులారా! బ్రాహ్మణోత్తములారా! దిక్కులేనిదానను నాకు మీరే శరణంబు. నా కుమారుల భద్రంబుగ మఱల నాకంటంబెట్టుఁడు" అట్టి యవసరంబునఁ దల్లియొద్దకు ధర్మరాజును గవలవారును మున్న వచ్చియున్న, ననంతరంబ భీమార్జునులు ద్రౌపదీ సహితులై వచ్చి మేమొక్క భిక్ష తెచ్చితిమని తల్లికి నివేదించిన నామె యెఱుంగక యెప్పటియట్ల యని యెంచి సంతసించి దానిని మీ రేవురును నుపయోగింపుఁడని నియమించి, వారి వెనుక భువనత్రయ రాజ్యలక్ష్మివలెనున్న పాంచాలింజూచి తెల్లవోయెను.

అప్పుడు కుంతి చెంతనున్న ధర్మనందనుం జూచి, "కుమారా! మీరు భిక్షాటనము నుండి వచ్చి భిక్ష తెచ్చితిమని చెప్పుచుండుటయుఁ గాలక్రమంబున నా కలవాటుపడి యుండుటచే నేఁడుగూడ నట్లే యనుకొని పలికితిని. మీరెన్నఁడును నామాట నతిక్రమింపనివారు. ఇప్పుడేమి సేయవలయు?లోకమున లేని యాచారము నెట్లవలంబించువారము?, అని వగచుచుండ ధర్మజుఁ డర్జునుం జూచి; "పార్థా! నీవే

యగ్నిసన్నిధి నిక్కన్యను బాణిగ్రహణంబు జేసికొను' మని చెప్పెను. పెద్దవాఁడుండఁ గొండికవాఁడు వివాహంబగుట ధర్మవిరుద్ధంబు గావున నీమె నగ్రమహిషిగా నీవే పరిగ్రహింపుము. మానలుగుర యనుమతం బిట్టిదె' యని యర్జునుం దనెను. విధిప్రేరణంబున నయ్యేవురి చిత్తంబులుం గూడ బాంచాలయం దనురాగాయత్తమ్ములైనవి. ధర్మజుం డది గ్రహించి వేదవ్యాసవచనంబులం దలంచి 'సోదరులారా! ఇచ్చట మన యేవురకును శుభంబగునని వేదవ్యాసుండు వచియించె. తద్వచనానుకూలంబుగనే మనకు మాతృనియోగం బును గలిగినది. కావున నిక్కన్యను మన మేవురమును బరిగ్రహింతము' అని పలికెను.

అచట రాజమందిరంబున ద్రుపదుఁడు తన కూఁతునకు వరుండైనవాఁ డెవఁడో. వానిచరితం బెట్టిదో యెఱింగి రమ్మని ధృష్టద్యుమ్నునకు నియోగించెను. అతఁడును భీమార్జునుల వెంటనేవచ్చి, తన్నెవ్వరును నెఱుంగకుండ నక్కుంభకారగృహంబునందుండి యంతయు నెఱింగిపోయి తండ్రితో నిట్లనియె. 'జనకా! ఆ బ్రాహ్మణు లిరువురు మన కృష్ణం దోడుకొని యొక కుంభకారగృహమునకుఁ బోయి యొక ముదుసలియవ్వకు మ్రొక్క యామెచే మ్రొక్కించిరి. గౌరవర్ణుండగు నొక పురుషుని నియోగంబున నచ్చటనున్న నలువురును బ్రాహ్మణ గృహములకేగి భిక్షమును దెచ్చియయ్యవ్వకు నిచ్చిరి. ఆమెయుఁ గృష్ణకునిచ్చి బలివిధానములకును బ్రాహ్మణాతిథులకును గొంత యన్నంబు పెట్టించి పిమ్మట నయ్యేవురకును బంచిపెట్టించి, శేషించినదాని నామెతోఁ గూడఁ దానును

భుజించెను. అయ్యవ్వ చెప్పినదెల్ల గావించుచు మనకృష్ణ లేశం బును వగవక నిండుమనంబుతో నున్నది. వారి పఱపులు కఱకు దర్భపూరి. వారి యశనము భిక్షాన్నము. అట్లయ్యు నాదిగర్భేశ్వరియైన కృష్ణ వారిని లేశము నేవగింపదయ్యె. వేషములనుబట్టి బ్రాహ్మణులవలెఁ గానవచ్చుచున్నను సంభా షణములనుబట్టి వా రుత్తమక్షత్రియులవలెఁ దోచుచున్నారు. వారు తమలోఁ జెప్పుకొనిన యాయుధ విద్యా రహస్యము లను నేను వింటిని. ఎట్టులైనను వారు బ్రాహ్మణులో, క్షత్రి యులో కావలయునుగాని తక్కిన జాతులకు సంబంధించిన వారు కారని నా నిశ్చయము.''

ద్రుపదుండు వాని మాటలు విని కొంతవఱకు సంతు ష్టుండై వారల నింకను నెఱింగి రమ్మని తన పురోహితుం బంపెను. ఆ పురోహితుఁడు బ్రాహ్మణ సమూహముతోఁడ వచ్చి పాండవులంగని, ధర్మరాజు నియోగంబున భీముని చేతఁ బూజితుఁడై ''అయ్యా! మీ కులగోత్ర నామంబులను మిమ్ములను నెఱుంగ వేడి ద్రుపద మహారాజు నన్నంపెను. మఱియు నద్భుత మత్స్యయంత్రమ్ముఁ దెగ వేసిన యువ్వీర మూర్తిని నాతఁడు చూడఁగోరుచున్నాఁ'' డని పలికెను. ధర్మరాజు నవ్వుచు, ''విప్రోత్తమా! మత్స్యయంత్రమ్ముఁ దెగవేసినవాఁ డీకన్యకు వరుండని మీ రాజు ప్రకటించె. అతఁడు నియమించిన ట్లయ్యంత్రమ్ము నేసి యీతఁ డీక న్యను బడసెను. ఇక మమ్మును, మా కులగోత్రములను నాతఁడేల యెఱుంగవలయును? ఎఱిఁగి యేమి సేయగలఁడు? శాంతకు బలహీనుం డట్టి కార్ముకమును మోపెట్టి లేవియఁ

గలఁడా! కులహీనుం డట్టి లక్ష్యమును బడ నేయఁ గలఁడా?' అని ప్రత్యుత్తర మొసంగెను. పురోహితుఁడు వారిని వీడ్కొని చని ద్రుపదున కా సంగతు లెఱింగించెను.

అంత ద్రుపదుండు పాండవుల రథారూఢులం గావించి తన మందిరంబునకు రప్పించి 'అయ్యా! మీరు క్షత్రియులో, బ్రాహ్మణులరో, మాయావృతులై సంచరించుచున్న మంత్ర సిద్ధులో, కాక కన్యాపరిగ్రహణార్థము దివము నుండి వచ్చిన దేవతలో యెఱుంగను. మీ కలరూపెఱింగినంగాని వివాహ ధర్మంబులు విధివిధానముగ నెఱవేర్చుటకు వీలుండదు. కావున మా సందేహంబు తొలఁగింపుఁ' డని యడిగెను. అప్పుడు ధర్మనందనుఁడు 'మేము క్షత్రియులము. పాండురాజు పుత్రులము. అం దే నగ్రజుండను. వీరు భీమార్జునులు. వారు నకుల సహదేవులు. ఇమ్మహాసాధ్వి మా జనయిత్రి కుంతీదేవి' అని యెఱింగించెను. తోడనే ద్రుపదుఁడు పట్టరాని సంతోషమున గెవ్వున నఱచి నాపుణ్యంబున లాక్షాగృహదాహమునుండి వినుకు లెత్తి రని వారి నెంతయు నభీష్టసత్కారంబులఁ బూజించి, ప్రియభాషణంబు లాడి, 'ఇఁక స్వయంవర లబ్ధయైన యిక్కన్యకా రత్నమును మీరు పాణిగ్రహణంబు సేయవలయు' నని పలికెను. ధర్మజుఁడు 'మే మేవురమును నిక్కన్యను బడయఁగలవార' మని పలుకుచు, 'ఇయ్యది మాకు మాతృనియోగం'బని యా వృత్తాంతమును వాని కెఱింగించెను. ద్రుపదుఁడు వెలవెలఁ బోయి, 'ధర్మనందనా! నీవు సకల ధర్మాధర్మ విదుండవు. నీ పలుకులు ధర్మవిరుద్ధము లనఁజాలను. అయినను లోకమునం దిట్టి వివాహ మపూర్వము. కావున నీవును

నేనును గుంతియు ధృష్టద్యుమ్నుండును సావకాశముగ రేపు విచారించి నిశ్చయింత మని చెప్పెను.

"గీ. గురులలోనఁ బరమగురువు తల్లియ యట్టి
తల్లి వచనమును విధాతకృతియు
నన్యథాకరింప నలవియె......"

9. ఇంద్రసేన - పాతివ్రత్యము

ఆనాఁడు పాంచాలుఁడు వివిధవిధాంబరాభరణాదులను బహువిధభక్ష్య భోజ్యంబులను గుంతీ సహితులైన పాండుకుమారుల గౌరవించుచు మధురప్రియ భాషణంబులాడుచు వారితో సత్యానందమునఁ గడపెను. ఆ మఱునాఁడు వారందఱు నుచితాసనాసీనులై తొలినాటి ధర్మసందేహంబు నెత్తి ప్రసంగించుటకుఁ బ్రారంభించినంతనే తన దివ్య తేజంబున దశదిశలుం బ్రకాశింపఁజేయుచు మహాత్ముండైన వ్యాసభట్టారకుం డచ్చటికి వచ్చెను. ఇట్లు వచ్చిన కృష్ణద్వైపాయనునకుఁ గుంతీదేవియుఁ బాండవ పాంచాలురును నతిభక్తిని నమస్కరించి కాంచనమణిమయ పీఠంబున నాసీనుంగావించి యర్ఘ్యపాద్యాది విధులం బూజించిరి. వ్యాసుఁడు వారందఱి కుశలంబుల నడిగి, హితమధుర సత్యసంభాషణంబుల నందఱ నమందానంద హృదయులఁగావించి నంత, నమ్మునీంద్రునకు ముకుళిత కరకమలుండై ద్రుపదుం డిట్లనియె. "దేవా! ఈ ధర్మనందనుఁడు సర్వసమ్మతుండైన లోకగురుఁడు. ఇట్టి యీతఁడు మేమేవురమును పాంచాలిని వివాహమయ్యెదమని చెప్ప

చున్నాఁడు. మీరెఱుఁగనట్టి లోకాచారము కలుగదు. ధర్మజ్ఞులైన పూర్వులెవ్వరైన నిట్టి వివాహంబులు గావించిరా? ఈ ధర్మాధర్మనిర్ణయంబు మీకుఁదక్క నన్యుల కసాధ్యంబు." వ్యాసుండును "మహారాజా! ధర్మతత్వవేదియైన యీ ధర్మనందనుం డెన్నఁడును ధర్మముతప్పి పలుకఁడు. దేవతామూర్తియైన కుంతి యెన్నండును ననృతంబులు పలుకదు. ఇందలి పరమార్థంబు నీకెఱింగించెద రమ్మ."

అని పలుకుచు నతఁడు ద్రుపదుని చేయూది స్థలాంతరమునకుం గొనిపోయి యేకాంతముగ వాని కిట్లనియె. "రాజేంద్రా! ఇందలి పరమరహస్యంబు నీకెఱింగించెదవినుము. తొల్లి నాలాయన యైన యింద్రసేన యనంబరగిన పరమ పతివ్రిత మౌద్గల్యుండను మహర్షికి భార్యయై యుండెను. కర్మవశంబునఁ బాపము! అమ్మునీశ్వరుండు కుష్ఠువ్యాధి బాధితుండును, వయోవృద్ధుండును, దుర్గంధ వదనుండును, నతిదుఃఖజీవుండునునై యుండె. దుర్గంధ బంధురంబైన వాని శరీరము నుండి దినదినంబును గ్రిమిచ్ఛటాచ్ఛిద్రితంబులైన మాంస ఖండంబులు తెగిపడుచుండె. చూచువారికిఁ బరమాసహ్య శరీరుండైన మౌద్గల్యుని నింద్రసేన యత్యంత భక్తి నారాధించుచు వాని యుచ్ఛిష్టంబె కుడుచుచు సేవించుచుండెను

ఇట్లుండ నొకనాఁడు మౌద్గల్యుఁడు భోజనము సేయుచుండ కుష్ఠవ్యాధిచే వానివ్రేలొక్కటి తెగి యన్నమునందుఁ బడెను. భర్త భుజించి వెడలినంతనే యింద్రసేన వాని భుక్తశేషంబును దానుగైకొని యయ్యన్నమునం బడిన వ్రేలెత్తి పారవైచి యథాక్రమంబుగఁ దానును భుజించె. మౌద్గల్యుం

డంతయు వీక్షించి మహానంద భరితుండై “ఇంద్రసేనా! నీవు మహాపతివ్రతవు. ఏవగింపక నాయుచ్ఛిష్టమును నింతయిష్టం బుతోఁగుడుచుచున్న నీయెడల నేను బ్రసన్నుండ నైతిని. నీకు వలసిన వరంబు వేఁడుము” అని యడిగెను. మహాప్రసాదంబని యింద్రసేన, “మునీంద్రా! తపశ్శక్తిచే నీవు కామరూపధరుం డవై యీబీభత్సంబగు రూపంబు విడిచి, మనోహరంబైన యాకారంబుతో పంచధా విభక్తుండవై నాతో సకలభోగంబు లనుభవింపుము. చిరకాలమునుండి నాకున్న యభీష్టంబిదియే” యని తెలిపెను.

ఇంద్రసేన యభీష్టానుసారంబుగ మౌద్గల్యుం డైదు రూపంబులందాల్చి మర్త్య దేవలోకంబులయందు, నాకాశ గంగాజలంబులయందుఁ, గైలాస మేరువులయందు నామెతో విహరించుచుఁ గొంతకాలంబున కామెను విడిచి తపంబునకుఁ బోయెను. చిరకాలము కుష్ఠురోగపీడితుని గ్లానియుండుటచే రూపవంతుఁడగు భర్తతోఁ గాఁపురముసేయు నుత్సాహ మింకను నింద్రసేనకుఁ దీరలేదు. కాలవశంబున నామెశరీరంబు విడిచి, కాశిరాజను రాజర్షికిం బుట్టి పెరుగుచుఁ దన దౌర్భాగ్యంబునఁ గన్యాత్వమునందే చిరకాలంబుండి నిర్వేదించి యడవి బతిభిక్షకై పశుపతి నుద్దేశించి తపమొనర్చుటకుఁ బ్రారంభించెను. అత్యంత సౌందర్యవతియగు నక్కన్యకామణి మహాయోగ నిమగ్నయై యతిదీక్షతో ఘోరతపము గావించుచుండ నామెకడకుఁ బ్రత్యేకంబుగ యముఁడు, వాయుదేవుఁడు, నింద్రుఁడు, నశ్వినులును బ్రీతులైవచ్చి, దేహాంతరమునం దీ సుందరి మాకుఁగోడలు కావలయునని తమలో వాంఛించుకొనిరి.

తీవ్రతపోనిమగ్నయైన యక్కాంతారత్నంబునుగొంత కాలము జలానిలాహారిణియై, కొంతకాలం బేకపాదంబున నిల్చి, కొంతకాలంబు పంచాగ్ని మధ్యంబున నిలిచి యత్యుగ్రదీక్షతో నీశ్వరారాధనముంగావింప, బరమేశ్వరుం డామెకుం బ్రసన్నుండై వరము వేడుమనెను. తోడనే యక్కన్యక పతిం బడయుటయందలి యత్యాతురతచే నైదుమారులు పతి పతియని పలుకుచుం బతిదానమును బ్రార్థించెను. ఈశ్వరుం డామెను గరుణించి దేహాంతరంబున నీ కేవురు పతులయ్యెద రని యనుగ్రహించె. అప్పు డా సాధ్వీమణి "దేవా! సతి కొకండె పతిగాక పలువురు పతులుండుట లోకవిరుద్ధము. ఇట్టివరంబును నే నొల్ల" ననిన మహేశ్వరుడు "బాలా! నావచనంబున నీ కేవురు పతులయ్యెదరు. అందు లేశమును ధర్మభంగము వాటిల్లకుండు" నని పలికెను. "అట్లయిన నాకు భోగేచ్ఛయు సౌభాగ్యంబును బతిశుశ్రూషయుం బ్రసాదింప వలయు"నని యామె ప్రార్థింప శంకరుం డా వరంబులెల్లం గటాక్షించి యంతర్ధానుండై చనియె. అమ్మహాసాధ్వియే యజ్ఞ ముఖంబున నుద్భవించి నీకుంబుత్రికయైనది. ఆమెపూర్వజన్మ వృత్తాంతమునుబట్టి యీజన్మంబున నామె కేవురు భర్తలు కలుగక తప్పదు. ధర్మవిరోధంబును లేదు. కావున నవశ్యముగం బాంచాలిని బాండవులకు ధర్మపత్నిగా నర్పింపుము.

అని పలికి వ్యాసుడు ద్రుపదునకు దివ్యదృష్టి ప్రసాదించెను. తోడనే యత్యంత లావణ్యమూర్తియుం దపోనిమగ్నయునైయున్న పాంచాలి పూర్వదేహంబును ద్రుపదుండు సందర్శించి విస్మితుండయ్యెను. ఇట్లు వ్యాసానుగ్రహంబునం

పాంచాలపతి సందేహ నివృత్తుండై శుభలగ్నంబున ధర్మ పుత్రునకు ద్రౌపదినిచ్చి వివాహంబుగావించె. పిమ్మట భీమార్జున నకులసహదేవులును క్రమంబున నామెను బెండ్లాడిరి.

"... ... ...

బాలికఁ దొల్లి యేవురకు భామినిగా సృజియించియున్న య య్యాలరి బ్రహ్మ చెయ్వు పరమార్థముగా కదియేలయొండగున్."

10: సుందోపసుందులు-మోహప్రభావము

పాండవు లేవురును ద్రౌపదిని వివాహంబై ద్రుపదుని ప్రార్థనంబుపైఁ గొన్నిదినంబులచ్చట వసించిరి. లాక్షాగృహ దాహంబునుండి వెడలి పాండవులు కుంతీసమేతంబుగ సజీవులై యుండిరనియు, మత్స్యయంత్రమ్ము నేసి పాంచాలిం బడసిన వాఁడర్జునుండనియుఁ గ్రమక్రమంబుగ రాజలోకమున కెల్ల వెల్లడియయ్యె. ధృతరాష్ట్రుం డీ శుభవార్త విని నంతనే మితిలేని యానందము నొందుచు విదురుని రప్పించి, తత్క్షణంబ చని కుంతీసమేతులైన పాండవులను బాంచాలితోఁ గూడఁ దోడు కొని రమ్మని పంపెను. వారి యాజ్ఞానుసారంబుగ విదురుఁడు వచ్చి యత్యంతవైభవముతో వారినందఱం బిలిచికొని హస్తి పురంబునకు జనెను. ధృతరాష్ట్రుఁడు కన్నకొడుకులువోలె వారి నాదరించి, మన్నించి వారికి న్యాయంబుగఁ జెందవలసిన యర్ధ రాజ్యము నిచ్చెను. కృష్ణుని యాదేశంబున నిం ద్రుఁడు దేవశిల్పియగు విశ్వకర్మం బంప నాతండు పాండవుల కలకా పురంబుం బురుడించు నొకపట్టణంబు నతిరమణీయముగా రచి యించి యిచ్చెను. అయ్యింద్రప్రస్థ పట్టణము రాజధానిగాఁ

పాండవులు ప్రజాపాలనము గావించుచు సుఖంబున్న దినములలో నొకనాఁడు నారదుఁడు వచ్చి వారిచే సత్కృతుండై సావకాశంబుగ నిట్లనియె.

పాండునందనులారా! సర్వ ధర్మజ్ఞులు నన్యోన్య నిత్య సౌహార్ద బుద్ధులు నగు మీ రేవురు ద్రౌపదీ సహితంబుగ నావలన వినవలసిన యితిహాసం బొండు కలదు. సోదరులైన సుందోపసుందు లనువా రొక్క యువతికారణంబునఁ దమలో నిగ్రహించి విగతజీవులైరి. మీ రావృత్తాంతము వినందగినది.

తొల్లి దితిపుత్రుండైన హిరణ్యకశిపు వంశంబున నికుంభుండను వానికి సుందోప సుందు లను నిద్దరు కొడుకులు పుట్టిరి. తపంబునకాని సర్వంబును బడయగాదని యేక నిశ్చయులై వింధ్యాచలంబునకరిగి, యింద్రియనిగ్రహులై, నిదాఘకాలంబెల్లఁ బంచాగ్ని మధ్యంబున నిలిచి, వానకాలంబునను, శీతకాలమునను జలాశయంబుల వసియించి, వాయుభక్షకులై ఘోరతపంబు గావించిరి. దారుణంబైన వారి తపోవహ్ని దాహంబున జగంబులెల్ల భయకంపితంబులయ్యె. అత్యుగ్రంబైన ధూమం బాకాశంబెల్లఁగప్పె. దేవలోకం బెల్ల సంక్షుభితంబైనది. అట్టియెడ నిర్జరులెల్లరు బ్రహ్మపాలికిం జని సుందోప సుందుల తపంబువలని యనర్థములు విన్నవించుకొనిరి. కమలాసనుఁడు దేవతలకు ధైర్యముచెప్పి వీడ్కొనిచని, సుందోప సుందులకుం బ్రసన్నుండై వరంబులు వేడుమనెను. వారంత వారిజాసనునకు ముకుళిత కరకములులై 'దేవా! మాయిష్టము దయసేయ మీ కిష్టంబేని, మాకుగామరూపంబును, గామ గమనంబును, సకల మాయావిత్వంబును, సన్యులచేత నవధ్యత్వంబును, నమరత్వంబును బ్రసాదింపవలయు' నని వేడిరి.

కమలగర్భుం డొక్క యమరత్వంబుదక్కఁ దక్కిన వరంబులు వారికొసంగెను. ఆ వరగర్వంబున నా రక్కసులు విజృంభించి దేవతానగరంబులెల్ల ముట్టడించిరి. భూలోకంబునఁ గల రాజర్షి మహర్షి వర్గంబులఁ బీడించిరి. పుణ్యవంతుల నిత్య నైమిత్తికకర్మంబులు విఘ్నముగావించిరి. సింహ వ్యాఘ్ర గజ రూపధరులై వనంబులందిరుగుచు మునిపల్లెలుసొచ్చి మునులకుఁ బ్రాణభయంబు గలిగించిరి. వారల క్రూరకర్మంబులకు వెఱచి వేల్పులు మునులునుబురాణమునియైన బ్రహ్మపాలికేఁజని కృతాంజలులై జగంబులకు సుందోపసుందులు సేయుచున్న యుపద్రవంబులు సెప్పిన, విశ్వగురుండు విస్మితుండై వా రన్యులచేత వధ్యులుకారు. పరస్పర యుద్ధంబునఁ బంచత్వం బొందవలయునని విచారించి విశ్వకర్మనురావించి రూపలావణ్య వతియగు నొక్క యువతిని సృజియింపుమని నియోగించెను. రూపక్రియాకళావిదుండైన విశ్వకర్మ తిలోత్తమయను నొక యువతీలలామను దివ్యదేహంబుతో సృజించెను.

ఇట్లు సృజింపబడి తిలోత్తమ మహేంద్రాది సురబృంద పరివృతుండై యున్న యరవిందసంభవునకు నమస్కరించి పని యేమని యడుగ, పరమేష్ఠి యా సుందరీమణి కిట్లనియె. "తిలోత్తమా! సుందోపసుందులను దైత్యులున్మత్తులై వింధ్య కందరంబున నివసించుచు లోకంబుల కపకారంబు గావించు చున్నారు. వారిద్దరు నీ కారణమున నొండొరులతోడం బోరాడి గతించునట్లు గావింపవలయును." తిలోత్తమ వల్లె యని చతురాననుని వీడ్కొని దేవసభకుఁ బ్రదక్షిణం బొన రించి మ్రొక్కి మహేంద్రాది దిక్పాలకులెల్ల దన దివ్య

సౌందర్యమును వేనోళ్ళ గొనియాడుచుండ, సర్వమోహినియై మర్త్యలోకమునకు వచ్చి, వింధ్యాచల విపినభూములఁ గుమ్మరుచు సుందోపసుందుల కంటఁబడెను. ఒక్కచో నివసించుచు, నొక్కమారె భుజించుచు, నొక్కశయనంబున శయనించుచు, నొక్కగతిని విహరించుచు, వారిద్దఱు నొక్కస్త్రీయందు బద్ధానురాగులైరి. తిలోత్తమనుదర్శించినంతనే 'ఇదినా ప్రాణేశ్వరి' యని యొకఁడును, ఇది "నా హృదయేశ్వరి' యని యొకఁడును మోహాంధులై యామె చేతులం బట్టుకొనిరి. అప్పుడు తిలోత్తమ మందహాస వీక్షణంబులతో వారిని మఱింత భ్రమింపఁజేసి "అయ్యా! మీయిరువురకు నేనొక్కతె నెట్లు భార్యనగుదును? మీ రిరువుం బోరాడ నందెవ్వఁడు గెలుచునో వానిం జేపట్టెద''నని పలికెను.

ఆ మాటలు వినినంతనే మదాంధులైన సుందోపసుందులిరువురు నొండొరులతోడ విరోధించి పోరాటంబునకుం గడంగిరి. అట్లు పోరిపోరి, కొంతసేపునకు దృఢ ముష్టిఘాతంబుల నొకరి నొకరు పొడుచుకొని యా నిర్భాగ్యు లిరువురు నేలవ్రాలి ప్రాణములు విడిచిరి. కావున ద్రౌపదికారణంబున మీలో మీకు విప్రీతి పుట్టకుండ నేదే నొక్క నియమంబుఁ జేసికొని తన్నియమానుకూలంబుగ వర్తించుచుండుట క్షేమంబని బోధించెను. నారదుని హితోపదేశమునకుఁ బాండునందను లెంతయు సంతసించి, పాంచాలి, క్రమంబుగ నొక్కొక్కనికడ నొక్కొక్కయే డుండునట్లును, నామె యెవ్వని యింటనుండునో యా యింటి కింకొకండు చనకుండునట్లును,

చన్నవాఁడు పండ్రెండు నెలలు తీర్థయాత్ర గావించునట్లును సమలో నొక సమయంబుఁ జేసికొనిరి.

క. ఇంతుల కారణమున ధృతి
మంతులు వొంకుదురు భేదమతి గావున మీ
రింతయు నెఱింగి యొండొరుఁ
జింతింపక సమయమింత సేయుఁడు బుద్ధిన్.

11. అర్జునుఁడు - సమయరక్షణము

నారదోపదేశంబునఁ బాండవులు గావించుకొనిన నియమము ననుసరించి పాంచాలి యిప్పుడు ధర్మరాజునింటనున్నది. తక్కిన సోదరు లెవ్వరు ద్రౌపదీ ధర్మనందనులున్న గృహంబునకుఁ బోవుటకు వీలులేదు. ఇట్లు సుఖంబుగఁ గాలము గడుపుచుండ నొకనాఁడొక విషమావస్థ తటస్థించినది. దీనాననుండై యొక విప్రుండు రోదనము చేయుచుఁ బరుగు పరుగున నర్జునునికడ కరుదెంచి, 'రాజకుమారా, నా హోమధేనువును ముచ్చులు మ్రుచ్చిలించిరి. ధర్మరాజు రాజ్యము మా రాజ్యంబె యని మా బ్రాహ్మణుల మెల్లరము సంతసించుచున్నాము. ఇట్టి యధర్మకార్యంబు లీ రాజ్యంబున జరుగరానివి. తల్లిం గానక మా ధేనువత్సంబు నిన్నటినుండియు నూరక యఱచుచున్నది. అర్జునా! మించిన లాభంబు లేదు. వడివడి బాణాసనంబు గైకొనిరమ్ము. ఆ ముచ్చుల సంహరించి నాకు ధేనుదానంబు గావింపు' మని యాతురతతోఁ బలికెను.

ఆ బ్రాహ్మణునకు సంభవించిన యాపదకుఁ బార్థుండు మిక్కిలివగచి, కోదండమును గైకొనుటకై యాయుధాగారం బున కేఁగెను. అప్పుడందు ద్రౌపదీ ధర్మనందనులుండిరి. అర్జునుం డా సంగతి నెఱింగియు, విప్రుని రోదనంబు సహింపక యెట్లైన నట్లగునని తెగించి, తటాలున నాయుధాగారమున బ్రవేశించి, నిజశరాసనము నందుకొని వెడలిపోయెను. ఇట్లు వెడలి యతివీరులైన చోరుల వధియించి, బ్రాహ్మణునకు గోధనంబును సమర్పించి, క్రమ్మఱివచ్చి, యన్నగారికి నమస్కరించి, "లోకమర్యాదల రక్షించుచున్న మనయందే మర్యాద భంగంబైన నింతకంటె దుర్యశంబుండదు. కావున నాకు ద్వాదశమాసిక వ్రతంబు సలుప ననుజ్ఞ దయసేయవలయు" నని ప్రార్థించెను. ధర్మనందనుం డదివిని, "అర్జునా! గోబ్రాహ్మణులకగు బాధలఁ దొలగించువాఁడెట్టి క్రూరకర్ముఁడైనను వానినిఁ బాపము లంటనేరవు, మఱియుఁ దస్కర వధోపేక్షల వలన నశ్వమేధ భ్రూణహత్యల ఫలంబగును. అందుచే బ్రాహ్మణహితంబుగాఁ దస్కర వధార్థంబు నీ విప్పుడు గావించినది. సమయభంగము గానేరదు. సమయభంగ ప్రాయశ్చిత్తంబున కవసరంబును గానరాదు" అని చెప్పెను. వాని యుపదేశంబున నర్జునుఁడు తృప్తిపడక, "అన్నయ్యా! ఎట్టి నెపంబులు లేకయే మనము లోకాపవాదమును దొలగించుకొనవలయును. ఏదే నొక్క నెపంబు కల్పించుకొని ధర్మభంగము గావించిన యెడల మహాత్ములు గర్హింతురు. కావున నాకుఁ దీర్థయాత్ర కనుజ్ఞ దయసేయవలయు"నని మఱలఁ బ్రార్థించి మొక్కి ప్రయాణసన్నద్ధుం డయ్యెను.

ధర్మరాజాదు లర్జున తీర్థయాత్ర కంగీకరింపక తప్పినది కాదు. అంత గురుజనానుమతుండై పాండవ ముఖ్యుఁ డఖిల వేదవేదాంగ పారంగతులైన బ్రాహ్మణులు, ననేక శాస్త్రవిదులైన విద్వాంసులు, వివిధకథా దక్షులైన పౌరాణికులును దనకు సహాయముగా నరిగి సకలతీర్థంబులును సేవించుచు మహాభాగులైన యోగులను బూజించుచుఁ గ్రమ క్రమముగా గంగాద్వారంబునకు వచ్చెను. అందు నిత్యంబును గంగాస్నానము చేయుచుఁ దత్తీరంబున హోమము సేయుచు నర్జునుఁడచ్చట గొన్ని దినములుండి, యొకనాఁడు ప్రభాత మున యథాక్రమంబుగ స్నానార్థము గంగలో దిగెను. కొంతసేపునకుఁ గృతస్నానుండై పితృతర్పణంబులు చేసి, యందుండి వెడలుటకు సిద్ధముగ నుండ వాని రూపలావణ్యాతిశయములకు మోహించి నాగకన్యక యొకతె జలమధ్యంబున వానింబట్టి నాగపురంబునకుఁ గొనిపోయెను. అత్యంతరమణీయంబైన తన హర్మ్యంబునందు వానినుంచినంతనే యర్జునుఁడు విస్మితుండై యానాగకన్యనుజూచి "సుందరీ! నీ వెవ్వతెవు? నీ పేరేమి? నన్ను బలిమి నిట్లు గొనివచ్చుటకు గారణం బేమి?" యని యడిగెను. అంత నాగాంగన మందహాస సుందరవదనారవిందయై, "సుందరాంగా! నే నులూపియను దానను. నాగకన్యను. ఐరావతకుల సంభవుండైన కౌరవ్యుఁడు మాతండ్రి. ఈ నాగభువనంబు నా నివాసంబు; చిర కాలమునుండి నీ గుణకీర్తనంబులు వినుచు, వివాహం బొల్లక నీయందు బద్ధానురాగనై యున్నదానను. నిన్నుఁ బడయ నేరనినాఁడు ప్రాణపరిత్యాగము నిశ్చయించుకొంటిని. కావున

నీయందుఁ బతిబుద్ధిగాంచిన నన్ను గాంధర్వవిధిని బరిగ్రహింపు” మని ప్రార్థించెను.

పాండవమధ్యముఁ డా తనుమధ్య పలుకుల కక్కజం బొంది “సుందరీ! అన్నగారి యాదేశంబున సకల తీర్థంబులు సేవించుచు ద్వాదశమాసిక వ్రతదీక్షయందుఁ గ్రుమ్మరుచున్న వాఁడను. బ్రహ్మచర్యధర్మంబునందుండి నిన్నెట్లు భార్యగాఁ బడయగల” నని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. ఉలూపి లజ్జావనత వదనయై “పాండుకుమారా! ద్రుపదరాజ పుత్రికయందు మీ సోదరు లేవురును గావించికొనిన సమయం బెఱుంగుదు. బ్రాహ్మణధేను రక్షణార్థంబు నీవు తత్సమయభంగము జేసికొన వలసి వచ్చుటయు నెఱుఁగుదు. తన్నిమిత్తంబున నైన యీ తీర్థాగమనంబును నెఱుంగుదు. సర్వతీర్థ సేవనంబును, సర్వ వ్రతంబులు సలుపుటయు, సర్వదాన ధర్మక్రియలును బ్రాణ దానంబుతో సమానంబులుగావు. నా మనోరథంబు విఫలంబైన నాకుఁ బ్రాణపరిత్యాగంబు తటస్థించును. వ్రతభంగము ప్రాణరక్షణంబునజరుగనేరదు. బ్రాహ్మణధేను త్రాణంబులంబోలె నా ప్రాణంబులును రక్షించి ధర్మరక్షణముగావింపు” మని వేఁడుకొనెను.

అంతట నర్జునుం డులూపిని గరుణించి యామె మనోరథంబు నెరవేర్చెను. ఆ దంపతుల కిరావంతుఁడను పుత్రుండుద్భవించెను.

క. భూజన పరివాదంబ
వ్యాజమ్మునఁ బరిహరింప వలయును మనక
వ్యాజమున ధర్మలోపం
బౌజి విజయ! పరిహరింతురయ్య మహాత్ముల్.

12 నంద - బ్రాహ్మణశాపము

అర్జునుఁడు నాగలోకమునుండి వెడలి మఱల గంగాద్వారమునకు వచ్చి జరిగిన వృత్తాంతము దనతో వచ్చిన బ్రాహ్మణులకు నెఱింగింప వారు హృదయానందము నొందిరి. గంగాద్వారమునుండి వెడలి యతఁడు హిమవత్పర్వత పార్శ్వమునకుం జని యందలి యగస్త్యవటమును దర్శించి యున్నతంబైన భృగుతుంగమును జూచి, యచ్చటనుండి హిరణ్యబిందుతీర్థంబునకుఁబోయి యందు గోదాన భూదాన హిరణ్యాది దానంబులాచరించి, ప్రాగ్దేశంబున నైమిశారణ్య మందలి జగన్నాథు దర్శించి, గయయు గంగాసాగరంబును జూచుచు, గ్రమక్రమముగా గళింగ దేశంబునకు వచ్చి, పిదప పూర్వసముద్రతీరంబునఁ బురుషోత్తమ దేవునకు నమస్కరించి, మహేంద్రపర్వతము వీక్షించి, దక్షిణగంగ యగు గోదావరి, భీమేశ్వరము, శ్రీపర్వతము మున్నగువానిని సేవించుచు, దక్షిణసముద్ర తీరంబునఁ బ్రవేశించి, కావేరీ సముద్ర సంగమంబునుగాంచి, పదమూడవ మాసంబున మణలూరు పురంబుఁ జేరుకొనెను. అందున్న రాజు చిత్రవాహనుండు తన తనయ యగు చిత్రాంగద నాతనికిచ్చి వివాహమును జేసెను.

వివాహితుండై యర్జునుఁడు చిత్రాంగదతోఁ గొన్ని దినములుగడిపి, యొకనాఁడు బ్రాహ్మణసహితుండై సమీపంబున సముద్ర తీరంబునఁ గల తీర్థము లాడుచుఁ జని చని సౌభద్రంబను తీర్థంబునుగాంచెను. వప్పుడందునుస్నానము చేయుట కుద్యమించుచుండ నచటనున్న బ్రాహ్మణు లాతని వారించి "అయ్యా! ఇది యెవ్వరికిని జొరరాని తీర్థము. ఇట్టి వైదు తీర్థంబు లీసముద్ర తీరమునం గలవు. వీనియందు

మహా భయంకరములైన మొసళులు నిత్యము నివసించు చుండును. అందుచేఁ దీర్థ యాత్రలకు వచ్చినవారు వీనిని దర్శించుటయె కాని స్నానముచేయరు. సౌభద్ర, పౌలోమ, కారంధమ, ప్రసన్న, భారద్వాజము లను నామంబుల నీపంచ తీర్థంబులు నొప్పుచుండు. ఉగ్రగ్రాహభయంబున నూతేండ్ల నుండి యియ్యవి సాధుజన వర్జితంబులై యున్నవి. అని చెప్పిరి. కాని యర్జునుఁడు లేశమును వారిమాటలఁ బాటింపలేదు. వారెంత వారించినను వినక, 'సకలతీర్థ సేవార్థినయి వచ్చిన నాకీతీర్థంబులఁ గ్రుంకకుండుట పౌరుషంబుకా' దని పలుకుచు నత్యంత సాహసముతో జలములోని కుఱికెను.

తీరముననున్న బ్రాహ్మణులెల్లరు నర్జునున కెట్టియాపద సంభవించునో యని యత్యాతురతతో వీక్షించు చుండిరి. అప్పుడు జలమధ్యంబున నొక యుగ్రగ్రాహము తటాలునఁ బఱతెంచి కిరీటిం బట్టుకొనియె. బీభత్సుఁడు లేశమును భీతిల్లక మిక్కిలి యశ్రమంబున దాని పట్టు దప్పించుకొని, రెండు చేతులం గట్టిగఁ బట్టి తీరంబునకు విసరివైచెను. ఒడ్డునఁ బడుటయె తడవుగ నా భీకర గ్రాహము తత్క్షణంబ యభినవ యౌవనోద్భాసమానయగు దివ్యకాంతయై నిలిచెను. ఆ వింత చూచి బ్రాహ్మణు లెల్లరు నిశ్చేష్టితులైరి. జలంబుల నున్న యర్జునుం డత్యద్భుతంబొంది తీరంబునకు వచ్చి 'నీ వెవ్వతెవు? జలేచరత్వమున నింతకాల మేల యుందుంటివి? ఇప్పుడీ సుందరీ రూపము నెట్లు పడయఁగలిగితివి?' అని యాతురతతో నన్నియో ప్రశ్నలడిగెను. అప్పు డబ్బాలిక పార్థునకు వినయ పూర్వకంబుగా నమస్కరించి యిట్లనియె.

"మహేంద్ర నందనా! నేను నంద యను నప్సరసను. కుబేరుని ప్రియురాలను. నాసఖులైన సౌరభేయియు, సమీచియు, బుద్బుదయు, లతయు నను నలువురు నాయట్ల యీ తీర్థంబులం దున్నవారు. నన్నుంబోలె వారలంగూడ విముక్తలం జేసి రక్షింపుము. నా వృత్తాంతమును వినుము. మే మేవురము నత్యంత వినోదంబుతో నఖిలలోకపాల పురంబులు చూచుచు, భూలోకంబునకు వచ్చి యొక వనంబునం దుగ్రతపంబు సేయుచున్న యత్యంత శాంతచిత్తు నగ్నికల్పు బ్రాహ్మణు నొక్కనిం గంటిమి. కన్నంతనే బాల్యచపలత్వంబునను, దుర్యోగంబునను వాని తపంబునకు విఘ్నంబు సేయుదుర్బుద్ధి మాయేవురకు జనించినది. బ్రాహ్మణాగ్రహంబున రాఁగల కీడు భావింపలేక మేమమ్మహాముని ముందరఁ గొంత సేపు పాడితిమి. కొంతవరకు నాట్యము గావించితిమి. పెక్కు పరిహాసంబు లొనర్చితిమి. ఎన్ని గావించినను నత్యంత దృఢవ్రతుండైన యమ్మునివరుఁడు మావలను జూడ లేడు. అప్పుడు మోహంబునకుఁ గారణంబులగు కొన్ని వికారంబులం గావించితిమి.

నిర్వికారుండైన యమ్మునివల్లభుండు మావికారంబులకుఁ గన్నులువిచ్చి యతికుపితుండై మమ్మేవురను మహోగ్రగ్రాహంబులుగా శపించెను. మేమంతఁ జేయున దేమియు లేక వాని పాదంబులపై నేడ్చుచు వ్రాలి, "మహాత్మా! మహాపురుషులైన మీయట్టి విప్రుల కింతటి యాగ్రహంబు తగునా? అపరాధంబులు క్షమింపరా? పరుషంబు పలుకువారా? దేవా! మా చేసిన యజ్ఞానంబు సహించి మాకు శాపమోక్ష

ణంబును బ్రసాదింపు" మని ప్రార్థించితిమి. అంత నవ్విప్రుండు మమ్ముఁ గరుణించి, ఎవ్వఁడు మీచేతగ్రృహీతుండై మీయున్న జలాశయంబుల నుండి మిమ్ము వెలువరించునో వాఁడే మీకు శాపమోక్షకరుండగు నని పలికె. అట్టి మహాత్ముండు మహాబలుండు మాకెవ్వండగునోయని విచారించుచు మేమందఱుఁ గుమ్మరుచుండ, మార్గమధ్యంబున మాకుఁ దైత్రిలోకవర్తియుఁ ద్రికాలవేదియునగు నారదుం డెదురయ్యె. దుఃఖబాష్పంబులతో మేమమ్మహామునికి నమస్కరింప 'మీరిట్లేల యున్నవా' రని యడుగుచు జరిగిన వృత్తాంతమంతయు మావలన నెఱింగి యిట్లనియె.

'సుందరీమణులారా! విధికృతంబును విప్రకోపంబును గ్రమ్మరింప నెవ్వరికిని దరంబుగాదు. కావున దక్షిణసముద్రతీరంబునఁ గల పంచతీర్థంబులఁ బ్రవేశించి మీ రేవురు నూరేండ్లవఱకు నుండుండు. పిదప, పాండవమధ్యముండైన యర్జునుండు తీర్థయాత్రార్థంబు వచ్చి, యమ్ముని చెప్పినట్లు మీకు శాపమోక్షకరుండు కాఁగలఁడు' అని చెప్పిచనియె. మునిశాపంబునను నారద హితోపదేశంబునను మహోగ్రగ్రాహములమై యున్నాళ్ళకు నీవలన విముక్తిం గంటిమి. నన్నుం బోలె నాసఖులంగూడఁ గటాక్షింపుమని ప్రార్థించెను.

బ్రాహ్మణ సమేతంబుగ నర్జునుం డా వృత్తాంతం బంతయు విని కరుణాయత్తచిత్తుండై నంద చెప్పిన నలువురకు శాపమోక్షంబు చేసిన నమరకన్యక లతిహర్షంబున వానిని దీవించి దేవలోకంబున కరిగిరి. అది మొదలుగ నప్పంచతీర్థంబులకును నారీతీర్థంబు లను నామధేయమయ్యె.

క. ధృతిరహితుల చిత్తము ల
ట్లతివల యందేల తగులు నత్యంత దృఢ
వ్రతుల మనంబులు వారల
మతులఁ దృణస్త్రైణములు సమంబులుగావే.

13. అర్జునుఁడు - శరణాగతరక్షణము

అర్జునుఁడు క్రిష్మరి మణలూరు పురమునకు వచ్చి రాజ్యలీల సుఖంబుండి చిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుండను పుత్రుంబడసెను. అచ్చటినుండి యతఁడు యతివేషంబున ద్వారకా నగరమునకుం జని కృష్ణుని సోదరియైన సుభద్రం బెండ్లాడి, సుభద్రాసహితంబుగ నింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చెను. సమయభంగముగాకుండ ద్వాదశమాసిక వ్రతంబును నిర్విఘ్నముగఁ గావించిన యర్జునునిఁ బాంచాలియుఁ గుంతియు ధర్మరాజాదులును వారలును మిక్కిలి యభినందించిరి. వివాహితయై పతితోనేగిన సుభద్రం జూచుటకు బలరామ కృష్ణులు సాత్యకి ప్రద్యుమ్న వసుదేవ ప్రముఖులైన యాదవులతో నింద్రప్రస్థ పురంబునకు వచ్చిరి. నిత్యోత్సవంబులతో నత్యానందమున వారందరును దినములు పుచ్చుచుండ నొకనాఁడు కృష్ణార్జునులు వినోదార్థంబు ఖాండవ వనప్రాంతమునకు బయలుదేరిరి. మందమారుతం బనుభవించుచు న వ్వనసమీపంబున నొకచంద్రకాంత శిలావేదికపై గూర్చుండి, వారిరువురు నిష్టకథా వినోదంబున కాలముఁ బుచ్చుచుండిరి. అట్లుండఁ గొంతసేపున కొక బ్రాహ్మణుం డాకస్మికముగ వారికడకు వచ్చి దీనాననుండై "అయ్యా! నే నమితభోజనుండను, మహాగ్నిబలుండను,

నాకిష్టమైన యన్నమ్ము నాకాంక్షించుచుంటిని తృప్తుండ నయ్యెద' నని యడిగిన కృష్ణార్జును లా బ్రాహ్మణు నతిభక్తిం బూజించి 'విప్రోత్తమా! నీ కెట్టి భోజనంబు కావలయునో మాకుం దెలిపిన యెడల నిన్నుఁ బరితృప్తుంగావింపఁగలవార'మని చెప్పిరి.

బ్రాహ్మణుండంతఁ గృష్ణార్జునులం గాంచి యీట్లనియె. 'వీరాగ్రగణ్యులారా! నే నగ్నిదేవుఁడను. శ్వేతకియను రాజర్షి తపంబుగావించి పరమేశ్వరుం బ్రసన్నుంజేసికొని శత వార్షిక సత్రయాగంబుఁ జేసెను. నాకు నీవు ఋత్విజుఁడవు కావలయునని ప్రార్థింప, దేవదేవుఁడు వానింగరుణించి 'యాజకత్వంబు బ్రాహ్మణులకు విధికృతము. దానినొరులు చేయఁ గూడదు. కావున నింక నీవు బ్రహ్మచర్యంబుఁ బండ్రెండేండ్లు నిరంతర ఘృతధారంజేసి హుతాశనుఁ దృప్తుంజేయు' మనిన నారాజు పరమేశ్వర నియోగంబున నగ్నితర్పణంబు చేసెను. అందువలన మహేశ్వరుండు సంతుష్టుండై శ్వేతకి పాలికివచ్చి దుర్వాసు రప్పించి, 'యజనప్రీతుండును దురితభీతుండును నగు నీ రాజునకు ఋత్విజుండవై వీనిచే సత్రయాగంబు సేయింపు' మని చెప్పెను. ఈశ్వరప్రేరితుండైన దుర్వాసుండు శ్వేతకికి ఋత్విజుండయ్యె. శ్వేతకియు సత్రయాగంబుగావించె. అట్టి ఘృతధారాకారణంబున నా కగ్నిమాంద్యమును దేజోహానియు దప్పియుఁ బుట్టింప, నేను బితామహుపాలికిం జని నా శరీర స్థితిని జెప్పుకొంటిని. కమలాసనుండు నాకీవ్యాధి యపరిమిత ఘృతోపయోగంబునఁ గల్గినదని గ్రహించి, 'హుతాశనా! దివ్యౌషధీయుక్తంబైన ఖాండవవనంబును భక్షించినం గాని నీకీ వ్యాధిపో'దని చెప్పెను.

నాటనుండియు నా దివిజవనంబును భక్షించి యీ వ్యాధి తొలఁగించుకొన వలయునని నే ననేక విధములఁ బ్రయత్నించితిని. నేను బ్రయత్నించి నప్పుడెల్ల మహోహస్తి యూధంబులం బోలు మేఘంబులు నన్ను భంగ పరచుచు వచ్చె. ఇట్లేడుమారులు ప్రయత్నించి విఫల ప్రయత్నుండనై, మఱల వనజాసనుకడ కరిగి యుంకేది యుపాయం బెవ్విధంబున ఖాండవ భక్షణం బెన్నండగునని దుఃఖించితి. అప్పుడు విరించి నన్నుఁగరుణించి భావికాలకార్యంబుఁ దలఁచి "కొంతకాలమునకు నరనారాయణు లను నాదిమునులు నర లోకంబున దేవహితార్థం బర్జున వాసుదేవు లను నామంబుల జన్మించి ఖాండవ సమీపంబున విహరింతురు. వారు భవ త్ప్రార్థితులై తమ యస్త్రబలంబున సకలవిఘ్నంబులు నపన యించి నీకు ఖాండవోపయోగంబు పరిసాదింతురు" అని చెప్పెను. నరనారాయణులారా! నాటనుండియు మీ దర్శ నార్థంబు నిరీక్షించుచుంటి. తక్షకుండను పన్నగేంద్రుఁడు మహేంద్రునకుఁ బ్రాణసఖుండు. ఆ తక్షకుఁడు ఖాండవ వనమున నివసించుచుంటచే నిందుఁడవ్వనంబును నమృత మును రక్షించున ట్లతిప్రయత్నమున రక్షించుచున్నవాఁడు. నన్ను మీరింకఁ గరుణింపవలయు నని ప్రార్థించెను.

అర్జునుండు, కృష్ణుఁడును దానును వాని వృత్తాంతం బంతయు సాంతముగ విని యిట్లనియె. "అగ్నిభట్టారకా! వారణహస్తాను కరణమగు వర్షధారలు గురియు మేఘమండ లమును వారించుటకును, సురగణంబులతోడ నెత్తివచ్చు మహేంద్రునైన నెదిరించుటకు సమర్థములైన దివ్యబాణం

బులు నాయొద్దనున్నవి. కాని యట్టి బాణములకుఁ దగిన ధనువు, రథాశ్వములును లేవు. కృష్ణునకుఁ దగిన యాయుధములును లేవు. ఇట్టిస్థితిలో నీ మనోరథమును నెరవేర్పం గలమా యని సందేహించుచున్నాము.''

అది విని తత్‌క్షణమే యనలదేవుఁడు వరుణదేవునిం దలంచి, యతఁడు ప్రత్యక్షంబయినంతనే, "తొల్లి సోముం డిచ్చిన బ్రహ్మనిర్మితకార్ముకంబు నక్షయబాణ తూణీరములు గంధర్వహయంబులఁ బూన్చిన రథంబును నతిరథుండైన యర్జునునకిమ్ము. గదయుఁ జక్రమును వాసుదేవునకి''మ్మని చెప్పెను. హుతాశనుఁడు చెప్పినచొప్పున వరుణుఁడు వాని నన్నిఁటినిఁ గృష్ణార్జునుల కొసంగెను. ఆ దివ్యాయుధముల యమోఘ ప్రభావంబులను నగ్నిదేవుండు వారి కెఱింగించెను. ఇట్లు సంప్రాప్త దివ్యచాప రథాయుధులై నరనారాయణులు మిక్కిల సంతసించి, సన్నద్ధులై రథంబెక్కి "అనలదేవా! ఇంక సురాసుర పరివృతుండై సురపతివచ్చినను జయింతుము. శంకింపక యథేచ్ఛను ఖాండవదహనంబున కుపక్రమింపు'' మని హెచ్చరించిరి.

తోడనే నిజస్వరూపంబుతోఁ జెలరేఁగి సర్వభక్షకుఁడు ఖాండవ భక్షణమునకు ప్రారంభించెను. అంబరంబంటు నగ్నిజ్వాల లవ్వనము చుట్టును జుట్టుకొనినవి. ఒకవంక గాండీవధరుండై పాండవ మధ్యముఁడును వేఱొకవంకఁ జక్రధరుఁడై నారాయణుండును నవ్వనంబును గాచుచుండిరి. వనరక్షకులు చెలరేఁగి యమ్మంటలార్పుటకుఁ బ్రయత్నించి యర్జునుని బాణపరంపర లోర్వలేక యమసదనంబున కరిగిరి.

హుతాశనుం డత్యుత్సాహంబున వెలుంగుచు, లోకంబులకుఁ బ్రళయకాల భయంబునుబుట్టించుచుండెను. అంత దేవతలెల్ల నెఱిచి దేవేంద్రుపాలికిం బోయి ఖాండవవనమునకుఁ గలిగిన యుపద్రవంబును జెప్పిన విని, యదరిపడి తక్షకరక్షణార్థము మహామేఘంబులతో వెడలి యేనుఁగు తుండములవంటి వర్ష ధారలు గురియింప నారంభించెను. అప్పు డర్జునుఁడు తన యస్త్రకౌశలంబున గగనభాగంబెల్ల బాణపరంపరలచేఁ గప్పి, యొక్క చినుకైన లోనఁ బడకుండ గృహంబుగాఁ గావించెను. తక్షకుఁడు దగ్ధుఁడయ్యెనని వగచి, వాని కుమారుఁడైన యశ్వసేనుని రక్షించుటకు మహేంద్రుఁడు చూచుచుండెను. అప్పు డర్జునుఁ డశ్వసేనునిగూడఁ గడతేర్పఁ దలఁచుచుండ నింద్రుండు మోహినియనువిద్య పార్థుపైఁ బ్రయోగించి తక్షకకుమారుని వెలికిఁదీసి రక్షించెను. ఇంక నగ్నినార్పుట యశక్యంబని పాకశాసనుండు కృష్ణార్జునులతోఁ బోరిపోరి కడ కోడిపోయెను. ఖాండవమందున్న నముచి యను దనుజుని యనుజుండు మయుం డనువాఁ డందుండి వెలువడనేరక ధనంజయునకు శరణాగతుండయ్యెను.

క. శరణాగతరక్షణ త
త్పరుఁడు ధనంజయుఁడు మయుని ప్రాణముగాచెన్
గరుణను శరణాగతులగు
పురుషుల రక్షించునంత పుణ్యముగలదే ?

14. మందపాలుఁడు - సంతానాపేక్ష

కృష్ణార్జును లిరువురు నాదిమునులైన నరనారాయణు లనియు, నట్టి మహాపురుషులతో నిగ్రహంబు గూడదనియు నశరీరవాణి దేవేంద్రున కెఱిఁగించెను. దేవేంద్రుండును యుద్ధము చాలించి కేశవార్జునులతో మైత్రి గావించుకొనెను. అంతియె గాక తన కుమారుని యస్త్రకళానైపుణ్యమును బలువిధముల గొనియాడి, యతండు వానికి నాగ్నేయ వారుణ వాయవ్యాది దివ్యబాణంబు లనేకము లిచ్చెను. ఇంద్రునిచే నశ్వసేనుండును విజయునిచే మయుండునుగాక; ఖాండవ దహనంబున రక్షింపఁ బడినవారు మఱినలువురు గలరు. ఆ నలువురను నగ్నిభట్టార కుఁడే స్వయముగ రక్షించెను. ఆ వృత్తాంతమును వినుఁడు.

మందపాలుం డను నొక మహర్షి గలఁడు. అతండు బ్రహ్మ చర్యంబున నతినైష్ఠికుఁడై దివ్యసహస్రవర్షంబు లత్యుగ్రతపంబు గావించెను. తపస్సిద్ధిం బొందినంతనే యతండు యోగాభ్యాస మున శరీరము విడిచి, పుణ్యలోకములకుఁ బోవ యచ్చటఁ బరిభవింపఁబడి మఱలవలసిన వాఁడయ్యె. తపస్సంపన్నుండ నయ్యు నాకుఁ బుణ్యలోకప్రాప్తియేల కలుగకున్నదని చింతిం చుచు మందపాలుఁడు కొందఱు దేవతలఁదర్శించి వారి నాసంగతి యడిగెను. అడిగినంతనే "అయ్యా! నీవెంతతపంబు చేసినను సంతానవంతుఁడవు కాకుండ సద్గతిని బడయఁజాలవు. కావున మఱల భూలోకంబునకేగి సంతతింబొందఁ బ్రయత్నింపు" మని బృందారకులు చెప్పిరి. అమరులహితోపదేశంబున మందపాలుఁ డును మర్త్యలోకమునకువచ్చి నేను శీఘ్రముగాఁ బెక్కండ్రు సత్పుత్రుల నెవ్విధంబునఁబడయఁగలనో యని చింతింపసాగెను.

ఇహలోకమున విశేషకాలంబుండకుండ శీఘ్రకాలములోనే పుణ్యవంతుఁడై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవలయునని మందపాలుని నిశ్చయము. అట్టినిశ్చయముతోఁ బక్షులయందు వేగంబుగ సంతానమును బడయవచ్చునని యెంచి యామునీంద్రుఁడు శార్ఙకుఁడై జరిత యను నాఁడుపక్షిని భార్యగాఁ గొని పరమబ్రహ్మవిదులైన నలుగురు పుత్రులను బడసెను. మందపాలుండా పక్షికుమారులను ఖాండవ వనంబునం బెట్టి తన పూర్వ భార్యయైన లపితతో విహరింపఁబోవుచుఁ బుత్రులను భద్రముగఁ గాపాడుచుండుమని జరితకు నియోగించెను.

అంతనగ్నిభట్టారకుఁడు ఖాండవ దహనంబున కుపక్రమించుట విని మందపాలుఁ డగ్నిసూక్తముల వానిని స్తుతించి తనపుత్రుల రక్షింపుమని ప్రార్థించెను. పుత్రరక్షణంబునఁ బతిచే నియోగింపఁబడిన జరిత ఖాండవ దహనంబు చూచి, శోకసంతాపితయై "రెక్కలురాని యీ పిల్లల నెందుఁ గొనిపోఁగలను? వీరితండ్రి వీరిని నిర్దయబుద్ధి నిందు విడిచి చనియె. పుత్రులను గాపాడుటకు నే నసమర్థను. ప్రళయాగ్నివోలె దిశలెల్లఁ గప్పుచు నీ మహానలజ్వాలలు మనమున్న వృక్షము వంకకుఁ గ్రమక్రమముగా వచ్చుచున్నవి. కుమారులారా! ఇంకేమిసాధనము? కోరినయట్టులఁ బడసిన యీకొడుకుల నపాయములు గలుగకుండ రక్షింపుచుండుమని మీ తండ్రి నాకుఁజెప్పి చనియె. రాఁగల యీ యగ్నిప్రళయంబు నాతఁడు లేశమునుదలంప లేదు. మీరందఱునిచ్చటనున్న బిలంబునందుఁ బ్రవేశింపుఁడు. అగ్నిజ్వాలలు మిమ్ముఁ దాకకుండ నిసుకచే బిలద్వారమును గప్పివేసెదను."

అని దుఃఖితయైన తల్లింజూచి యగ్రతనయుండైన జరితారి "అమ్మా! బిలము సొచ్చితిమేని నందున్న యెలుక మమ్ముం గడతేర్చును. ఇందేయున్న నగ్నిమమ్ముదహించును. ఎలుకచేఁ జచ్చుటకంటె నియ్యగ్నిచేఁ జచ్చినఁ బుణ్యలోకంబులు కలుగును. కావున నిందేయుందుము. మఱియు మాంస పిండంబులమైయున్నమాకు బిలప్రదేశంబున మూషకభయంబు తప్పదు. ఇందున్న మా కగ్నిభయంబు సంశయితంబు. ఎట్లనిన నొకప్పుడు జ్వాలనుండు వాయువశంబున మనవంకకు రాకుండఁ దొలంగవచ్చును. అప్పుడు మన జీవములు నిలుచును. ప్రాణాపాయ సమయంబులందు సంశయయుత కార్యములు కర్తవ్యములు. నియతములు వర్జ్యమ్ములు. కావున నీవన్నచోటికిఁ బోవనేరము. మేమిందె యుందుము. నీవు మాయందు మోహంబువిడిచి, బిలంబునఁ బ్రవేశింపుము. మేముదహన క్లేశమును బొందిన నీవు జీవించియుందువు. జీవించి పుత్రులం బడయుదువు. అట్లు కాక, నీపుణ్యంబున మాకగ్నిభయంబు తొలంగెనేని మాయొద్దకు వచ్చి యెప్పటియట్ల మమ్ముఁ గాపాడుచుందు" వని మ్రొక్కెను. తక్కిన కొడుకులును దల్లికి మ్రొక్కిరి. పాపము! జరిత బాష్పపూరితనయనయై యాసన్నతరు దహనోత్సుకుండై వచ్చు హవ్యవాహనుం గాంచి, ప్రాణభయంబున గగనంబున కెగసె.

అంత నన్నలువురు పుత్రులును నాలుగు వేదంబులం బోలె నగ్నిసూక్తంబులు పఠించుచు, సంస్తుతించుచు "మహాత్మా! అగ్నిభట్టారకా! మాకభయము! అభయము! అభయము!" అని యఱచిరి. అగ్నిదేవుం డప్పుడు మంద

పాలుని ప్రార్థనము దలంచి, యన్నలువురున్న వృక్షంబు భక్షింపక పరిహరించె. గగనంబునుండి జరిత యది చూచి యత్యానందముతోఁ గొడుకుల యొద్దకు వచ్చె. లపితతో విహరించు చుండిన మందపాలుండు కొడుకులం దలంచి, జరిత వారిని రక్షింపఁ గలిగెనో లేదో యనియు, నగ్ని దేవుండు తన ప్రార్థనమును మన్నించెనో లేదో యనియుఁ బలువిధములఁ జింతింపసాగెను. "అనలుఁడు క్రూరుఁడు. వానిని నమ్మరాదగ" దని యనుకొనుచు వచ్చి సురక్షితులై యున్న కొడుకులను జరితను గాంచి సంతసించి సంతాన కారణంబునఁ బుణ్య లోకంబులను బడయఁ గలిగెను.

క. ఎంతతపంబొనరించియు
సంతానము లేనివారు సద్గతిఁ బొందం
గాంతురె? నీ తపమేటికి?
సంతానము వడయు మఱలి సన్మునినాథా!

15. బృహద్రథుఁడు - పుత్రప్రాప్తి

పాండవు లింద్రప్రస్థపురము పరిపాలించుచు సుఖంబున్న దినములలో నొకనాఁడు నారదుఁడు వారికడకువచ్చి యిట్లనియె. "ధర్మనందనా! నేను లోకపాలుర సభలెల్ల విలోకించుచు యమసభకుం బోయితిని. మీ తండ్రి పాండురాజు యమసభ నుండి మీ కెఱిఁగించుటకై కొన్ని సంగతులు నాతోఁ జెప్పెను. వానిపలుకులు వినుఁడు. "హరిశ్చంద్ర ప్రముఖులైన మహా రాజులు రాజసూయమును జేసి దేవేంద్రలోకమును బడయఁ

గలిగిరి. నారదా! నేనీ యమలోకమునందుంటిని. నీవు సత్వరముగ భూలోకమున కేగి నా కుమారులంగని, రాజసూయము జేసి నాకు త్తమగతులు గలిగించునట్లు బోధింపుము.” “ధర్మనందనా! పరాక్రమవంతులైన తమ్ములు గల నీకు దిగ్విజయము సుకరము. కావున నవశ్యముగ మీ తండ్రియాజ్ఞ నిర్వహించి వానిని బుణ్యలోకముల నొందింపుము.”

నారదుని పలుకులు వినినంతనే యమసభయందున్న తండ్రిందలంచి పాండవులు మిక్కిలి చింతించిరి. ధర్మరాజు పురోహితుండైన ధౌమ్యునితో నాలోచింప నతఁడు తప్పక రాజసూయమును గావింపవలసినదని వానిని ప్రోత్సహించెను. సోదరులైన భీమసేనాదులును దిగ్విజయమునం దత్యుత్సాహులైరి. అప్పుడు ధర్మరాజు తన యూపచరులను గొందఱిని రప్పించి “అనిల జవాశ్వములఁ బూన్చిన రథంబెక్కి మీ రీ క్షణమ ద్వారకకుఁబోయి పురుషోత్తముఁడైన వాసుదేవునిఁ దోడ్కొనిరం”డని యాజ్ఞాపించెను. వారును ధర్మజు ననుమతింబునఁ బోయి వాసుదేవ సహితులై వచ్చిరి. పాండవులు కృష్ణభగవానున కెదురుగఁ బోయి యర్ఘ్యపాద్యాది విధులం బూజించి గౌరవించిరి. అందఱు సుఖాసీనులైనంతనే ధర్మరాజు నారద వచన ప్రకారం బంతయు వాసుదేవున కెఱింగించెను. వాసుదేవుండును బుత్రులఁ బడసిన ఫలంబుగా మీ తండ్రిని దేవలోక సుఖంబు లనుభవింపనిమ్మని పలుకుచు వానిని రాజసూయ యజ్ఞమునకు హెచ్చరించి యిట్లనియె. “ధర్మనందనా! రాజసూయముసేయుటకు సర్వవిధంబుల నీవర్హుండవు. పరాక్రమవంతులైన నీ సోదరులు భూమండలంబునంగల

రాజుల నెల్ల జయింపఁ గలరు. అప్రతిహత వీరుండైన జరాసంధుఁడుగలఁడు. వానిని భీమసేనుఁడు కడ తేర్పఁగలఁ" డని పలికెను. అప్పుడు పాండవు లత్యుత్సాహముతో "జరాసంధుఁ డెట్టివాఁడు? వాని వృత్తాంతము నెఱింగింప వలయు" నని యడుగఁ గృష్ణుం డిట్లనియె.

మగధరాజ్యమును బరిపాలించుచుండిన బృహద్రథు నకు నిద్దరు భార్యలు గలరు. అతఁ డయ్యిరువురియందును సంతానమును బడయజాలక, పుత్రుఁడు లేని విభవంబు లన్నియు నేల యని నిర్వేదించి పత్నీద్వయ సమేతుండై వనంబున కరిగి చండకౌశికుం డనునొక మహాముని నతి భక్తితోఁ నారాధించుచుండెను. ఇట్లుపాస్యమానుండై చండ కౌశికుండు బృహద్రథునిఁ గరుణించి నీకిష్టంబయినదాని నిచ్చెద వేఁడుమనిన, రాజు తనకుఁగల సంతానకాంక్షను విన్నవించుకొనెను. అప్పుడు చండకౌశికుఁడు నిమీలితలోచ నుండై యుండుచుక ధ్యానింప, శుకచంచువిలూనముగాని యొక చూతఫలము చెట్టుపైనుండి వాని యొడిలోఁ బడెను. అతఁడా ఫలము నందుకొని మంత్రించి, యీ ఫలోపయోగంబున నీకొక్క పుత్రుం డుద్భవిల్లునని చెప్పి బృహద్రథున కిచ్చెను. ఆరాజును కృతార్థుండనైతినని సంతసించి క్రమ్మఱి నిజపురంబు నకువచ్చి, యాఫలంబును దన యిద్దఱు భార్యలకు సమంబుగా విభాగించి యిచ్చెను. వా రా ఫలభాగంబుల భుజించి గర్భిణులైరి.

అంతఁబదియవమాసంబున నొకనాటిరాత్రి యొక్కొక్క కన్ను, నొక్కొక్క చెవియు, నొక్కొక్క చెక్కును,నొక్కొక్క

చేయియు, నొక్కొక్కరూపునుగా రెండు మనుజశకలంబులు బృహద్రథు భార్యలకు జన్మించెను. ఆ శిశుశకలంబులం గాంచి నంతనే వారు భయపడిరి. భయపడి భర్తకుఁ జూపుటకు లజ్జపడి, వీని నెవ్వరు నెఱుంగకుండ వెలుపల వైచి రండని తమ దాదులకు నియోగించిన, వారలా రెండు వ్రయ్యలుం గొని పోయి రాజగృహద్వార తోరణసమీపంబునఁ జదుకంబు నొద్ద నొకచోట వైచిరి. అప్పుడచ్చట నుండెడు జర యను రాక్షసి తనకు బలివేసిరని యెంచి, పరుగునవచ్చి యా శకలంబు లందుకొని, యవ్వి కదలుచుండుట కనిపెట్టి రెండింటిని సమముగా నొండొంటితోఁ జేర్చినంతనే యవి యొక్కటిగా నయ్యెను. దృఢకఠిన శరీరుండైన యబ్బాలకుని జర యెత్తికొనజాలకపోయెను. అందుచే వాఁడు రోదనముచేసెను. ఆరోదనధ్వని భూమ్యాకాశముల నిండి, యంతఃపురముననున్న కాంతాజనమునకెల్ల నత్యాశ్చర్యమును గలిగించెను. ఆ ధ్వని వినినంతనే ముదుసలి యవ్వలెల్లఁ బఱతెంచి, మహాహర్షముతో నబ్బాలకు నెత్తుకొనిరి. బృహద్రథుండు నీ ధ్వని యెట్టిదో యని విచారించుచు వచ్చి తేజోధికుండైన బాలుం జూచుచుండ నట్టి యవసరంబున రాక్షసి కామరూపిణి కావున మనుష్య స్త్రీరూపధారిణియై. “మగధేశ్వరా! నేను జరయను [illegible] కాపురముందును.

[illegible]

శకలంబుల దాదులు గొనివచ్చి పారవైచిన వానినిట్లు సంధించితిని. వీనిఁ గైకొను”మని చెప్పెను. అంతరాజు మహానంద భరితుండై, “జరా! నాకీ కుమారునిఁ దొల్లి చండకౌశికుం

డిచ్చెను. ఇప్పుడు నీ విచ్చితివి. నీవు మాకులంబెల్ల నుద్ధరింప వచ్చిన పుణ్యదేవతవుగాని రాక్షసివిగావు." అని దాని నతి ప్రీతిం బూజించి కొడుకు నెత్తుకొని దేవీద్వయంబునకు నిచ్చి జరయను రాక్షసిచేత సంధింపఁ బడినవాఁడు గావున జరాసంధుఁడను పేరిడియె. వాఁడు పెద్దవాఁడైనంతనే బృహద్రథుండు వానిని పట్టభద్రునిజేసి తపంబునకుఁ బోయె. నాటనుండియు జరాసంధుం డతిధూర్తుండై, లోకకంటకుండై యనేక రాజకుమారులం బట్టితెచ్చి చెరబెట్టి భైరవపూజ లొనర్చుచు నొక్కొక్కని బలియిచ్చుచుండెను. వాఁడు మధుర పైకిని పెక్కుమారులు దండెత్తివచ్చెను. వాని కారణంబున మేము మధురానగరమునం దుండనేరక కుశస్థలం బునకు వచ్చి రైవతక పర్వతంబున దుర్గమును గట్టుకొంటిమి. వాఁడెంత వాఁడైన నేమి? మీరాజసూయమును ప్రారంభింపుఁడు. విఘ్న సంశయంబున మహాకార్యములు ప్రారంభింపకుండ రాదు.

క. ఆరంభరహితుఁ బొందునె
యారయ సంపదలు హీనుఁడయ్యును బురుషుం
డారంభ శీలుఁడయి యకృ
తారంభులనోర్చు నెంత యధికులనైనన్.

16. జరాసంధుఁడు - సాధహింసాఫలము

కృష్ణుఁడు చెప్పిన జరాసంధ వృత్తాంతము విని భీమార్జును లత్యంత రణోత్సవమును వహించిరి. అట్టి ప్రబలవీరుఁడు లోక కంటకుఁడు వధ్యుండగునా యని యుధిష్ఠిరుఁడు శంకింపఁ జొచ్చెను. అది కనిపెట్టి వాసుదేవుఁడు, ధర్మనందనా!

భీమార్జునుల నాకిల్లడయొసంగుము. వీరితో నేగి యవశ్యంబుగ జరాసంధుని గయ్యమున కాహ్వానించి, వాని దుదముట్టింతును. మాముయ్యరిలో నెవ్వరిచేనైన వాడు హతుండగు'' నని ధైర్యముతోc బలికెను. 'వాసుదేవా! నీ నియోగంబున మాకు శత్రుజయంబగుటకు సందియము లేదు. భీమార్జునులీరువురు నానయనంబులు. వీరిని విడిచి నేనొక్కక్షణంబును నిలువ జాలను. అయినను నా హృదయము మిక్కిలి హృద్యంబగుచున్నది. కృష్ణార్జునుల దలంచినవారికి శ్రీ విజయంబులగు అట్టి కృష్ణార్జునుల సహాయులుగాc బడిసినభీమసేనునకు శ్రీవిజయంబులందుట కేమి సందియము? మహాత్మా! మీ కింకc గార్యసిద్ధియగుంగాక! శీఘ్రంబుగc బోయి శుభంబున మరలిరం'' డని ధర్మజుc డాశీర్వదించెను.

అంతc గృష్ణభీమార్జునులు యుధిష్ఠిరాను మతంబునc బ్రయాణసన్నద్ధులై వీర శ్రీవిభాసిత ముఖులై కృతస్నాతకులై బయలుదేఱిరి. అట్లుబయలు దేఱిన యయ్యాదవ పాండవ వీరులc దేజోమూర్తులంగాంచి యమనందనుc డమందానందము నొందెను. ఆ భారతవీరులు ముయ్యరు ననేక పర్వతంబులు గడచి, తత్పర్వతజాతంబులైన కాలకూట శోణకంటకీయంబులను నేరుల లంఘించి, సరయూనదియుc బూర్వకోసలయు మిథిలాదేశంబును గంగయు నతిక్రమించి, పూర్వాభిముఖులై నిరంతర ప్రయాణంబుల మగధరాజ్యమును బ్రవేశించి గోరథం బను పర్వతమెక్కిరి. ఆ పర్వతాగ్రము నుండి, చిత్రవిచిత్రంబులగు నారామములతోడను, నత్యున్నతంబులగు సౌధరాజములతోడను రమ్యంబై యున్న గిరివ్రజపట్టణంబును

వీక్షించిరి. అప్పు డన్నగరవైభవమున కాశ్చర్యపడుచు నచ్యు తుండు భీమార్జునులఁజూచి యిట్లనియె. "ఇప్పుడు మనమున్నది గోరథంబను పర్వతము, ఇట్లేఋషభమును, వైహారమును, ఋషగిరియుఁ, జైత్యకాద్రియు నను నీయైదు పర్వతములును శూరభటులువోలె నీపట్టణంబును గాచుచుండును. దానంజేసి యియ్యది గిరివ్రజపురఁబయ్యె. ఈదుర్గబలంబుచేతను, గౌతముఁ డను మహర్షివరముచేతను మగధరాజుల నెవ్వరును జయింపఁ జాలరు"

ఇట్లు పలుకుచుఁ గృష్ణుఁ డా ద్వారంబునఁబురంబుఁజొర నొల్లక వారితోఁజైత్యకాద్రికిం బోయెను. ఆ గిరిశృంగమున వారికి మూఁడు భేరులు కంటఁబడినవి. అప్పుడు కృష్ణుఁడా భేరులు చూపుచు "భీమా! అర్జునా! పూర్వపుమగధరాజులు మానుషాదంబను ఋషభంబును వధియించి దానిచర్మ ముతో నీ మూఁడు భేరులు నిర్మించిరి. కొత్తవా రిప్పురంబు సొచ్చునప్పుడు గౌతమవరంబున నీ భేరులు తమంత మ్రోగు చుండును. కావున మనము వీనినిఁ బగులగొట్టవలయు" నని చెప్పెను. కృష్ణభీమార్జునులు ముప్పురును భేరులుమూఁడింటినిఁ బగులఁగొట్టి, మార్గముకాని మార్గంబునఁ బట్టణము బ్రవే శించిరి. ప్రవేశించి, మాలాకార గృహంబులకును గంధకర గృహములకును నరిగి బలవంతముగఁ బుష్పమాలలును జంద నాగరులును గైకొని వానితో నలంకరించుకొనిరి. రాజమార్గ మునుండిపోవుచు వారు ముప్పురును నిత్యమును బ్రాహ్మణులకు సుప్రవేశంబైన జరాసంధ మందిరమునఁ జొచ్చిరి. వారభ్యా గతులైన బ్రాహ్మణులని యెంచి జరాసంధుఁ డెదురువచ్చి

భక్తితోఁ బూజించి మధుపర్కంబు లొసంగఁబోవ వారంగీక రింపలేదు. అప్పుడు జరాసంధుఁడు వారల సంశయించి,

"అయ్యా! మధుపర్కంబులు గ్రహింపనొల్లని మీరు నూతనపురుషులు కావలయును. చైత్యకాద్రిపైగల భేరులు పగులఁగొట్టినవారును మీరే కావలయును. ద్వారములేని మార్గంబునఁ బురముసొచ్చిన మీవేషముల బ్రాహ్మణత్వ మును, మహాసత్వ దీర్ఘబాహు వక్షోలక్షణంబుల క్షత్రి యత్వంబును బ్రకాశించుచున్నవి. మీరెవ్వ"రని యడిగెను. అప్పుడు నారాయణుండు, "జరాసంధా! మేము క్షత్రియు లము, ద్వారమార్గమున మిత్రగృహము ప్రవేశింప వలయును. అద్వారమార్గంబున శత్రుగృహము ప్రవేశింపవలయును. గంధ మాల్యములయందు లక్ష్మియుండును. కావున వానిని మేము బలవంతముగఁ గైకొంటిమి. వేఱుకార్యంబున నీయొద్దకువచ్చు టచే నీయాతిథ్యము నంగీకరింపలేదు" అని చెప్పెను. తోడనే మగధేశ్వరుఁడు వింతపడి, "అయ్యా! మీకు నేనెన్నఁడు నే విషయంబునను నపరాధము చేసియెఱుంగను. దైవబ్రాహ్మణ భక్తుండను. ఇట్టినేను మీకేల శత్రుండనైతి" నని యడిగెను. తోడనే మాగధునకు మాధవుం డిట్లనియె. "మగధేశ్వరా! సార్వభౌముఁడైన యుధిష్ఠిరు నియోగంబున మేము దుష్ట సంహారమునకు వెడలితిమి. నిర్దయుండవై నృపతుల జెఱఁబెట్టి వారిం బశువులుగా బలియిచ్చుచున్నావు. నిరపరాధుల వధి యించుటకంటె మిక్కిలి పాతకంబొండు గలదా? నీయట్టిపాప కర్మల నుపేక్షించిన; నిఖిలధర్మ రక్షకులమైన మమ్మా పాపం బులు పొందఁగలవు. పాపభయంబున నిన్ను నిగ్రహింపవచ్చి

తిమి. నాకంటె నధికుండైన వీరుఁడు లేఁడని నీవు గర్వింపకుము. సాధువుల బాధించువాఁ డెంతవాఁడైన నశింపకమానఁడు. కావున నీ ప్రాకారణము చెడక నావచనము వినుము! చెఱబెట్టిన రాజులనెల్ల విడిచిపుచ్చుము. నీ క్రౌర్యమును గట్టిపెట్టుము. ఇంక దాపనేల? నేను కృష్ణుఁడను; ఇతఁడు భీమసేనుఁడు, అతండర్జునుఁడు. రాజులవిడువనినాఁడీ పాండవసింహములు నీ గర్వంబడంగించువారు" అని కృష్ణుఁడు గంభీరముగ బదులు చెప్పెను. ఆ మాటలు విని జరాసంధుఁడు మహాగ్రహావేశమున నొడలు మఱచెను. మొగమెఱ్ఱవారినది. కనుబొమ్మలు ముడివడినవి. శరీరము వణఁకుచుండ నతఁడు కృష్ణున కిట్లనియె.

"దేవతారాధనమునకుఁ దెచ్చినరాజుల నేను విడువను. వారితోఁ బోర్హాడి యోడించి పట్టితెచ్చినవాఁడనే కాని, అన్యాయముగ మోసపుచ్చి కొనివచ్చినవాఁడను గాను. కావున మీలో నే యొక్కనితోఁగాని యిరువురతోఁగాని ముగ్గురితోనైనఁగాని సమరంబు సేయుటకుసిద్ధముగనున్నాను." "పలువురొక్కనితోఁ బోరుట యధర్మము గావున మా ముగ్గురిలో నీ యిష్టమువచ్చినవాని నెన్నుకొను"మని కృష్ణుండడుగ, జరాసంధుఁడు 'నేను బోరాడఁదగిన వీరుండితఁడే' యని భీమసేను నెన్నుకొనియె. తోడనే భీమసేనుఁడు వానికి నక్కజముగా మల్లయుద్ధ సన్నద్ధుఁడై ప్రతిఘటించి నిలిచెను. సమసత్వాతిశయులైన భీమ జరాసంధు లిరువురును ఘోరముగఁ బోరాడఁ గడంగిరి. వారి యుద్ధము చూపఱకు భయానకంబుగఁ దోఁచెను.

కార్తికమాసంబునఁ బ్రథమదివసంబు మొదలు త్రయో

దశి వఱకును వారిరువురు మహాయుద్ధ మొనర్చిరి. త్రయోదశి నాటిరాత్రి జరాసంధుఁ డించుక బలహీనుఁడై నంతనే కృష్ణుఁడు కనిపెట్టి, 'భీమసేనా! ఇమ్మాగధుని సత్వంబు క్షీణించినది. వాయుదేవుని బలంబును నీ బలంబును వెల్లడి యగునట్లు లోకకంటకుండగు వీని సంహరించి శాశ్వతయశం బొందు' మని ప్రోత్సహించెను. ఆ మాటలకు భీముండు దుప్పొంగి క్రొత్త బలంబును వహించి, జరాసంధుని బట్టియెత్తి నవరంధ్రములఁ రక్తధారలు లొలుకునట్లు నేలవైచి కొట్టెను. అమ్మహాఘాతమున మాగధుఁడు మహాపర్వతమువలెఁ గూలి విగతజీవుఁ డయ్యెను.

ఆ. వె. కారణంబులేక దారుణంబగు సాధు
హింససేయు కుజనుఁ డెల్లవారి
కప్రియుండుగాక, యప్రియలక్షణం
బొందుగలదె తలఁప నుత్తములకు.

17. శిశుపాలుఁడు - దైవదూషణము

జరాసంధవధ జగద్విదితంబగునట్లు వాని కళేబరంబును భీమసేనుఁడు నగరద్వారతోరణ సమీపంబున వైచెను. ఆ భయంకరకృత్యమునుజూచి పట్టణవాసులెల్లరును భయాతిశయంబునఁ బ్రాణాపాయమును శంకించిరి. కరుణాసమేతుఁడైన గరుడధ్వజుఁడు మాగధులకెల్ల నభయమిచ్చి చెఱయందున్న రాజలోకంబునెల్ల విడిచిపెట్టెను. మోక్షితులైన క్షత్రియులెల్లరు ననంత రత్నపుంజములను గానుకలుగా

సమర్పించుకొనిరి. జరాసంధుని కుమారుఁడైన సహదేవు నోదార్చి వాసుదేవుఁడు వానికిఁ దండ్రిసింహాసనము నొసంగెను.

లోకైక వీరుండైన మాగధుఁడు వృకోదరునిచేఁ జంపఁబడుట వినినంతనే యుధిష్ఠిరుఁడు మహానంద భరితుఁడై రాజసూయం బింక నిర్విఘ్నముగఁ గొనసాగునని ధైర్యమువహించెను. వానియాజ్ఞానుసారముగ భీముఁడు తూర్పు దేశమునకును నర్జునుఁ డుత్తర దేశమునకును, నకులుఁడు పశ్చిమ దేశంబునకును, సహదేవుఁడు దక్షిణ దేశమునకును దిగ్విజయార్థము మఱల బయలుదేఱిరి. పాండురాజుకుమారుఁడైన ధర్మరాజు రాజసూయయాగము గావించుచుంగావున మీ రా సార్వభౌమునకుఁ గప్పములు చెల్లించ వలయునని భీమార్జున నకుల సహదేవులు తాము పోయిన దేశముల యందలి రాజులను శాసించిరి. నయముచేఁ గొందఱు, భయముచేఁ గొందఱును, పోరాడి యోడిపోయి కొందఱును, మొత్తముపై రాజులెల్లరును పాండుకుమారులకు వశులై యపరిమితములైన ధనకనక వస్తువాహనాదులను యుధిష్ఠిరునకు సమర్పించుకొనిరి.

ధర్మరాజు రాజసూయ యాగమును ప్రారంభించెను. పురోహితుఁడైన ధౌమ్యుఁడు కావలసిన యజ్ఞోపకరణద్రవ్యములన్నియు సమకూర్చెను. దిగ్విజయమున ధర్మరాజునకు సామంతరాజులైన మహారాజులందఱు నా యాగమున కాహ్వానింపఁబడి వచ్చిరి. వచ్చిన రాజులకెల్లఁ దగిన నివేశము లొసంగఁబడినవి. దుర్యోధనుఁడు కర్ణునితోడను నూర్వురు తమ్ములతోడను వచ్చెను. మరియు విరాట ద్రుపద శిశుపాల వృష్ణి భోజాంధక రాజులును, అంగ వంగ కళింగ కాశ్మీర కాంభో

జాదిరాజులును వచ్చిరి. అట్లువచ్చిన సకల రాజలోకములో మనకుఁ బ్రస్తుతము శిశుపాలుఁడు ముఖ్యుఁడు.

శిశుపాలుఁడు చేదిరాజ్యమునకు రాజు. తండ్రి దమఘోషుఁడు. తల్లి సాత్వతి. ఆ దంపతులకు వీఁడు చతుర్భుజ లలాటనేత్రములతోఁ బుట్టి, పుట్టినంతనే గార్దభస్వరముతో నేడువ నారంభించెను. అదేమునుపుచూచి తల్లిదండ్రులు భయవిస్మయాధీన మనస్కులగుచుండ నొక్క యశరీరమైన భూతము వారి కిట్లనియె. 'ఈ బాలు నెవ్వారెత్తికొనినచో వీని రెండు చేతులు లలాటనేత్రమును మాయమగునో వానిచేత నితఁడు చంపఁబడును. ఇతరులచేఁజంపఁబడఁడు.' ఇట్లుపలికిన యశరీరవాణిని విని వా రమితాశ్చర్యమునొంది, యా బాలునిఁజూడ వచ్చిన వారికెల్ల వాని నెత్తుకొనుట కందించుచుండిరి అతి వికృత స్వరూపుఁడైన యా బాలుని, మేనత్తయైన సాత్వతినిఁ జూచుటకుఁ గృష్ణుఁ డొకనాఁడు వచ్చెను. వచ్చినంతనే వాసుదేవునిఁ బ్రియసత్కారంబులఁ బూజించి సాత్వతి తన కుమారుని వాని కందిచ్చెను. అతండక్కుమారుని నెత్తుకొనినంతనే చూచువారికెల్ల నక్కజముగ వాని మిక్కిలి చేతులును, మిక్కిలి కన్నును దటాలున మాయమైనవి. దానింజూచి సాత్వతి యద్భుతచిత్తయై యశరీరవచనం బప్పుడు తలంచి తనపుత్రునకు నారాయణుని వలన మరణంబగుట యెఱిఁగి 'ముకుందా! వీఁడు దుష్టుండై నీ కనిష్టుండై యెంతటి యవినయము గావించినను, గరుణించి నా అపరాధముల వఱకు క్షమింపవలయునని ప్రార్థించెను. జగద్విభుండైన జనార్దనుండు మేనత్తను మన్నించి యామె కా వరంబు నొసంగెను.

ఇది శిశుపాలుని బాల్యవృత్తాంతము. పెద్దవాఁడైన తరువాత నతఁడు జరాసంధాదులకు ప్రాణమిత్రుఁడై కృష్ణుని శత్రుకోటిలోఁ బ్రవర్తించు చుండెను. వివిధదేశాగతులైన రాజపుత్రు లెల్లరు నాఁడు ధర్మరాజు రాజసూయవైభవమును జూచి మిక్కిలి సంతసించి, సకల క్షత్రియ వీరులచే నలంకరింపఁ బడిన నిండుసభలో సర్వసమ్మతుండును జగన్మాన్యుండునునగు నొక్క మహాపురుషుని బెద్దగాఁ జేసి యర్ఘ్యం బొసంగి గౌరవింపు మని భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ జెప్పెను. యుధిష్ఠిరుం డందుకు సమ్మతించి "మహాత్మా! ఈ రాజలోకములో నట్టి మహాపురుషుఁ డెవ్వఁడో నిర్ణయించినయెడల వాని కర్ఘ్యం బొసంగెద"నని యడిగెను. 'పుండరీకాక్షుండైన కృష్ణుండు దక్క నిందర్ఘ్యంబు గొనుట కర్హులింకెవ్వరు గలరు? కావునఁ బురుషోత్తముఁడైన నారాయణుని గౌరవింపు'మని భీష్ముఁడు నియోగింపఁ దద్వచనంబున ధర్మనందనుఁడు సహదేవుఁడు తెచ్చిన యర్ఘ్యం బర్హణీయుండయిన వాసుదేవునకు శాస్త్రప్రదిష్ట విధానంబున నిచ్చిన, దానిం జూచి సహింపనోపక శిశుపాలుం డుపాలంభనపరుండై యధోక్షజు నాక్షేపించుచు ధర్మరాజున కిట్లనియె.

'యుధిష్ఠిరా! అవనీనాథు లనేకులుండ, విశిష్టాచారులును బూజ్యులునగు బ్రాహ్మణులును పలువురుండ, గాంగేయు నవినీతి విని దుష్టచరితుండైన కృష్ణునిఁ బూజించి నీయవివేకంబు వెల్లడించుకొంటివి. నీవు ధర్మపరుండవనియును, బూజ్యుండవనియు నీసుగుణంబులు వినివచ్చిన మారాజలోకమును నీవిట్లు పరిభవింపవచ్చునా? ఈ దాశార్హుఁడు పూజార్హుఁడగునా?

శ్రీకృష్ణుండు మీకింత యిష్టుండేని వలసినంత ధనంబొసంగరాదు గాక! మావంటి మహారాజులును, ద్రుపద ద్రోణులవంటి యాచార్యులును గల యీ నిండు సభలో వానిఁ బూజింప వచ్చునా? అని యింకనేమేమో నోటికివచ్చినట్లెల్ల బ్రేలుచు సభనుండి తొలంగిపోబోయెను. వానితోడనే వానిమిత్రులైన మఱికొందఱు రాజులును వెడలిపోబోయిరి. వారెల్లరు లేచి సన్నాహ మొనర్చిన యెడల యజ్ఞమునకు భంగము వాటిల్లునని భయపడి ధర్మరాజు శిశుపాలుని సమీపించి మంచి మాటలతో వానిని శాంతిపఱచుటకుఁ బ్రయత్నింపసాగెను. ఎందఱెన్నివిధములఁ జెప్పినను వాఁడు తనమౌర్ఖ్యమును మానలేదు. మానక కృష్ణునకెదురై కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్వసాగెను. అప్పుడు చక్రధరుండు సకలరాజచక్రము విన గంభీరస్వరమున నిట్లు పలికెను.

“ప్రాగ్జ్యోతిషంబునం గల భగదత్తుపై నేను దండెత్తి పోయినప్పు డీ శిశుపాలుఁ డన్యాయముగఁ బ్రజల బాధించి ద్వారకానగరంబును గాల్చెను. మా భోజవంశపు రాజులు భార్యలతోఁగూడ రైవతకాద్రిని వినోదించుచుండ వారి నకారణంబ వధించెను. వసుదేవుఁడు చేయదలంచిన యజ్ఞము విఘ్నమునొందునట్లు వాని హయము నపహరించెను. మఱియు వీఁడు వాగ్విషయంబులైన యపకారంబు లనేకములు నాకొనర్చె. తొల్లి మాయత్త సాత్వతి నన్నుం బ్రార్థించుటం జేసి, యిద్దురాత్ముఁడు చేసిన యపరాధశతంబు సహించితిని. ఇప్పుడు మీరందఱు నెఱుంగ నన్నకారణంబ దూషించి, నాకత్యంత శత్రుండయ్యె.” ఇట్లు పలుకుచు నారాయణుండు

రాజచక్రంబెల్ల భయమొందునట్లు చక్రింబును బ్రయోగించి శిశుపాలుని మస్తకంబును దటాలున ఖండించెను.

క. భూరిగుణోన్నతు లనఁదగు
వారికి ధీరులకు ధరణివల్లభులకు వా
క్పారుష్యము చనునె మహా
దారుణమది విషముకంటె దహనముకంటెన్.

18. ద్రౌపది - పాతివ్రత్యమాహాత్మ్యము

ఖాండవ దహనకాలమున నర్జునుఁడు మయునకుఁ గావించిన మహోపకారమునుదలంచి, మయుఁడురాజసూయ సందర్భమున నత్యద్భుతమగు నొక సభగావించి పాండవుల కిచ్చెను. ఆ విచిత్ర సభావైభవంబును జూచి వచ్చిన రాజులెల్లరు మితిమీఱిన యాశ్చర్యమును పొందిరి. చూచుటయందింకను దనివిఁజెందక, దుర్యోధనుఁడు శకునితోఁ గొన్నిదినంబులందే యుండిపోయెను. ఒకనాఁడు దాని యపూర్వరమణీయతకు విస్మితుండై యాయాప్రదేశములం గ్రుమ్మరుచు, వివృతంబైన ద్వారమును సంవృతంబుగాఁ దలంచి చొరనొల్లక, సంవృతద్వారమును వివృతంబనిచొరంబోయి, కవాటఘటితలలాటుండగుచుండెను. మఱియు విమలమణిస్థలంబు జలాశయంబని కొని పరిధానం బెగఁద్రోచికొని, నిజమైన జలాశయంబును స్థలముగాఁ దలంచి కట్టినపుట్టము తడియంజొచ్చిన వాని యవస్థఁజూచిన పాంచాలియును పాండవులును నవ్వుకొనిరి. ధర్మరాజు వానిసంగతి విని భీమునిచేత దివ్యాంబరాభరణాదులు వానికి నిప్పించి పంపించెను.

దుర్యోధనుం డట్లు సభాపరిభావంబునకు లజ్జితుండై కరిపురంబున కరిగి,ధర్మజు రాజసూయము తన కసూయాజనకం బగుటచేతను, వాని సభాలక్ష్మి తన నయనంబుల కగ్నిజ్వాల యగుటచేతను నిద్రాహారంబులు మాని పరాభవదుఃఖమునం బరితపించుచుండెను. వాని విపరీతస్థితి గనిపెట్టి మేనమామ యైన శకుని వానిని సమీపించి మెల్లంగ దుఃఖ కారణం బడిగెను.దుర్యోధనుండు తనకు సభలోం గలిగిన పరాభవమును, పాండవుల యైశ్వర్యమందలి యసూయయు శకుని కెఱింగించి, 'మామా! నీవెట్లైనం బాండవైశ్వర్యంబు హరించి నాకీయ వలయును. నన్నుంబరిభవించినట్లు పాండవుల నింకుసభలోం బరిభవింప వలయును. అట్లు కానినాండు నేను ప్రాణపరి త్యాగముం గావింతు' నని కన్నీరుం గార్చెను. శకుని వాని నోదార్చి వానితో ధృతరాష్ట్రు నొద్దకుం జని దుర్యోధనుని మనోవేదనమును వ్యక్తపరచెను. దుర్యోధనుండును దనపరా భవముతండ్రితోం జెప్పుకొనెను. మాయాజూదంబాడి పాండ వుల లక్ష్మిహరించుటకు శకుని దుర్యోధనులు ధృతరాష్ట్రుని కడ నిశ్చయించుకొనిరి. కాని యతండట్టి యకార్యమునకు సమ్మతింపక కొడుకున కనేక విధముల బోధించెను. ఎంత బోధించినను దుర్యోధనుండు తన పట్టు విడువలేదు.

రాజాజ్ఞ ననుసరించి విదురుండు పాండవులను హస్తి పురమునకుం దీసికొనివచ్చెను. శకుని దుర్యోధనులు వారి యెడం దమకు లేనియభిమానము నభినయించుచు గౌర వాద రణంబులు నెఱపుచు నొకనాండు ద్యూతరంగమునకుం దీసికొని వచ్చిరి. క్రమక్రమముగా ద్యూత ప్రసంగమును గావించిరి.

జూద మాడుటకు ధర్మజుని మెల్లఁగాఁ బ్రోత్సహించిరి. ద్యూతము సకలానర్థదాయకంబని యుధిష్ఠిరుఁడు వారిని నివారించెను. కాని వారు మాన లేదు. అందుచే జూదంబునకుఁ బిలువంబడి యాడకుండుట యధర్మంబని ధర్మనందనుఁడు శకునితో జూదమాడుటకుఁ బ్రారంభించెను.

పాచికలు పట్టినది మొదలు మాయావిదుండైన శకుని ధర్మజునోడించుటకుఁ బ్రారంభించెను. ఓడుచున్న కొలఁదిని బట్టుదల వహించి, యుధిష్ఠిరుఁడు మఱింత కృతనిశ్చయుఁ డగుచుండెను. "ఎట్టి శాంతులకైనను నెట్టిధర్మపరులకైనను ద్యూతము మత్సరకారణంబును గలహాకారణంబును నగు." అందుచే నా మాయజూదమునందు దగులుకొని బద్ధమత్సరుండై యుధిష్ఠిరుఁడు దేవబ్రాహ్మణ వృత్తులుదక్క నఖిలమహీతలంబును, బ్రాహ్మణులుదక్క సర్వప్రకృతి జనులను రాజపుత్రుల నొక్కొక్క యొద్దున నోడ్డి యోటువడెను. పిమ్మట నత్యంతధర్మ సమేతులును నాదిత్య తేజులును నగు భీమార్జున నకుల సహదేవుల నొడ్డి యోటుగాంచెను. అంతకంటెను దారుణంబుగ మహాసాధ్వియైన పాంచాలినొడ్డి, మత్సరాతిశయంబున మతిపోయిన యుధిష్ఠిరుఁ డామెనుగూడ దుర్యోధనాదులకు దాసిగాఁ జేసెను. కడకుఁ దన్నొడ్డుకొని యోడి, తానును వారికి దాసుఁడయ్యెను.

ఇట్లు సర్వము నోడినంతనే దుర్యోధనాదులు సంతోషాతిశయమునఁ గెవ్వునఁ గేకలిడసాగిరి. ఖిన్నులై దీనాననులై పాండవు లేవురును జలనములేని చిత్రప్రతిమలైరి. ఇట్టి కపటద్యూత మధర్మమని భీష్మద్రోణ కృపాదులైన పెద్ద

ల్లరును శకుని సుయోధనుల ననేక విధముల వారించిరి కాని, రారాజు వారిని లేశమును లక్ష్యపెట్టక, ప్రాతికామి యను వానింబిలిచి నీవిప్పుడపోయి ద్రౌపది నీ సభలోనికిఁ దీసికొని రమ్మని యాజ్ఞాపించెను. తోడనే ప్రాతికామి పాంచాలిపాలికిం బోయి భక్తితో నమస్కరించి, 'తల్లీ ! ధర్మనందనుఁడు సమస్త రాజ్యమును సోదరులను దన్నును నిన్నును జూదమున దుర్యోధనున కోటువడియె. రారాజు నిన్నుఁ దోడ్కొని రమ్మని నాకు నియోగించెను. నీ వాతని కడకు రావలయు' నని పలికెను. పిడుగువంటి యీ దారుణవార్త విని పాంచాలి సంతాపతప్త చిత్తయై దుఃఖించి 'అయ్యా ! ఏ యుగంబు నందైన భార్యను జూదమునందోడు భర్తలుందురా? నా భర్త మున్ను నన్నోటువడి పిదపఁ దన్ను నోటువడెనో, లేక తన్ను మున్నోడి పిదప నన్నోటువడెనో యెఱింగింపుము. నీ వెఱుఁగ వేని యా జూదరినే యడిగి ర'మ్మని పంపెను. ప్రాతికామి క్రమ్మఱివచ్చి పాంచాలి పలుకులు ధర్మనందనునకుం జెప్పి నిరుత్తరుండయ్యెను. అదిచూచి దుర్యోధనుఁడు తన సందేహ మచ్చటనే తీర్చుకొన వచ్చునని చెప్పి యామెను దోడ్కొని రమ్మని మరలఁ బంపెను.

ద్రౌపది ప్రాతికామి వెంట వచ్చి పాప మేకవస్త్రయై దుఃఖించుచుఁ గురువృద్ధ సమీపంబున నిలిచెను. అప్పుడు దుర్యోధన నియోగమున దుశ్శాసనుం డామెను సమీపించు చుండ నా సాధ్వీమణి వెఱచి గాంధారియొద్దకుఁ బాఱిపోయెను. దుశ్శాసనుండును విడువక వెంటనేగి, యతిదారుణంబుగ నామె కొప్పుబట్టి సభ కీడ్చుకొని వచ్చెను. ద్రౌపది బోరు

బోరున నేడ్చుచుఁ బాండవుల దక్కటి సభ్యులను నుద్దేశించి, 'ఇద్దురాత్ముండు నన్నవమానించు చున్నవాఁడు. వీనిని వారింపుఁ, డని మొఱపెట్టెను. ఆమె మొఱలాలకించు వారుగాని, యామె యడిగిన ధర్మసందేహమునకు ప్రత్యుత్తర మిచ్చువారుగాని నాటి సభలో లేరైరి. 'ఓ జగన్నాథా! ఆర్తజనశరణ్యా! జనార్దనా! రక్షింపుము రక్షింపు. మని ద్రౌపది నారాయణునిఁ బ్రార్థించినది. అప్పుడు దుర్యోధనుఁడు పాండవులయు, ద్రౌపదియు వస్త్రంబు లపహరింపుమనిదుశ్శాసనునకు నియోగించెను. ఆమాటలు వినుటయె తడవుగఁ బాండవులు తమపైనున్న వస్త్రము లచ్చటఁ బడవేసిరి. దుశ్శాసనుఁ డేకవస్త్రయైన పాంచాలి కట్టుబట్టను బలాత్కారంబున నాకర్షించెను. నారాయణుని యనుగ్రహంబుచేతను, నామెపాతివ్రత్యమహిమచేతను దుశ్శాసనుఁ డపహరించుకొలఁది నామె కట్టుచీర లక్షయంబై యాసభలో నొకకొండంత పోవుగాఁ బేర్పఁబడినవి. దుశ్శాసనునిచేతులు పీకినవి, ప్రాణములునిసిగినవి, దుర్యోధనాదులమొగములు వెలవెలఁబారినవి.

ఇప్పడైనను బాంచాలిప్రశ్నమున కెవ్వరైన నుత్తరం బీయఁదగునని విదురుఁడు సభ్యుల నుద్దేశించి పలికెను. కాని దుష్టుఁడైన దుర్యోధనునకు వెఱచి యెవ్వరును మాటాడలేదు. లజ్జావనత వదనయై యేడ్చుచున్న ద్రౌపదిం జూచి తన తొడపైఁగూర్చుండుమని దుర్యోధనుఁడు కనుసన్నఁ గావించెను. అదిచూచి భీమసేనుఁడు పండ్లు పటపటఁగొఱకుచు ప్రళయకాలరుద్రుండై, "సాధ్వియైన పాంచాలిని గొప్పపట్టి యీడ్చిన దుశ్శాసనుని, తొడపైఁ జేరుమన్న దుర్యోధనుని

రణరంగమున నింత లింతలుగ ఖండించెద. అట్లు గావింపని నాడు పితృపితామహుల గతికిం దప్పినవాఁడ నగుదు" నని ఘోరమైన శపథములఁ గావించెను. ఈ మహోపద్రవము లన్నియు ధృతరాష్ట్రునకుఁ దెలిసినవి. తెలిసినంతనే యతఁడు దుర్యోధనుని రావించి వాని యకార్యము నత్యాగ్రహముతో దూషించి పిదపఁ బాంచాలినిఁ బిలిచి శాంతవచనంబులతో నోదార్చి, 'సుందరీ! నీవునాకోడండ్రందఱిలోఁబూజ్యురాలవు. నీకిష్టం బెయ్యది? కోరుమిచ్చెద' నని పలికెను. కౌరవ దాస్యమునుండి ధర్మజుని విముక్తినిఁ జేయుమని యామె కోరెను. ధృతరాష్ట్రుం డావర మొసంగి యింకొకటి కోరు మనెను. తక్కిన నలువురు సోదరులను దమ తమ యాయుధములతోఁగూడ దాస్యము తొలంగునట్లు వరముకోరెను. ఆ వరము నొసంగి యతం డింకొక వరమ్మనుగూడ వేడుమనెను. కాని క్షత్రియసతి రెండువరములకంటె నధికముకోరుట విరుద్ధమనిపలికి యామె మఱియేమియుఁ గోరలేదు. ధృతరాష్ట్రుండు కోడలి గుణంబులకు ధర్మబుద్ధికి సంతసించి ధర్మజుని రావించి యాతం డోడిన సర్వస్వమును మఱల నాతనికిచ్చివేసెను.

గీ॥ క్షత్రనీతిక్రమంబులు గావుసూవె!
నికృతియును జూదమును, ధర్మనిత్యులైన
వారి కీ రెండు వర్జింపవలయు నెపుడు
పాపవృత్తంబు జూదంబు పార్థివులకు

19. కిమ్మీరుఁడు-మార్గనిరోధము

ధృతరాష్ట్రుఁడు పాండవుల రాజ్యమును మఱలఁ బాండవుల కిచ్చివేసినంతనే దుష్టచతుష్టయంబని పేరువడిన కర్ణ శకుని దుర్యోధన దుశ్శాసనులు మిక్కిలి విచారించిరి. సర్వమును నపహరించి పాండవేయులను మఱల రాజ్యహీను లను గావింపవలయునని వా రుపాయము లాలోచింపసాగిరి. ధృతరాష్ట్రుఁడు గూడ నేకీభవించినగాని తమ కార్యము నిర్విఘ్న ముగఁ గొనసాగదని వారు నిశ్చయించుకొని దుర్యోధనునిఁ దండ్రియొద్దకుఁబంపిరి పాండవ పరాక్రమంబు తనకుఁ బ్రాణా పాయకరంబనియు, విషసర్పంబుల కలుకవుట్టించి విడిచినట్లు పాండవుల విడుచుట కర్జంబుగాదనియు, జూదమునకు మఱల ననుజ్ఞ నొసంగవలయుననియు సుయోధనుఁడుతండ్రినిఁ బ్రార్థిం చెను. ధృతరాష్ట్రుండొడంబడి యప్పుడే తాను ద్యూతార్థము ధర్మనందనుం దోడితేరఁ బ్రాతికామిం బంచినఁ బితృనియో గంబును విధి నియోగంబును నతిక్రమింపనేరక ధర్మజుఁడు వచ్చి జూదంబాడి యథాక్రమంబుగ నోడిపోయెను. ఆజూదం బులో వారు పణంబుగా నోడినది పండ్రెండేండ్లరణ్యవాసము నొకయేడజ్ఞాతవాసము. ఆనియమము ననుసరించి పాండవులు వనవాసములకుఁ బోయిరి.

పాండవులు కట్టుబట్టలతో లేచి, పాంచాలినిదోడ్కొని బ్రాహ్మణ సమేతుండైన ధౌమ్యుంగూడి, పట్టణంబు విడిచి మూఁడహోరాత్రంబులు నిరంతరప్రయాణములుచేసిరి. నాల్గవ నాఁడు వారందఱును గామ్యకమను నొక వనముఁ బ్రవేశించి యందుఁ గొన్నిదినములు విశ్రమించిరి. ఒకనాటి యర్ధరాత్రి

మున రాక్షస పరిచారవేళయందు వా రవ్వనమున సంచరించు చుండ మార్గమధ్యమున వారికిఁ బెక్కు రాక్షసమాయలు గోచరించెను. ఆప్రాంతమున రాక్షససంచార మున్నట్లువారు సంశయించిరి. కొలఁది నిముషములలోనే మార్గంబునకడ్డంబుగ నున్న భయంకరంబగు నొక రాక్షసవ్యక్తిని వారు చూచిరి. దీర్ఘంబులైన వాఁడికోఱలు వెలువడ వదన గహ్వరముఁదెఱచి, గ్రుడ్లుమిలమిల మెఱయుచుండఁ దామ్రకేశములు గాలికిఁదూలు చుండ, సకలప్రాణి భయజనకంబుగా గర్జిల్లుచుఁ బాదఘట్టన లచే భూకంప ముదయింపఁజేయుచు, మార్గమునడ్డగించిన యా రాక్షసునిఁ జూచినంతనే వారందఱు దాగిరి. పర్వతంబునుం బోలిన వాని మహాకాయమును, భీకరాకృతియుఁజూచి వికీర్ణ వేణీభరంబుతో వచ్చుచుండిన పాంచాలి "పులిఁగాంచిన మేఁక వలె" గడగడ వడఁకసాగెను. అప్పుడు పాండవులేవురునక్రోధము లిం బట్టుకొని, భయము వాపి ధైర్యముఁ గఱపుచుండ, ధౌమ్యుఁడు రాక్షస మాయా విదారణంబులగు మంత్రములఁ జపియించి, యారక్కసుని మాయలనెల్ల దొలంగించెను.

అట్లు మార్గనిరోధంబుగావించిన దానవును ద్దేశించిధర్మ నందనుఁడు, నీవెవ్వండవు? ఇవ్వనంబున నేలయున్నవాఁడవు? మాకు మార్గనిరోధంబేల గలిగించెద' వని యడిగెను. అడిగి నంతనే యారాక్షసుఁడు కహకహ నవ్వుచు, ఏను బకాసు రుని యనుజుండను. కిమ్మీరుండనువాఁడను. సమస్త జంతు భక్షణ మొనర్చుచు నీకామ్యకవనంబున సంచరించుచుందును. మానవు లిందు సంచరించునెడ వారినినామాయలోఁ జిక్కించి, బ్రదికియుండగనే విఱిచి భక్షించుచుందును. యుద్ధమున

నన్నెదుర్కొనఁగలవారెవ్వరును లేక, బహుకాలమునుండి యీ కామ్యకవనంబు నిర్మానుష్యంబై నాకు మానవాశనము లభింపకున్నది. "మీరందఱు నిందుఁబ్రవేశించుటచేత నిష్టంబైన, యాహారంబుననింకఁ బరితృప్తుండనయ్యెద''నని పలికెను. అది విని ధర్మరాజు "కిమ్మీరా! నీవుమమ్మెఱుఁగవు. నీచే భక్షింపఁ బడవలసిన వారము కాము. మమ్మెఱుంగక నీపలికిన పలుకులు పాటిసేయము. ఇంకనైన బుద్ధిగలిగి మార్గనిరోధంబు గావింపక తొలంగిపొమ్ము. నేను ధర్మజుఁడను, వీ రియువురును భీమార్జునులు, వారు నకులసహదేవులు''అని చెప్పెను.

భీముండను పేరు వినినంతనే కిమ్మీరుఁడు మండిపడుచు పండ్లు పటపటఁ గొఱుకుచుఁ బర్వతగుహాలు మాఱుమ్రోగు నట్లు బొబ్బలిడుచు, "భీముఁడా, భీముఁడా! మా యన్నం జంపిన భీముఁడా? ఆహా! ఎంత యదృష్టము? వీని నెందైనఁ బట్టి కడ తేర్పవలయునని చిరకాలమునుండి తరుణమునకై నిరీక్షించుచుంటిని. నా యన్నయగు బకాసురునే కాక, నా యిష్టసఖుండైన హిడింబాసురునిఁ గూడ వీఁడే కడ తేర్చి నాఁడట. వాతాపిని మ్రింగిన తపసివలె వీనినిప్పుడే దిగమ్రింగి జీర్ణంబు గావించెద''నని పలుకుచుండ, నర్జునుండు తన గాండీవమును సవరించుకొనఁజొచ్చెను. నకుల సహదేవులును ఖడ్గము లాడింపఁ జొచ్చిరి. భీముఁడు వారినివారించి మత్త మాతంగముపై కుఱుకు కొదమసింగమువలెఁ గిమ్మీరుపైకి లంఘించెను. అప్పుడు భీమ కిమ్మీరులకు ఘోర యుద్ధము జరిగినది. ఆసన్నమహీరుహాంబులం బెఱికి కొంతసేపును పాషాణంబులువట్టి కొంతసేపును గలహించి క్రమముగ మల్ల

యుద్ధమునకుఁగడంగిరి. మధ్య మధ్యయుధిష్ఠిరుఁడు "కిమ్మీరా! భీమునకు శరణాగతుండవగుము. బ్రతుకఁగలవు" వని బోధించు చుండెను. ఆ మల్లయుద్ధములోఁ బ్రచండ కోపంబున భీముఁడు విజృంభించి, తీవ్రతర ముష్టిఘాతముల వానిని హీనసత్త్వునిఁగాఁ గావించి కృతాంత దండానుకారంబులైన తన బాహు దండముల నమ్మనుజకంటకుని కటి కంఠ ప్రదేశంబులఁ బట్టి నేలంబెట్టి విఱిచి బకుంజంపినవిధంబునం జంపి విడిచెను.

ఆ. వె. కార్యగతుల తెఱఁగు కలరూపు సెప్పిన
నధికమతులు దాని నాచరింతు
రల్పభాగ్యబుద్ధు లగువారలకు నది
విరసకారణంబు విషముఁబోలె.

---

20. అర్జునుఁడు, ఈశ్వరసాక్షాత్కారము

ద్వైతవనంబునుండి పాండవులు బ్రాహ్మణులతోఁ గామ్యకవనంబునకరిగి సరస్వతీతీరమునఁ గొంతకాలము నివాసము చేసిరి. ఆ దినములలో నొకనాఁడు యుధిష్ఠిరుఁ డర్జునున కిట్లనియె. 'పార్థా! మహావీరులైన భీష్మాదులు ధనుర్వేద పారంగతులు. దుర్యోధనారాధితులై రణరంగమునఁ గౌరవ పక్షముననిలిచి మున్ముందు మనల నవశ్యము నెదిరించువారు. దివ్యాస్త్రకోవిదులైన యట్టి మహావీరుల నోర్చునట్టి యుపాయంబునీకుఁ జెప్పెద. కృష్ణద్వైపాయనుండు నాకుఁ బ్రసాదించిన 'ప్రతిస్మృతి' యనువిద్య నీకొసంగెదను. కవచ కార్ముక ప్రాస ఖడ్గ ధరుండవై యన్యుల కజేయుండవై యుత్తరదిక్కున కరిగి తపోయోగ బలంబున నింద్రునిఁ బ్రత్యక్షముసేయుము.

తొల్లి వృత్రునకు వెఱచి వేల్పులు తమతమ యాయుధంబులు మహేంద్రునకు సమర్పించిరి. ఇంద్రప్రసాదంబున నవియెల్ల నీకు లభింపఁగలవు. పిమ్మట నీశ్వరు నారాధించి వాని యను గ్రహంబున నిష్టసిద్ధి వడయుము'.

ఇట్లు చెప్పి ధర్మరా జర్జుననకుఁ బ్రతిస్మృతి నుపదేశించెను. అర్జునుం డావిద్యాగ్రహణ ప్రభావమున నధిక తేజో మూర్తియై దివ్యాస్త్రలాభార్థం బగ్రజుచేత ననుజ్ఞ వడసి, హోమంబుగావించి, బ్రాహ్మణాశీర్వాదములతో బయలు దేఱెను. బయలుదేఱునప్పుడు పాంచాలివచ్చి 'జగన్నుతా! పరాభవదుఃఖమున మునిఁగియున్న మాయందఱిని నీవే దయతో నుద్ధరింపవలయును. సూర్యచంద్రులును, భూమ్యాకాశములును నిన్ను నిరంతరము గాపాడుచుండుఁగాక!' అని దీవించెను. అర్జునుండట్లుబయలుదేఱి పూర్వోత్తరదిశాభిముఖుండై యొక్కరుండ యరిగి, హిమశైల గంధమాదనంబు లతిక్రమించె. అచ్చటినుండి యింద్రకీలమను పర్వతముపైఁ బోవుచుండ నాకస్మికముగ నర్జునునకు 'నిలు నిలుము. పోవకు' మను మధురధ్వని వినవచ్చెను. దానికి విస్మయంబంది, పోవుచు ముందట నొక్క వృక్షమూలమున నున్న వృద్ధబ్రాహ్మణునిం గాంచెను. కాంచి నమస్కరించెను. అప్పుడు బ్రాహ్మణుండు 'నీ వెచ్చటివాఁడవు? ఈ ప్రదేశము శాంతతపస్వుల కాస్పదము. ఇట్టి పుణ్యనివాసంబున నాయుధము ధరింపఁగూడదు. తత్క్షణమవానినిఁ బారవిడువు' మని చెప్పెను. అర్జునుం డా మాటలు లేశమును లక్ష్యపెట్టక, భయపడక, తన మార్గమునఁ బోవుచుండ, వానిధైర్యంబునకు మెచ్చి బ్రాహ్మణరూపంబు

విడిచి సహస్రాక్షుండు వానికిఁ బ్రత్యక్షంబై "అర్జునా! నీధైర్యమునకు మెచ్చితి. పరమేశ్వరునిఁగూర్చి నీ కావింపనున్న తపంబు నిర్విఘ్నంబుగఁ గొనసాగుఁగాక! నీకు దివ్యాస్త్రలాభంబగుఁగాక" యని యాశీర్వదించి యంతర్హితుం డయ్యె.

మహేంద్రదర్శనమునను దదాశీర్వాదమునను ధనంజయుఁడు సంతుష్టుండై యింద్రకీలమునుండి హిమశైల శిఖరంబున కరిగి, యందు రమ్యంబైన యొక తపోవనంబు సొచ్చి యచ్చటఁ దపమును బ్రారంభించెను. ప్రారంభించి, మనోవాక్కాయకర్మనియతుండై పరమేశ్వరునందె చిత్తము నిలిపి, నిరంతర త్రిరాత్రోపవాసముల నొకమాసము సలిపి, ద్విగుణిత త్రిరాత్రోపవాసంబుల రెండవమాసము సలిపి, పక్షోపవాసంబుల మూఁడవమాసంబు సలిపి, యూర్ధ్వబాహుండై యేక పాదాంగుష్ఠాగ్రంబున నిలిచి వాయుభక్షణ సేయుచు నాల్గవమాసము సలిపి, యతి ఘోరంబైన తపంబొనరించెను. తత్తపోభారంబు భరింపలేక యాయాశ్రమంబునందలి మహర్షులెల్లరు నీశ్వరుపాలికేగి, యర్జునుని తీవ్రతపంబునుండి వెలువడుచున్న మహాగ్నిజ్వాలలు సర్వజీవులకును భయావహంబులగుచున్నవని చెప్పిరి. ఆ తపంబును వారించెదనని పరమేశ్వరుండు మహర్షులనుబంపి, పార్థుని బరీక్షించుటకుఁ గిరాతరూపమును దాల్చెను. జగన్మాతయైన పార్వతియుఁ గిరాత భార్యయయ్యెను. వారి పరివారమువా రెల్లరునుఁ గూడఁ గిరాతసైనికులైరి.

ఇట్టి సన్నాహముతోఁ బరమేశ్వరుఁడు ధనంజయుని తపోవనంబుఁ బ్రవేశించి, మూకుండను నొక్క దైత్యునకు

సూకరరూపంబు కల్పించి విడిచెను. అర్జునుం డయ్యడవిపందిని జూచి గాండీవ గుణధ్వనిచేసి దానినేయుటకు సిద్ధపడుచుండ "వలదు వలదు. దానినేయకుమేయకు' మని యెఱుకురాజు వారించెను. అర్జునుండాగక తత్క్షణమే బాణమును బ్రయోగించెను. అంతకుమున్నే కిరాతరాజుగూడనొక బాణము నేసెను. కిరాతార్జునుల బాణములు రెండును దాఁకినంతనే యాసూకరము గిరగిరఁదిరిగి నేలవ్రాలి నిజరూపము దాల్చి మాయమయ్యెను. ఆసూకరమెవరి బాణముచేఁగడ తేఱినదని కిరాతార్జునులకు వివాదము గలిగినది. ఆవివాదము ముదిరి పరస్పర దూషణమునకుఁ గారణమైనది. ఆ పరస్పరదూషణము వారిని యుద్ధమునకుఁ బురికొల్పినది. అర్జునుఁడు కిరాతునిపైనలిగి గాండీవ విముక్తంబులైన యమోఘబాణము లనేకములు ప్రయోగించెను. అవియన్నియుఁ బర్వతముపై బడు వర్షధారల గతి నిష్ఫలంబు లగుటయు నెఱుకు రా జేయుశరంబులు తన నెఱకులనాటి తన్ను బాధించు చుండుటయుఁ దలచి యర్జునుం డత్యాశ్చర్యమునొంది, యీతఁడు కిరాతరూపమున వచ్చిన యింద్రుఁడో పరమేశ్వరుఁడో ధనేశ్వరుఁడో కావలయునని యనుకొనుచుండ, నాకస్మికముగ వానిచేతిలోనున్న గాండీవము మాయమైనది. అర్జునుఁడు మఱింతవింతపడి, యాకిరాతుఁడు సామాన్య కిరాతుఁడు కాఁడని గ్రహించియు వెనుదీయక వానితో మల్లయుద్ధమును ప్రారంభించెను. ఈశ్వరుఁడు తన దివ్యగాత్రమునఁ బాండవుని గాత్రమును నొప్పింప నతండు భరింపలేక వెంటనే నేలవ్రాలి మూర్ఛిల్లెను.

నేలఁ వ్రాలిన కిరీటింగాంచిదయామయుండైన శంకరుఁడు

చిఱునవ్వులు నవ్వుచు, వానిభక్తికిని ధైర్యవృత్తికిని మెచ్చి మేలుకొలిపి ప్రత్యక్షదర్శనముకటాక్షించెను. ఇట్లు ప్రసన్నుండై నయీశ్వరునిఁగాంచి, యర్జునుండు పాదాక్రాంతుఁడై యతి భక్తితో స్తోత్రముగావించెను. త్రిలోచనుండు వానిస్తోత్రమును మన్నించి 'అర్జునా! నీయిష్టంబైన వరంబు వేడు' మన నతండు పాశుపతాస్త్రమును బ్రసాదింపుమని ప్రార్థించెను. తోడనే సర్వేశ్వరుఁడు వానిఁగరుణించి మంత్ర ధ్యాన జప హోమ పూర్వకంబుగను, సంధాన మోక్షణ సంహార సహితమ్ముగను పాశుపతాస్త్రంబిచ్చి 'వత్సా! ఈయస్త్రంబున కసాధ్యం బెద్దియులేదు. దీని నల్పునియందుఁ బ్రయోగించిన జగత్సంహారంబు సేయు. ఈ దివ్య బాణంబున నీవఖిలలోకమ్ముల జయింపఁగల' వనిచెప్పి పురాంతకుం డంతర్హితుండయ్యె.

క. వరములు వేల్పులచే దు
ష్కరతపమునఁ బడయుదురు జగంబున నొరు లీ
శ్వరుచే వరములు వడసెం
గరుణ ధనంజయుఁడు తనదు కార్ముకశక్తిన్.

21. అగస్త్యుఁడు - వాతాపిజీర్ణము

పరమేశ్వరునిచేఁ బాశుపతాస్త్రంబు వడసి యర్జునుండు మహానందముతోఁదిరిగివచ్చుచుండ దేవగణంబులతో నింద్రుఁడు వానికిఁ బ్రత్యక్షంబై దేవతల బాధించు చుండిన నివాత కవచు లను దానవులను సంహరింపుమనికోరెను. అర్జునుండును మహాప్రసాదంబని యమరావతికింబోయి దేవకంటకులైన రాక్షసులఁ జంపి దేవతలు బహుమాన పూర్వకంబుగ నొసం

గిన దివ్యాస్త్రములను గైకొని మహావైభవముతో భూలోక మునకు వచ్చి తనవారిం జేరుకొనెను. అర్జునుంజూచి వాని వృత్తాంతంబంతయు విని వాని దివ్యాస్త్రలాభంబునకుఁ బాండవులును బాంచాలియు నెంతసంతసించిరో యెవరువర్ణింపఁగలరు!

ధర్మరాజు తమ్ములతోడను బాంచాలితోడను బుణ్యాశ్రమంబుల సందర్శించుచు, మహర్షులవలనఁ బుణ్యకథా విశేషంబులును ధర్మవిశేషములును వినుచు నొకనాఁడగస్త్యాశ్రమ మునకు వచ్చెను. అప్పుడు రోమశుండను మహాముని పాండవులకు మహాతపశ్శాలియైన యగస్త్యుని చరిత్రమును జెప్పఁ దొడంగెను.

అగస్త్యుఁడు బ్రహ్మచర్యవ్రతంబునఁ బెద్దకాలం బుగ్ర తపంబు సేయుచుండెను. ఒకనాఁ డాతఁడు వనంబునం దిరుగుచు నొక్క పల్లంబున నధోముఖులై వ్రేలుచున్న తన పితరులం జూచి యివ్విధంబున మీరుండఁ గారణం బేమియనియడిగెను? 'నీ వధికనిష్ఠను బ్రహ్మచారివై తపంబు సేయుచు సంతానమును బడయకున్నావు. ఆకారణంబున మేమూర్ధ్వగతినుండి తొలంగితిమి. నీవుసంతానవంతుఁడ వగువఱకు నిట్లెయుండు వార'మని చెప్పిరి. అగస్త్యుఁ డట్ల చేయుదునని పుత్రికాముఁడై తన తపశ్శక్తిం జేసి విదర్భరాజున కొక్క కూతుఁ బుట్టించెను. ఆబాలిక లోపాముద్ర యనునామంబుతోఁ బెరుగుచు యౌవనముఁ దాల్చినంతనే యగస్త్యభయంబునరాజకుమారులెవ్వరు నామెను వరింప సాహసింపఁజాలక పోయిరి. అంతనగస్త్యుఁడు విదర్భరాజు పాలికి వచ్చి తనకు లోపాముద్ర నిమ్మనియడిగెను. నారలఁగట్టి కూరలాహారంబుగా నుగ్రవ

నంబులలోఁ దపోభారంబునఁ గృశించియున్న బ్రాహ్మణునకు లోపాముద్ర నెట్లీయఁగలమని తల్లిదండ్రులువిచారింపఁజొచ్చిరి. ఆ సంగతి యెఱింగి సుగుణసముద్రయైన లోపాముద్ర జననీజనకుల మనోవేదన తొలఁగించి తా నగస్త్యుఁ దప్ప నన్యుల నంగీకరింపనని చెప్పెను.

కూఁతుమనోరథం బెఱింగి రాజదంపతు లమందానంద భరితులై విధ్యుక్తంబుగా నక్కన్యక నగస్త్యునకు వివాహంబు చేసిరి. అగస్త్యుఁడు లోపాముద్రను బరిగ్రహించి, యామె దివ్యాంబరాభరణము లపనయించి, వల్కలాజినధారిణిం జేసెను. వివాహానంతరము అమ్మహర్షి భార్యతోఁ గూడ గంగాద్వారమునకు వచ్చి యచ్చటఁ దపము ప్రారంభించెను. అనుదినమును నతిభక్తితో లోపాముద్ర గావించు శుశ్రూష కతఁడెంతయు సంతుష్టుండై యొక నాఁడు నీ కెయ్యది యిష్టంబని భార్య నడిగెను. 'ప్రాణేశ్వరా! మన మిరువురమును లేపన మాల్యాభరణ దివ్యాంబరముల నలంకృతులమై యుండుటకు నామదికోరుచున్న' దని యామె చెప్పెను. అగస్త్యుఁ డామె వాంఛితమును మన్నించి, దపమ్మును వెచ్చించి ధనముసృష్టించుట కిష్టపడక పురుకుత్సకుమారుఁడైన త్రసదస్యుఁడను రాజు పాలి కేగి, 'నేను ధనార్థినై వచ్చితిని. నీపోష్యజనపోషణంబునకు విఘాతంబు గాకుండ మిగిలిన ధనంబుగలదేని నాకిమ్మ'ని యడిగెను. త్రసదస్యుండును "మహాత్మా! ఇమ్మణిమతీపురంబున నిల్వలుండును వాతాపియు నను నన్నదమ్ములు గలరు. వా రత్యధిక ధనవంతులు. మనము వారికడ కేగిన నత్యంత ధనమును బడసి కృతకృత్యులము కాఁగల'మని చెప్పెను.

అగస్త్యుం డందు కంగీకరించి రాజుతోఁగూడ బయలు దేఱి రాక్షసుఁడైన యిల్వలునియింటికి వచ్చెను. ఇల్వలుండు వారి నత్యాదరముతో నాతిథ్యవిధానంబుల నర్పించి, యుచితాసనములఁ గూర్చుండఁజేసి యతిథి భోజన సంస్కారార్థము లోనికేగెను. అప్పుడు రాజు మహర్షికి రహస్యముగ నిట్లనియె. 'దేవా! ఈ యిల్వల వాతాపు లిరువురును మహా మాయావులైన దానవులు, అత్యంత బలవంతులు, బ్రాహ్మణ భక్షణంబునం దతిప్రీతులు. మొదట నిల్వలుం డొక బ్రాహ్మణు నతిభక్తిం బూజించి, "నాకు నఖిలాభీష్టసిద్ధికరంబగు మంత్రం బుపదేశింపు" మని ప్రార్థింప నా బ్రాహ్మణుఁ డందు కంగీకరింపలేదు. ఆ కోపంబున నిల్వలుండు కామరూప ధరుఁడైన వాతాపిని మేషరూపంబు చేసి వధియించి వాని మాంసం బిమ్ముగా వండించి, దాని నావిప్రునకు భోజనము పెట్టించెను. పాప మా బ్రాహ్మణుండెఱుంగక యా మాంసంబును భుజించెను. భుజించినంతనే యిల్వలుఁడు 'వాతాపీ' యని పిలువ బ్రాహ్మణుని యుదరంబు చీల్చుకొని వాతాపి వెలువడెను. బ్రాహ్మణుఁడు గతించెను. ఈ విధముగా వీ రనేక బ్రాహ్మణులను వధించి భక్షించిరి. ఇప్పుడు తమకును నట్టి భోజనంబే సంప్రాప్తింపఁగలదు.'

అగస్త్యుఁ డా వృత్తాంతమును విని శిరమ్మూఁచి మందహాసము గావించెను. ఇంతలో నిల్వలుఁడు వచ్చి యగస్త్యునకు నమస్కరించి భోజనమునకు రమ్మని ప్రార్థించెను. త్రసదస్యుని గుండెలు గడగడఁ గొట్టుకొనుచుండ నమ్మహర్షి యిల్వలుని వెంట నేఁగి యాకంఠముగ దృప్తిగా

భుజించి గఱ్ఱునఁ దేన్పుచు వచ్చి యథాక్రమంబుగ రాజు కడఁ గూర్చుండెను. కూర్చుండుటయే తడవుగ లోపలి యిల్వలుండు, 'వాతాపీ!' యని బిగ్గరగాఁ బిలిచెను. అగస్త్యుఁడు నవ్వుచుఁ జేతితోఁ గడుపుపై రాసి కొనుచు, 'ఓరి పశువా! ఇంకెక్కడి వాతాపి? నీవాతాపి నాయుదరంబున జీర్ణించి నాఁడు. ఇంక నీవొక్కఁడవే మిగిలితి,' వని పలికెను. ఇల్వలుం డమ్మహాముని తపశ్శక్తికి భయపడి, గడగడ వడఁకుచుఁ గృత ప్రణాముఁడై మీయిష్టంబు నెఱవేర్చెదనని పలుక, నగ స్త్యుఁడు తనవచ్చిన కార్యమును వాని కెఱింగించెను. ఇల్వలుఁడు తనయొద్దనున్న సమస్త ధనకనక వస్తు వాహనాదులును నవా ర్థైశ్వర్యంబుతో నగస్త్యునకు సమర్పించుకొనెను.

గీ. కోపితుండైన విప్రుఁడు ఘోరశస్త్ర
మగు మహావిషమగు నగ్నియగు నతండ
యర్చితుండైన జనులకు నభిమతార్థ
సిద్ధికరుఁడగు గురుఁడగుఁ జేయుఁబ్రీతి.

22. కౌశికుఁడు - క్రోధస్వభావము

మార్కండేయ మహాముని పాండవుల యాశ్రమంబు నకువచ్చి వారిచే విధివిధానంబునఁ బూజితుఁడై పెక్కుపుణ్య కథా విశేషంబులు వినిపించుచుఁ బతిసేవాసక్తియు జననీ జనక శుశ్రూషయుఁ గ్రోధవిసర్జనంబును స్త్రీపురుషులకు ముఖ్య ధర్మంబులని పలికి, వారికీ యితిహాసంబును జెప్పెను.

పూర్వము కౌశికుం డను నొక బ్రాహ్మణుఁడు కలఁడు అతఁడు మహాతపస్సంపన్నుం డయ్యును నత్యంతక్రోధచిత్తుం

డగుటచే వాని తపము నిరర్థకం బగుచుండె. కౌశికుం డొక నాఁడు స్వగ్రామ సమీపంబునం దొక్క వృక్షము క్రింద నాసీనుండై వేదాధ్యయనము గావించుచుండఁ దద్వృక్ష శాఖా గతంబైన యొక్క కొక్కెర యతనిపై రెట్టవైచెను. తోడనే యాబ్రాహ్మణుఁడు క్రోధావేశ పరవశుండై తీవ్ర దృష్టితోఁ దలయెత్తి యక్కొక్కెరం గాంచినంతనే యయ్యది క్షణ మాత్రంబున భస్మంబై నేలవ్రాలెను. చచ్చిన కొక్కెరంజూచి కఠిన హృదయుండయ్యుఁ గౌశికుండు విచారించి, వికలహృద యుండై తన్నుదానే నిందించుకొనెను. మధ్యాహ్నంబగుటయు గ్రామంబు ప్రవేశించి, శుచులైన బ్రాహ్మణ గృహంబులకరిగి భిక్షాచరణమును జేయుచుండెను. ఇట్లు తిరిగుచు నతఁడు క్రమముగా నొక్కబ్రాహ్మణగృహమునకు వచ్చి వాకిటనేనిలిచి 'భిక్షాం దేహి' యని యడిగెను. ఆ యింటనున్న విప్రాంగన యదివిని బ్రాహ్మణునకు భిక్షమొసఁగూర్చుట కుద్యమించెను. ఇంతలో నామెభర్త వచ్చి పెల్లాకటం దూలుచుండుటచే నా సాధ్వీమణి సంభ్రమముతోఁ బీఠమునమర్చి యర్ఘ్యపాద్యాదులఁ బూజించి రుచిరాన్నములఁ బెట్టి వానిని సంతుష్టుంగావించెను. పిమ్మట మెత్తని శయ్యనమర్చి యందు భర్త శయనించినంతనే వానికిఁదమ్ములంబిడి చరణమ్ములొత్తుచు వాకిటనున్న బ్రాహ్మణు నప్పుడు తలంచెను. తలంచి, భర్తయు నిద్రించుటచే నామె తటాలున లేచి, భిక్షనొసఁగుటకు బ్రాహ్మణునికడకు వచ్చెను.

ఆమెం జూచినంతన క్రోధస్వభావుండైన కౌశికుఁడు మండిపడుచు 'అడిగినంతనే పెట్టిన నింతకుఁ బోయియే యుందునుగదా? ఓసీ ! దుర్మతీ ! భిక్షంబిడక నన్నింతవఱకు

నిలిపి, యింతటి యవమానం బేలగలిగించితి?' వని పెక్కు భంగుల నిందింప సాగెను. ఆసాధ్వి వానిని మంచిమాటలతో శాంతచిత్తుం జేయుచు, 'అయ్యా! మీకు భిక్షమొసఁగుట కుద్యమించుచుండ నింతలో నాఁకటఁ దూలుచు నాభర్త వచ్చెను. అమ్మహాత్మునకు సేవసేయుటలో మీమాట మఱచితిని. ఇది తప్పుగాఁ గొనక నన్ను క్షమింప వలయు' నని వేడెను. కౌశికుఁడామె ప్రార్థనమును మన్నింపక, 'నాకంటెను నీమగం డధికుఁడా? కండకావరమునఁ గ్రొవ్వి నీవు గావించిన యవమానము నాక్రోధోద్రేకమునకుఁ గారణమైన' దని యింకను బలుకుచుండ నామె నవ్వుచు, కౌశికుఁడా! నీ క్రోధము నన్నేమి సేయఁగలదు? నీ క్రోధాగ్నిచే దహింపఁ బడుటకు నేను జెట్టుపైనున్న కొక్కెరనుగాను, పతివ్రతను. నాయెడ నీ కోపశాపములు నిరర్థకములు' అని చెప్పెను. ఆ మాటలు విని కౌశికుఁడు విస్మితుండై ఈమె దివ్యజ్ఞానంబున సమస్తమును గ్రహింపఁగల మహా పతివ్రత యని గ్రహించి, తన యజ్ఞానమును గర్హించి, చేతులు మోడ్చి 'తల్లీ! నీ పాతివ్రత్య మాహాత్మ్య మమోఘము. నన్ను క్షమించి నాకు ధర్మోపదేశము గావింపు' మని ప్రార్థించెను. అయ్యా! నేను నిరంతరము పతి సేవాపరురాలను. నీవు కేవల స్వాధ్యాయ పరుండవుగాని ధర్మసూక్ష్మము లెఱుంగవు. కావునఁ దడయక మిథిలానగరంబున కేగుము. అందు జితేంద్రియుండు సత్యవాదియు మాతా పితృభక్తుండును నయిన ధర్మవ్యాధుం డను కిరాతుఁడు కలఁడు. వాని నాశ్రయించితి వేని యతండు నీకఖలధర్మములు నెఱిఁగింపఁ గలఁడు' అని యాపతివ్రత వానికి బోధించి పంపెను.

కౌశికుఁడు బయలుదేఱి పతివ్రత యొక్కశక్తి విస్మయం బంచుచు నామెయెడఁ దాను జేసిన యపరాధమునకు నొచ్చు కొనుచు ననేక నగర గ్రామంబు లతిక్రమించి చని మిథిలానగ రము ప్రవేశించెను. రాజమార్గమునుండి పోవుచు, వచ్చుటి జనంబుల ధర్మవ్యాధుం డున్న ప్రదేశంబడిగి, వారు చెప్పిన చొప్పునఁ బోయి ధర్మవ్యాధుని యంగడి సమీపించెను. విక్రయాగతజన సమావృతంబై, యతి జుగుప్సితంబైయున్న యా మాంసపు టంగడిని సమీపింపలేక, కౌశికుఁడిటునటుఁ జూచుచుండ, ధర్మవ్యాధుఁడు తానే వానికడకు వచ్చి "విప్రోత్తమా! నీవేకదా కౌశికుఁడవు? పతివ్రత చెప్పిన చొప్పున ధర్మోపదేశార్థము నాకడకు వచ్చినవాఁడవు. వేళకు భిక్షయిడనందున నీవామెపై నాగ్రహించినట్లు శీఘ్రంబుగ నాతిథ్య మొసంగకున్న నాపైఁగూడఁ గోపింతువని యంగడి విడిచి నేనే నిన్నెదుర్కొనవచ్చితి" నని పలికెను. ఆమాట విని పతివ్రతప్రభావంబునకుంబోలె ధర్మవ్యాధ ప్రభావంబు నకును విస్మితుండై చేతులుమోడ్చి, "మహాత్మా! కిరాతుండ వును మాంసవిక్రయుండవు నగునీకింతటి దివ్యజ్ఞానమహిమం బెట్లలవడినది? నిన్నుదర్శించి నేఁడు నేను కృతార్థుండనైతిని. నీవొనరించు ధర్మోపదేశంబున నాజన్మంబును సార్థకము కాఁగలదు. అని కౌశికుఁడు పలికెను.

ధర్మవ్యాధుఁ డా బ్రాహ్మణునిఁ దనయింటికిఁ గొనిపో యెను. కౌశికుండునుజండాలగృహమని శంకింపక, యతిభక్తితో వానివెంటనరిగెను. ధర్మవ్యాధుఁడు కౌశికున కనేక ధర్మము లుపదేశించెను.ఆధర్మోపదేశంబులవలనఁ గౌశికుండుక్రోధమును

విడిచి, యజ్ఞానమును దొలంగి, మిక్కిలి వివేకవంతుఁడయ్యెను. పిదప ధర్మవ్యాధుఁడు కౌశికుని గృహాభ్యంతరంబునకుం గొని పోయి, యందు సకలాభరణాలంకృతులును నభిమతాహార పరితోషితులును, మహితాసనాసీనులును, ముదుసలి ముద్దలునై యున్నదంపతులంజూపి, "విప్రోత్తమా! వీరు నా జననీ జనకులు. వీరే నాకిష్టదైవములు. ఈదైవముల నిత్యముభక్తితో నారాధించుటచేతనే నాకింతటి దివ్యజ్ఞానమహిమ గలిగినది. నాసంగతి యట్లుండనిమ్ము. నీవునీతల్లిదండ్రుల కేకపుత్రుఁడవై వారియనుజ్ఞ లేకయే తపశ్చరణమునకుఁ బూనుకొంటివి. పాపము వారిప్పుడెంతయు వృద్ధులై నిరంతరమునీనిమిత్తమెదురు చూచుచు దుఃఖించుచున్నవారు. స్వగృహమున కింకఁబోయి వారికిఁబ్రియమ్ము గూర్పుము. కృతార్థుఁడవయ్యెద, వని పలికి వానిని బంపెను.

క. కామంబును గ్రోధంబును
నేమఱక జయింపవలయు నెల్లవిధములన్
ధీమహిత! యిదియె సతత
క్షేమంకరమైన పథము కృతబుద్ధులకున్.

---

23. దుర్యోధనుఁడు - ఘోషయాత్ర.

పాండవులు వనములయందుఁ బరిభ్రమించు చుండఁ గౌరవులు హస్తిపురములో సకలైశ్వర్యములు ననుభవించు చుండిరి. తమయైశ్వర్యవైభవమునుబాండవులయెడఁబ్రదర్శించి వారినిజిన్నపుచ్చవలయునని కర్ణ శకుని దుర్యోధన దుశ్శాసనులు నిశ్చయించుకొనిరి. ధృతరాష్ట్రుఁడిట్టి దురుద్యోగమున

కంగీకరింపఁడని వారెఱింగి యొక నెపంబును గల్పించిరి. ద్వైతవనమునందుఁ గౌరవుల గోవులు గలవు. అరణ్యమృగముల వలన నా గోవ్రాతములకుఁ బ్రాణ భయము గలుగుచున్నదని యొక గోపాలకునిచే వారు ధృతరాష్ట్రునకుఁ జెప్పించిరి. అతండేమి చేయవలయునో యని యోచించు చుండఁ గ్రూరమృగ సంహారంబుచేసి గోరక్షణ మొనర్చుటకు నేను వెడలెదనని దుర్యోధనుఁడు తండ్రితో చెప్పెను. పాండవులా ద్వైతవనంబునందె యుండుటచేత వారితో నెట్టి కయ్యము దెచ్చునోయను భయంబున దుర్యోధనుని మృగయా ప్రయాణమునకు ధృతరాష్ట్రుఁడు సమ్మతింపలేదు. కాని పాండవులకు లేశమును బ్రతికూలముగాఁ బ్రవర్తింపక, వన్యమృగసంహారమునుగావించి గోగణంబుల రక్షించి భద్రముగాఁ దిరిగి వచ్చెదమని శకునియుఁ, గర్ణుఁడును, దుశ్శాసనుఁడును విశ్వాసముపుట్టునట్లు చెప్పి కడకు వానిని సమ్మతింపఁ జేసిరి.

అంత వారందఱు మహానంద భరితులై లలితాంబరాభరణాలంకృతులై బంధుమిత్ర సమేతంబుగ ఘోషయాత్ర సన్నాహమునుగావించిరి. దుర్యోధనాదులు నూర్వురును తమ తమ భార్యలతోఁ గూడ బయలుదేఱిరి. ఆ నూర్వుర భార్యలును తమదమ యంతఃపుర పరిచారికలను వెంటనిడుకొనిరి. వైశ్యులు తమతమ యంగళ్ళను వారితోఁ దీసికొనిపోయిరి. ఎనిమిది వేలరథంబులు, ముప్పది వే లేనుఁగులు, తొంబది వేల గుఱ్ఱములు, శత సహస్రసంఖ్య కాల్వురుం గల మహాసైన్యంబుతో వారు బయలుదేఱిరి. ఇట్లు పాండవులఁ బరాభవించు సంకల్పంబున సమస్తరాజ వైభవములతో బయలుదేఱి,

దుర్యోధనాదులు కతిపయదినంబులకు ద్వైతవనమును సమీపించిరి. సమీపించి యత్యంత రమణీయంబైన యొక కమలాకరముకడ విడిసిరి. భూలోకమున నంత సుందరమైన కాసారమును వారిదివఱ కెన్నడునుజూచినవారుకారు. దానిసౌందర్య వైభవంబున కాశ్చర్యపడుచు నాతటాకతటంబున గుడారములు వేయించుకొనిరి. అచ్చటికి సమీపంబుననే పాండవుల యాశ్రమంబును గలదు. ధర్మరాజప్పుడు సద్యస్కందంబను నొక యజ్ఞమును జేయుచుండెను.

ఆ తటాకంబునఁ గౌరవులు క్రీడాగారములు కట్టుటకు బ్రారంభించినంతనే కొందరుగంధర్వులు పరుగునవచ్చి 'ఇది చిత్రసేనుండను గంధర్వపతికిం గ్రీడార్థంబు కల్పితంబైన కాసారము. కావున మీరిక్కడలను చేరక తొలఁగిపోవునది' యని వారిని వారించిరి. కాని దుర్యోధనాదులు వారినిఁ బలువిధములఁ బరిభవించి, 'దేవగణములతో నింద్రుఁడువచ్చినను మే మిచ్చటినుండితొలంగ' మని వారిని గెంటివేసిరి. పాప మా గంధర్వులుపోయి యావృత్తాంతమునుఁ జిత్రసేనునకు విన్నవించుకొనిరి. తోడనె చిత్రసేనుండు రోషావేశవివశుండై, గంధర్వసైన్యములతో గంధగజము చందంబున వెడలివచ్చి కౌరవసైన్యములను ముట్టడించెను. అదివరకే రణసన్నాహ మొనర్చుకొనియున్న కౌరవసైన్యములును గంధర్వుల నెదిరించెను. కలహము పెచ్చుపెరిగి క్రమక్రమముగా యుద్ధరంగంబతి బీభత్సంబయినది. గంధర్వుల విక్రమాతిశయముల కోర్వలేక చెదరి చెదరి కురురాజుసైన్యము పాండవులున్నవైపునకు బరువెత్తఁ జొచ్చెను.

సైన్యములు చెదరినంతనే మహాసైన్యసమేతులైన గంధర్వులను కర్ణ దుర్యోధన దుశ్శాసనులు తామే యెదిరింప వలసినవారైరి. క్షణమాత్రములోఁ గర్ణుఁడు విరథుండయ్యెను. దుర్యోధనుఁడు వెలవెలఁబోయెను. వారిసోదరులు పరాజితులైరి. గంధర్వులు కౌరవుల నందఱినిఁ బట్టి పాఱిపోకుండ బంధించి చిత్రసేనున కప్పగించిరి. అప్పుడు చిత్రసేనుఁడు కౌరవులను వారితో వచ్చిన బంధుమిత్రాదులను వారివారి భార్యలతోఁ గూడ గట్టలుగాఁ గట్టించి, యా కట్టలతోఁగూడ గంధర్వలోకమునకుఁ బ్రయాణమయ్యెను. తమ కెట్టి యుపద్రవము సంభవించునో యని కౌరవభార్యలు నూర్వురును గొల్లున రోదనము సేయఁ గడంగిరి. బంధనంబులం బట్టువడక యెట్లో తప్పిపోయిన కౌరవులు పరుగునం జని ధర్మనందనుని పాదములపైఁబడి 'ధర్మరాజా! దుర్యోధనుని, దత్సోదరులను, దత్కాంతలను గూడ గంధర్వులు బంధించుకొని పోవుచున్నారు. దిక్కులేక స్త్రీలును శిశువులునుగూడ గొల్లున రోదనము సేయుచున్నారు. వారిని సత్వరముగ రక్షింపుము, రక్షింపు' మని యాక్రోశించుచుఁ దెలిపిరి. ఆ వృత్తాంతమును విని భీముఁడు మందహాసము చేయుచు, 'అన్నయ్యా! కాఁగల కార్యమును గంధర్వులే చేసిరి. అందుచే మనకు భారము తగ్గిన' దని పలికెను. 'భీమసేనా! నీ విట్లనరాదు. శరణార్థులైనవా రెట్టివారైనను గరుణించి కాపాడుట యుత్తమపురుష లక్షణము. మరియు మన మేకాన్వయజాతులము. ఒక్కకుటుంబమువారికి విరోధములు కలుగుచుండుట సహజము. ఇతరులు మనపైకెత్తి వచ్చినప్పుడు మనమందర మేకీభవింపవలయును. శరణాగత రక్షణముకంటె

నుత్తమధర్మ మింకొకటి లేదు. కావున నీవును నర్జునుండును సర్వాయుధసన్నద్ధులై రథంబులెక్కి గంధర్వుల నడగించి కౌరవులను రక్షింపు' డని ధర్మరాజు బోధించెను.

కౌరవరక్షణంబునకు భీమార్జునులు లేశమును సమ్మతింపక, జలంబులం ద్రోయుటయు, విషాన్నముపెట్టుటయు. లక్కయింటం గాల్చుటయు, మాయాజూదం బాడుటయుఁ, బాంచాలిని బరిభవించుటయు మున్నగు దుర్యోధన దుష్టచేష్టితంబు లన్నియు యుధిష్ఠిరునికి జ్ఞప్తికిందెచ్చిరి. కాని ధర్మజుఁడు వానిని లేశమును బాటింపక, "భీమా! అర్జునా! కాలహరణమున కిది తరుణముగాదు. యజ్ఞదీక్షయం దున్నవాఁడ నగుటచే నాశ్రమము విడచుటకు వీలులేదు. మీరు నాయాజ్ఞ తిరస్కరించిన యెడల యజ్ఞభంగమునకోర్చి నేనే స్వయముగ నేగి గంధర్వుల నడగించి కౌరవులను రక్షించెద" నని తీవ్రముగాఁ బలికెను. ఆ మాటలు వినుటయే తడవుగ, భీమార్జునులు మారుమాటాడక తటాలున లేచి యాయుధపాణులై యుధిష్ఠిరుని పాదంబులకు మ్రొక్కి తదాజ్ఞానుసారంబుగఁ గౌరవ రక్షణార్థము బయలు దేఱిరి.

భీమార్జునులతో నకులసహదేవులును నుత్సాహసమేతులై వెడలిరి. అన్నలిరువురు నాముక్తకవచులును నాబద్ధతూణీరులును నాకలిత కార్ముకులును నారూఢరథులును నై అతిత్వరితగతి నేగి గంధర్వులం గలిసికొని, ధర్మరాజు నాజ్ఞానుసారము కౌరవుల విడువవలయునని చెప్పిరి. కాని గంధర్వులు పాండవుల సామవాక్యముల నంగీకరింపలేదు. అప్పు డర్జునుఁడు గంధర్వు లేవైపునకుఁ బోలేకుండ నాకాశంబులును దిక్కులును

...ందు లేకుండ బాణంబులతో దట్టముగఁ గట్టుకట్టెను. పంజరంబునందుఁ జిలుకవలె నర్జునుని బాణపంజరంబున గంధర్వులు చిక్కుకొని, పాండవులపై శరపరంపర లేసిరి. వానిందునుమాడి యర్జునుఁడు దివ్యాస్త్రంబులతో గంధర్వనాయకులనెల్ల నిరాయుధులుగను నిస్తేజులుగను నిర్వీర్యులుగను గావించె. జగదేక వీరుండైన పార్థుని జయించుట యసాధ్యంబని కొంతసేపునకుఁ జిత్రసేనుఁడు యుద్ధమునుజాలించి వానికడకువచ్చెను. చిత్రసేనుంజూచినంతనే యాతఁడు తన మిత్రుఁడేయని గుర్తించి ధనంజయుఁడు వానిని మిక్కిలి సమ్మానించెను. దురాత్ములై, మిమ్ముఁ బరిభవింపవచ్చిన యీకౌరవులపై మీకింతటి దాక్షిణ్యం బేల యుని చిత్రసేనుఁడు వారిని మందలించెను. "నేమేమిచేయఁగలము? ఇది 'యుధిష్ఠిరశాసన' మని భీమార్జునులు పలికి గంధర్వులతోఁగూడ ధర్మరాజుకడకు వచ్చిరి. ధర్మరాజు కౌరవుల బంధనము లన్నియు భీమునిచే విప్పించెను. బంధవిముక్తులైన కౌరవకాంతలనెల్ల మహాసాధ్వియైన పాంచాలి గౌరవించెను.

ధర్మరాజు దుర్యోధనుంజూచి నీవెన్నఁడు నిట్టిసాహస కృత్యములనొనర్పకుము. తమ్ములను దారలను వెంటఁబెట్టుకొని సుఖముగా నింటికేగుము. జరిగినదానికి దుఃఖింపకు' మని బుద్ధిచెప్పి పంపివేసెను.

క. శరణంబని వచ్చిన భీ
కరశత్రుని నయినఁ బ్రీతిఁ గావఁగవలయున్
గరుణాపరుల తెఱంగిది
యిరవుగ సరిగావు దీని కేధర్మంబుల్.

24. సైంధవుఁడు - పరస్త్రీవాంఛా ఫలము

పాండవులు తృణబిందుఁడను ముని యాశ్రమంబునఁ గొంతకాలము నివసించిరి. ఆ దినములలో వారేవురు నొక నాడు ధౌమ్యసహితంబుగాఁ బాంచాలి నాశ్రమంబులో విడిచి, మృగయావినోదార్థము నలుదిక్కులకుఁ బోయిరి. అట్టి యవసరంబున సింధుదేశాధీశ్వరుఁడైన సైంధవుఁడను రాజు సాల్వరాజ కన్యకను బెండ్లియాడుటకుఁ జతురంగబల సమేతుండై యత్యంత వైభవంబుతోఁ బోవుచు నాశ్రమ సమీపంబునఁదిగుచుండిన ద్రౌపదినిజూచెను. చూచి యా కామాంధుండు మోహించి, తినపరివారము నచ్చటనాపి, తాను రథముదిగివచ్చి, "సుందరీ! నీవెవతెవు? ఇ న్ద్రునిదేవ తవో! సురేశ్వరునితో నలిగి ధరిత్రి కరుదెంచిన శచీదేవివో! నీపతియెవ్వడు? నీపతిపేరెయ్యది? నా తెఱం గరయఁదలంచితి వేని వినుము. సింధుసౌవీరనాథుండను, జయద్రథుఁడను." అని పలికెను. ద్రౌపది వానింజూచి, "నీవు శిబివంశోద్భవుఁ డైన సురథపుత్రుఁడగుట యెఱుంగుదు. నేను పాంచాల పతియైన ద్రుపదుని కూతురను. కృష్ణయనుదానను. పాండు నందనులగు యుధిష్ఠిర భీమార్జున నకుల సహదేవులకు ధర్మ పత్నిని. అవ్వీరు లిప్పుడు నన్నీవనముననుంచి వేట కేగిరి. ఆమ్మహాత్ములువచ్చి చేయు సత్కారంబులం గైకొనిపోవచ్చును. ఒక్కింత మా యాశ్రమంబున విశ్రమింపు" మని గౌరవ పూర్వకముగఁ బలికెను. అప్పుడు సైంధవుడు నవ్వుచు, సుందరీ! రాజ్యంబెల్లఁ గోలుపోయి యడవులం జొచ్చిన పాండవులంగూడి నీవేమి సుఖమనుభవింపఁగలవు? సింధుసౌవీర రాష్ట్రంబుల కధిపతినైన నన్నువరించి నాతో సమస్తరాజ్య

భోగము లనుభవింపుము. లెమ్ము. నీపతులు రాకమున్నే నారథంబెక్కుము' అని తొందర పెట్టెను.

ఆ పలుకులకుఁ బాంచాలి ప్రకంపితచిత్తయై "సైంధవా! కౌరవ పాండవులకుఁ జెల్లెలైన దుస్సలకు నీవు పతివి. నాకుఁ దోఁబుట్టువ వగుదువు. నీవిట్లాడవచ్చునా?" అని మందలించుచుండ నా ధూర్తుఁడు "పాంచాలీ! స్త్రీలయెడ రాజులకు వావి వెదకఁబనిలేదు, నీవు రాకున్న బలిమినైన నిన్నుఁ గొంపోయెద"నని కఠినముగఁ జెప్పెను. అప్పుడామె క్రోధకలుషితాంతరంగయై "ఓమూర్ఖా! మహావీరుల ధర్మపత్నినైన నన్ను సామాన్యవనితగఁ భావించి వదరుచున్నావు. అమ్మహాత్ము లెఱింగిరేని నీ ప్రాణములఁ బరమేశ్వరుండైన రక్షింపలేఁడు. ఊరక చెడక నీదారిం బొమ్ము. పాండవసింహంబుల కలుకఁ బుట్టింపకుము. నీపాపబుద్ధిఁ బరిత్యజింపు"మని పెక్కువిధముల బోధించుచుండ, నప్పాపాత్ముండు తటాలున నామె పయ్యెదకొంగుఁ బట్టుకొనెను. పట్టుకొనినంతనే కృష్ణ యొడలు మఱచి, క్రోధాతిశయంబున నొక్కటి వేసినంతనే, యా వ్రేటున వాఁ డతి చిత్రంబుగ నేలపైఁ ద్రెళ్ళె. ఇట్లు నేలనుండి తడయక లేచి జయద్రథుం డామెను బలిమిని రథంబుపై నిడుకొని పోవుచుండెను. ద్రౌపది యాక్రోశించుచు ధౌమ్యుఁబిలిచి, "ఈ సైంధవాధముఁడు నన్నుఁ గొనిపోవుచున్నాఁ"డని చెప్పెను. ధౌమ్యుఁడు భయ విస్మయంబుల సైంధవుని గాంచి "ఇట్టి దుస్సాహసంబు వదలు" మని యనేక విధముల బోధించెను. కాని వాఁడు వినక యప్పుడే బయలుదేఱి ప్రయాణమును సాగించెను.

కొంత సేపునకుఁ బాండవు లేవురును నాశ్రమమునకు వచ్చి సంతనే ధాత్రికయును పరిచారికలును బోరున నేడ్చుచు సైంధవుని దుర్ణయంబును వారి కెఱిఁగించెను. అప్పుడు వారేవురును ప్రళయకాలానలమూర్తులై దుర్నిరీక్ష్యంబులైన రూక్షేక్షణంబులతో నాయుధపాణులై రథంబులెక్కి వాయువేగంబున సైంధవుఁ డేగిన దిక్కునకుఁ బోనఁజొచ్చిరి. ముందేగుచున్న సైంధవుఁడు కొంచెము సేపులోనే గాండీవనిర్ఘోషంబు వినియెను. ద్రౌపది నోదార్చుచున్న యతఁ డా ధ్వని యెట్టిదో యని యిటునటుఁ జూచుచుండఁ దీవ్రనిశాతబాణపరంపరలు రివ్వురివ్వునఁ దన్నును దన సైన్యములను గప్పఁదొడంగెను. ఇయ్యది పాండవాగమనమునకు సూచకంబని ద్రౌపది ధైర్యము వహించెను. సైంధవుఁడు యుద్ధసన్నద్ధుఁడయ్యెను. అప్పుడు లేళ్ళమందపై కుఱుకు కొదమసింగంబులవలెఁ బాండునందను లతిజవంబున వచ్చి సైన్యమధ్యంబునఁజొచ్చి కంటఁబడిన వారినెల్ల నిష్కారుణంబుగాఁ జెండాడుచుండిరి. భీముఁడు తన పెనుగదంబున వారణముల కుంభములు వ్రయ్యలుచేసెను. రథముల పిండిగొట్టెను. హయముల నేలపాలుగావించెను. విజయుండును, నమోఘంబులైన గాండీవబాణంబులతో శత్రువీరులశిరంబులెగుర వేయుచుండెను. ఒకవంక నకుల సహదేవులు సకలసైనిక నికాయముల గడ తేర్చుచుండిరి. ఇట్లమ్మహావీరుల రణకళాకౌశలమున నతిస్వల్ప కాలములోనే యా ప్రదేశంబంతయుఁ బీనుఁగు పెంటలతో నిండెను. అప్పు డతిసూక్ష్మముగా సైంధవుఁడు వారికిబట్టువడెను.

భీముఁడు వాని నందుకొని పిడికిటి పోటులతోఁ గొంత సేపును, మోకాలిపోటులతోఁ గొంత సేపును, గదా ప్రహా

రంబులతోఁ గొంతసేపును మర్దించుచుండ నర్జునుఁడు "చాలు చాలు నింకఁ బొడిచినఁ బ్రాణ విముక్తుండగు" నని పలికి వారించెను. అంతతో భీముడు వానిని మర్దించుటమాని, వాఁడియైన యొక కత్తివాతియుమ్మిన వానిశిరమును జెక్కలెగయ గొఱిగి, చూచువారు కడుపుబ్బనవ్వునట్లతివికారముగ నైదు కూకటు లొనర్చెను. ఇట్లు సైంధవుని యాకారంబు వికృతంబు గాంచి, వృకోదరుఁడు ఓరి సైంధవా! నిన్ను బ్రతుక నిచ్చిన యెడల నేఁడు మొదలుగ నెల్లసభలయందును బాండవ దాసుఁడనని చెప్పుకొందువా, యని యడిగెను. వాఁడును భీముని భీమాఘాతములకు భయపడి చేతులుమోడ్చి యేడ్చుచు, "అట్లే చెప్పుకొనుచుందును. నన్ను విడువుఁ" డని ప్రార్థించెను. పిదప వారలు వానిని ధర్మజునికడకుఁ గొనిపోయిరి. వాని వికృతాకారమును జూచి పాంచాలి నవ్వఁజొచ్చెను. యుధిష్ఠిరుఁడు "నేటినుండియు నీవిట్టిదుర్వృత్తి వర్జించి. బుద్ధిమంతుఁడవై వర్తింపు, మని బోధించి విడచెను.

ఇట్లు పాండవులు సదా శత్రువిజయంబులతో నరణ్యవాసమును గడపి, పదమూఁడవయేట విరాట నగరంబునఁ బ్రచ్ఛన్న వేషములతో నజ్ఞాతవాసమును గడపి, సమయ సంపూర్తియైనంతనె తమ యర్ధరాజ్యమును దమకియ్య వలసిన దని కౌరవులకడకు రాయబారమంపిరి. కడకైదూళ్ళిచ్చినను జాలునని ధర్మరాజనెను. అర్ధరాజ్యమునకే కాక యైదూళ్ళిచ్చుటకును దుర్యోధనుఁ డంగీకరింపలేదు. అందుచే మహాభారతయుద్ధము ప్రారంభింపఁబడినది. ఆయుద్ధమునందు భీష్మ ద్రోణ కర్ణ కృప శల్యాది మహావీరులెల్లరు గతించిరి. దుర్యో

ధనుని నూర్వురు తమ్ములును భీమునిచేఁ జచ్చిరి. ప్రతిజ్ఞా ప్రకారము భీముఁడు దుర్యోధనునితొడలు విరుగఁగొట్టి యంత మొనర్చెను. పాండవసైన్యములయందును ననేకులుగడ తేఱిరి. ధర్మమూర్తులైన పాండునందనులేవురును భగవంతుడైన శ్రీ నారాయణుని యనుగ్రహంబునఁ బ్రాణాపాయము లేకుండ సుఖజీవులైరి. నారాయణుని యనుమతంబున యుధిష్ఠిరుఁడు సమస్త రాజ్యమునకును బట్టభద్రుండై ధర్మపరిపాలనంబు సేయుచు సోదరులతోడను బవిత్రశీలయగు పాంచాలితోడను సుఖముగాఁ గాలము గడపెను.

సీ. ఆయురర్థులకు దీర్ఘాయు రవాప్తియు
నర్థార్థులకు విపులార్థములును
ధర్మార్థులకు నిత్యధర్మ సంప్రాప్తియు
వినయార్థులకు మహా వినయమతియుఁ
బుత్రార్థులకు బహు పుత్రసమృద్ధియు
సంపదర్థుల కిష్టసంపదలును
గావించు నెప్పుడు భావించి వినుచుండు
వారికి నిమ్మహా భారతమ్ము

ఆ. వె. భక్తియుక్తులైన భాగవతులకు శ్రీ
వల్లభుండు భక్తవత్సలుండు
భవభయంబులెల్లఁ బాపి యిష్టార్థసం
సిద్ధి గరుణతోడఁ జేయుచుండు.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

14471